

DODATOK Č.4

Názov stratégie CLLD: Spoločne za rozvoj Turca!

Názov MAS: MAS Turiec

Logo MAS:

Naše logo znázorňuje jednotu územia a zúčastnených strán, pričom v strede je spoločný zámer rozvinúť Turiec.

Ing. Zuzana Valocká, predsedkyňa združenia

Žabokreky, 6.9.2019

Abstrakt

OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ vzniklo ako partnerstvo organizácií, podnikov, samospráv, neziskových združení, ale aj jednotlivcov, pre ktorých sa myšlienka spoločného rozvoja regiónu prostredníctvom vlastnej rozvojovej stratégie stala hlavnou témou a zároveň zjednocujúcim prvkom celej ich činnosti v združení.

Územie Turca, ktoré toto verejno-súkromné partnerstvo pokrýva má záber 33 obcí vrátane okresného mesta Martin, ktorý tvorí prirodzené centrum regiónu a hlavný rozvojový pól. Rozvojová stratégia sa opiera na rozvoji podnikateľských subjektov schopných vytvárať pracovné miesta a využívať endogénne zdroje územia pre svoj rozvoj a následné zvyšovanie konkurencieschopnosti celého regiónu v ktorom pôsobia. Turiec je značkou pre cestovný ruch, rozvoj poľnohospodárstva a výroby potravín. Je však tiež miestom, kde sa stretáva významný prírodný potenciál územia s tradičnou kultúrou a nie menej známou históriou. Všetky tieto aspekty rozvoja sa OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ snaží integrovať vo svojej rozvojovej stratégii s hlavným cieľom, ktorým je konkurencieschopnosť regiónu a kvalitu života obyvateľov a návštevníkov, ktorí tu žijú, resp. prichádzajú.

Obsah

1. Základné informácie o MAS	6
1.1 Identifikačné údaje MAS	6
1.2 Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje	6
2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD	7
2.1 Vznik a história partnerstva	7
2.2 Tvorba partnerstva a stratégie CLLD	12
3 Analytický rámec	18
3.1 Analýza zdrojov územia	18
3.2 SWOT analýza	52
3.3 Identifikácia potrieb	56
4 Strategický rámec	59
4.1 Definovanie vízie a strategického cieľa	59
4.2 Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení	60
4.3 Súhrn strategického rámca	68
4.4 Integrované znaky stratégie CLLD	71
4.5 Inovatívne znaky stratégie CLLD	72
5. Implementačný rámec	74
5.1 Popis riadiaceho a implementačného procesu	74
5.1.1 Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS	74
5.1.2 Implementačný proces	79
5.2 Akčný plán	82
5.3 Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD	122
5.3.1 Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD	122
5.3.2 Monitorovacie ukazovatele	126
6. Finančný rámec	133
6.1 Financovanie stratégie CLLD	133
6.2 Finančný plán pre opatrenia	136
7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť	139
7.1 Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia	139
7.2 Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV	141
7.3 Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP	144
7.4 Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD	145
7.4.1 Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať	145
7.4.2 Synergie a komplementarity	146
7.5 Popis multiplikačných efektov	148

Zoznam tabuliek – povinné tabuľky

Tabuľka č. 1: Identifikačné údaje MAS	6
Tabuľka č. 2: SWOT analýza	52
Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca	68
Tabuľka č. 4.A: Opatrenie stratégie CLLD	82
Tabuľka č. 4.B: Opatrenie stratégie CLLD	85
Tabuľka č. 4.C: Opatrenie stratégie CLLD	88
Tabuľka č. 4.D: Opatrenie stratégie CLLD	91
Tabuľka č. 4.E: Opatrenie stratégie CLLD	94
Tabuľka č. 4F: Opatrenie stratégie CLLD	96
Tabuľka č. 4.G: Opatrenie stratégie CLLD	99
Tabuľka č. 4.H: Opatrenie stratégie CLLD	101
Tabuľka č. 4.I: Opatrenie stratégie CLLD	103
Tabuľka č. 4.J: Opatrenie stratégie CLLD	106
Tabuľka č. 4.K: Opatrenie stratégie CLLD	108
Tabuľka č. 4.L: Opatrenie stratégie CLLD	110
Tabuľka č. 4.M: Opatrenie stratégie CLLD	113
Tabuľka č. 4.N: Opatrenie stratégie CLLD	114
Tabuľka č. 4Y: Opatrenie PRV – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu	116
Tabuľka č. 4.Z: Opatrenia IROP – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu	119
Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020	127
Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020	127
Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP	133
Tabuľka č. 9: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov	133
Tabuľka č. 10: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy výdavkov v rámci príslušných programov	135
Tabuľka č. 11: Sumárna tabuľka finančného plánu	136
Tabuľka č. 12: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu	137
Tabuľka č. 13: Zameranie stratégie podľa sektorov	138

Zoznam tabuliek – vlastné tabuľky

Tabuľka č.1.1 Znečistenie ovzdušia okres Martin rok 2014	20
Tabuľka č.1.2 Geografické zaradenie a nadmorská výška územia	21

Tabuľka č.1.3 Rozdelenie poľnohospodárskej pôdy za rok 2014	24
Tabuľka č.1.4. Rozdelenie nepoľnohospodárskej pôdy za rok 2014	25
Tabuľka č.1.5 Maloplošné chránené územia na území MAS Turiec	36
Tabuľka č. 1.6 Osobitne chránené časti prírody na území MAS Turiec	37
Tabuľka č 1.7 Počet obyvateľov a hustota obyvateľov a veľkosť katastra	38
Tabuľka č.1.8 Počet obyvateľov v predproduktívnom, produktívnom, poproduktívnom veku	39
Tabuľka č. 1.9 Podiel domácností napojených na technickú infraštruktúru	41
Tabuľka č.1.10 Rozmiestnenie základných, materských škôl a škol.jedální	42
Tabuľka č. 1.11 Kultúrne, spoločenské alebo športové podujatie na území MAS Turiec	46
Tabuľka č. 1.12 Vybavenosť obcí detským ihriskom, oddychové zóny,parky, športovo –relaxačné zóny	47
Tabuľka č. 1.13 Poľnohospodárstvo, cestovný ruch, neziskové org.	48
Tabuľka č.1.14 Počet nezamestnaných, fyzických, právnických osôb a živnostníkov na území MAS Turiec	50
Tabuľka č. 1.15: Dodatočné vlastné ukazovatele	127
Tabuľka č. 1.16: Dodatočné vlastné ukazovatele dopadu – sledovanie naplňovania strategického cieľa	128
Ukazovateľ dopadu – Celkový počet vytvorených pracovných miest predstavuje záväzok OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ vytvoriť vďaka podpore projektov v rámci realizácie stratégie CLLD 16 nových pracovných miest	129
Tabuľka č. 1.17: Ukazovatele sebahodnotenia MAS	130

1. Základné informácie o MAS

1.1 Identifikačné údaje MAS

Tabuľka. č. 1: Identifikačné údaje MAS

Údaje o MAS	Názov MAS	MAS Turiec
	Dátum registrácie v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov	1.3.2013
	Sídlo	Obecný úrad Žabokreky 145, 038 40 Žabokreky
	IČO	423 466 14
	DIČ (ak relevantné)	2024 066 847
Údaje o banke	Názov banky	OTP Banka
	Číslo účtu	15 37 81 02/5200
	IBAN	SK 94 5200 0000 0000 1537 8102
	SWIFT	OTPVSKBX
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	Mgr. Martin Kalnický
	E-mail	turiecmas@gmail.com
	Telefón	00421 905 550 213
Údaje o kontaktnej osobe	Meno a priezvisko	PaedDr. Mária Uličná
	E-mail	turiecmas@gmail.com
	Telefón	00421 915 828 254

1.2 Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje

Počet obyvateľov:	75 634
Rozloha:	537,955 km ²
Hustota obyvateľstva:	140,595 obyv./ km ²
Počet obcí:	33
Z toho mesto:	Martin (56 053 obyv.)
Počet obyvateľov najväčšej obce:	1630 (okrem mesta Martin)
Počet obyvateľov najmenšej obce:	125
Administratívne zaradenie – okres:	Martin
Administratívne zaradenie – kraj:	Žilinský

2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD

2.1 Vznik a história partnerstva

Hlavnými iniciátormi založenia verejno-súkromného partnerstva OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ bol súčasný predseda združenia a súčasná manažérka združenia. Iniciatívna vzniku teda išla spôsobom „zdola nahor“, ktorá položila základy pre vznik tohto na slovenské pomery početného partnerstva uplatňujúceho princípy LEADER, resp. CLLD. Jednou z prvých úloh bolo zjednotiť a vytvoriť ucelené územie v Turčianskej kotline. Územie v Turčianskej doline predurčovali spojeniu a vytvoreniu celistvého územia asi 45 obcí. Zakladatelia združenia sa po prvý krát stretli s programom LEADER už v roku 2010, pričom hlavné poznatky získavali v susednej miestnej akčnej skupine – MAS Terchovská dolina.

Chronológia významných krokov formovania združenia:

Rok 2013

1.3.2013 - registrácia verejno-súkromného partnerstva OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“, Stretnutie Partnerstva pre MAS Turiec“, 10.5.2013 (program: Voľba organov VZ, Voľba členov rady združenia, schválenie žiadosti o vstup do združenia ,Zápisnica zvolených členov rady). Za Manažéra MAS zvolili PaedDr. Máriu Uličnú, ako predseda Mgr. Martin Kalnický , členovia rady Kalnický, Valocká, Dolinský. Prijaté žiadosti a schválenie vstupu: Obce Žabokreky a firmy Fatra ski. Vďaka dynamickému vedeniu starostky Ing. Valockej sa rýchlejšie rozvíjala spolupráca s ďalšími obcami.

19.6.2013 - sa v priestoroch obecného úradu Košťany n. Turcom stretli predstavitelia samospráv. Hlavným bodom programu bola diskusia o budúcej stratégii rozvoja územia MAS Turiec a vyčlenenie hlavných priorít združenia, prioritou v budúcej stratégii MAS je zameranie sa na podporu kontinuálneho, konkurencieschopného, trvalo udržateľného ekonomického rozvoja a rozvoja cestovného ruchu s dôrazom na využívanie prírodného, historického a kultúrneho potenciálu obcí.

9.7.2013 - Pracovné stretnutie samospráv a zástupcami tretieho sektora v penzióne L'adoveň. Náplň stretnutia bola tvorba územia MAS Turiec, plán oslovovania neziskových organizácií, remeselníkov a občianskych združení z regiónu, hovorilo sa o problémoch všetkých sektorov, ale hlavne hľadali riešenia, ktoré by mala obsahovať budúca stratégia rokov 2014 až 2020.

18.9.2013 - stretnutie s expertmi z Agentúry pre regionálny rozvoj SEVER a zástupcami MAS Turiec. Na stretnutí sa zjednotili priority v budúcej stratégii MAS Turiec pred vyhlásením výziev NSMAS na predkladanie stratégie jednotlivých uchádzačov o postavenie MAS.

13.12.2013 - pracovné stretnutie informačný seminár s názvom „Prístup LEADER – prítomnosť a budúcnosť“ na úrade Žilinského samosprávneho kraja na ktorom sa zúčastnilo aj naše združenie zastúpené manažérkou MAS Turiec PaedDr. Máriou Uličnou .

18.12. 2013 - v penzióne Ladoveň stretnutie členov samospráv, neziskového, podnikateľského sektora a občianskych združení. Míting zorganizovalo naše združenie MAS Turiec a viedla ho manažérka MAS Turiec, na ktorý pozvala experta z Agentúry pre regionálny rozvoj SEVER, aby zúčastneným predniesol možnosti zamerania sa na využívanie finančných zdrojov v novom programovacom období 2014 – 2020 .

Rok 2014

Zasadnutie VZ MAS Turiec, 25.2.2014 o 10:00 (program: Voľba orgánov VZ, Informácia o aktivitách združenia) V zápisnici za predsedu VZ bol navrhnutý a odsúhlasený Martin Kalnický kde predseda združenia informoval prítomných o aktivitách združenia .

20.3. 2014 – Stretnutie v penzióne LADOVEN predstavitelia obce a verejného sektora. Prerokovanie výzvy Ministerstva financií SR pre obce a tretí sektor. Novinky programu LEADER.

5. 12.2014 V penzióne Ľadoveň sa uskutočnilo stretnutie samospráv a tretieho sektora. Aby sa stanovili ciele na rok 2015, analyzovali možnosti rozšírenia územia našej MAS a mapovali nový realizátori projektov na tomto území.

Rok 2015

15.6.2015 sa uskutočnilo stretnutie obcí, súkromného a neziskového sektoru na tému „podnikanie a cestovný ruch“ v penzióne Ľadoveň v Martine. Podnikatelia, neziskovky, fyzické osoby si mohli navrhnuť alebo „ušiť na mieru“ špecifikovať možnosti čerpania zo zdrojov EÚ do stratégie našej MAS Turiec. Pracovné stretnutie otváral jeho predseda OZ MAS Turiec. Účastníci sa zhodli na týchto základných potrebách územia našej MAS pre nastavenie integrovanej stratégie pre programovacie obdobie 2014 – 2020:

- Zmapovať územie MAS Turiec jej ľudský, turistický, agroturistický, ekoturistický, zážitkový, kultúrny potenciál.
- Podpora a rozvoj remeselníkov, gazdovstiev a služieb v regióne.
- Podpora kultúrneho dedičstva ale aj modernej kultúry. Podpora miestnych umelcov.
- Rozvoj ľudského potenciálu formou vzdelávania.
- Vytvorenie „Lokálnej regionálnej značky“ a Informačnej cestovnej kancelárie.
- Vytvorenie špeciálnej, celoročne fungujúcej oblasti pre handikepované deti.
- Reklamné aktivity smerom von.

30.10.2015 v penzióne Ľadoveň sa uskutočnilo stretnutie pracovných skupín MAS Turiec a experta z Agentúry pre regionálny rozvoj SEVER na tému SWOT.

Valné zhromaždenie OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“, 26.11.2015 **Penzióne Ladoveň v Martine**. Voľba orgánov VZ, Schválenie žiadostí o vstup do združenia, (ďalších 8 členov), voľba rady združenia – 11 členov

9.12.2015 v penzióne Ladoveň sa uskutočnilo členov s expertom z Agentúry pre regionálny rozvoj SEVER, kde sa prediskutovali vybrané usmernenia, projektové zámery, dotazníky a informovanie o stave spracováanej stratégie

Aktivity MAS Turiec

Z ďalších z aktivít našej MAS Turiec bola pozvánka na školenie pracovníkov cestovného ruchu pod názvom projektu: **Za vodou – k bohatstvám biotopov prihraničného územia**

Partnerstvo pre MAS Turiec a Obec Žabokreky, ktoré sa uskutočnilo dňa 23.04.2014 v rekreačno-sportovom areáli v Žabokrekoch. 18.5.2014 o sa uskutočnil na futbalovom štadióne

v Žabokrekoch jednodňový žiacky futbalový turnaj. MAS Turiec pôsobí ako spoluorganizátor podujatia v spolupráci s pánom Dušanom Tittelom (prezidentom únie ligových klubov). Podujatie

komentoval Karol Polák. Futbalové podujatie je organizované pre všetky futbalové družstvá obcí MAS Turiec kategórie U8 (môžu byť aj školské družstvá). Víťazi si odniesli zaujímavé ceny a najlepší vyhodnotený hráč sa počas letných prázdnin zúčastnil futbalového kempu Dušana Tittela.

S nových aktivít MAS Turiec pribudol Festival klobás 2015 – O najlepšiu klobásu

Akciu organizovalo OZ Partnerstvo MAS Turiec a penzión Ľadoveň v spolupráci s mestom Martin ktorý sa uskutočnil 14.11.2015. Festival klobás je podujatie, pri ktorom sa stretnú rodiny, priatelia, známi a aj neznámi ľudia za rovnakým účelom, teda kvôli zábave, utuženiu vzťahov, kuchárskemu umeniu a návratu k tradícii, pričom šíria vône rôznych druhov klobás a hlavne aj dobrá nálada spojená so zábavou. V dnešnej dobe sa totiž zabíjačka a výroba klobás pomaly vytráca, takže ukázať deťom to, na čo si mnohí pamätajú zo svojho detstva, je náročné. Hlavnou myšlienkou tejto akcie je spojiť ľudí v regióne Turiec a vnieť sem aj iné druhy klobás, ktoré sa vyznačujú rôznymi chuťami . V regióne Turiec má výroba klobás vysokú tradíciu, preto sme pozvali aj priľahlé obce, ktoré sú združené v miestnej akčnej skupine Partnerstvo pre MAS Turiec,“ predseda MAS Turiec.. Akcia mala aj charitatívny podtón, pretože organizátori tejto akcie sa rozhodli venovať symbolický šek pre Občianske združenie **Matka a dieťa v núdzi**. „Návštevníci sa nemuseli obávať ani nepriaznivého počasia, pretože všetko bolo pod stanmi. Organizátori sa rozhodli zapojiť do súťaže 60 družstiev, ktoré boli tvorené štyrmi členmi. Po zaplatení štartovného dostalo družstvo na mieste oblečenie (šiltovku, tričko, zásteru), nože a dosky na krájanie, 20 kg mäsa s črevami a základnými koreninami. Všetky potrebné informácie sa záujemcovia o súťaž, a nielen tí, dozvedia na webovej stránke www.festivalklobas.sk

Miestna akčná skupina OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ má v súčasnosti 69 členov:

- Verejný sektor – Samospráva: 33 členov
- Súkromný sektor – Podnikatelia a pozemkové spoločenstvá: 20 členov
- Súkromný sektor - Mimovládne/neziskové organizácie: 16 členov

V čase odovzdávania ŽoSS MAS vo výzve 21/PRV/2017 v priebehu júna 2017 je teda členská základňa tvorená **33**-ma zástupcami ZSVS (Záujmovej skupiny verejného sektora), **20**-timi zástupcami ZSPS (Záujmovej skupiny podnikateľského sektora) a **16**-mi zástupcami ZSOS (Záujmovej skupiny občianskeho sektora), čo predstavuje celkovo **69** členov OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“

Hodnotiace kritérium A.1 Tvorba a zloženie partnerstva: OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ má zastúpený občiansky a podnikateľský sektor **v členských obciach** s podielom viac ako 40 % obcí územnej pôsobnosti OZ.

2.2 Tvorba partnerstva a stratégie CLLD

MAS Turiec pripravuje stratégiu pre región

Občianske združenie Partnerstvo pre MAS Turiec vzniklo pred piatimi rokmi a za toto obdobie sa mu podarilo získať viac 69 členov, medzi ktorých patria lokálne obce, remeselníci, súkromný sektor ale aj neziskové organizácie. *„Za prvé tri roky sme intenzívne pracovali so starostami a získavali aj nové informácie o projektoch.*

Oproti minulému obdobiu vláda zaviedla bodovanie MAS koeficientmi, ktoré sa odvíjajú od počtu obcí, ich rozlohy a plochy územia, kde je organizácia činná. Na základe tohto bodovania patrí naša iniciatíva k jednej z najväčších na Slovensku,“ uviedla PaedDr. Mária Uličná, manažérka združenia.

Občianske združenie MAS Turiec, ktoré má za cieľ pripraviť podmienky pre vznik oficiálnej miestnej akčnej skupiny, sídli v Trebostove. Vychádza zo skúseností MAS, ktoré fungujú na severe Slovenska (Liptov, Terchovská dolina) a v ostatnom čase oslovilo množstvo obcí a subjektov v regióne. „Prístup LEADER predpisuje vytvorenie mikroregiónu o ľubovoľnej rozlohe, ale s minimálnym počtom 10 000 obyvateľov, ktoré sú katastrálne prepojené,“ upresňuje predseda združenia MAS Turiec Mgr. Martin Kalnický.

Snaha o podporu pracovných miest a udržateľnosť regiónu je dôležitá. Práve preto sú v tejto organizácii zapojení aj remeselníci, pekári, stolári či kamenári. Samosprávy majú zas najpálčivejšie problémy so škôlkami, opravami budov, rekreačnými plochami a chodníkmi. Snahu občianskeho združenia si všimli aj na Žilinskom samosprávnom kraji, kde predseda

Juraj Blanár vyzdvihol iniciatívu v naberaní členov a vo vytrvalej práci organizácie. „*Zaujímavosťou je, že sa nám prelínali obdobia, kedy sa starostovia vymieňali a prichádzali noví. Viaceré stretnutia sme museli absolvovať nanovo ale podarilo sa nám udržať počet členov aj v rámci nového volebného roku,*“ doplnil predseda združenia.

30.10.2015 - stretnutie pracovných skupín MAS Turiec a experta z Agentúry pre regionálny rozvoj SEVER ,kde spoločne hľadali spoločné zámery.

1. Tematická pracovná skupina: Pôdohospodárstvo (poľnohospodárstvo, potravinárstvo, lesníctvo a životné prostredie):

Premena Turca – Juraj Marček

AGRIFARM, spol. s r.o.,

Kamenárstvo Maniš, s.r.o. – Michal Maniš

Martin Janík, Stolárstvo

Necpaly - Peter Majko

2. Tematická pracovná skupina: Kvalita života vo vidieckych obciach:

Kláštôr pod Znievom – Erika Cintulová

Príbovce – Jaroslav Brzák

Slovany – Marek Straka

Dolný Kalník – Iveta Balšianková

Sklabinský Podzámok – Božena Drobková

Rakovo – Patrik Antál

3. Tematická pracovná skupina: Služby a aktivity tretieho sektora.

Žabokreky – Zuzana Valocká

Premena Turca – Juraj Marček

Pluski– Centrum handicapovaných lyžiarov – Mikuláš Knapp

Diadém – združenie záchranu hradu Blatnica, oz – Iveta Vaňková

AVE SK, s.r.o. – Ján Rumpel, Dominka Rumpelová

4. Tematická pracovná skupina: Priemysel, služby a vidiecky cestovný ruch

Šport Servis - Miroslav Kováč

Blatnica - Ivica Súkeníková

Bystrička - Zdenka Maršálová

Fatra SKI s.r.o. – Miro Dolinský

HD Services, s.r.o – Tomáš Holič

Turčianska bicyklová skupina JUS- Dušan Kubička

Košťany nad Turcom

<http://www.mas-turiec.sk/mas-turiec-pripravuje-strategiu-pre-region/>

Miestna akčná skupina Turiec realizovala zber projektových zámerov obcí, podnikateľov a občianskych združení so sídlom na území 33 obcí okresu Martin. Každý mal možnosť prezentovať svoj projekt. Cieľom je nájsť také oblasti, resp. témy, ktoré budeme v budúcnosti podporovať prostredníctvom našej Miestnej akčnej skupiny.

Kancelária MAS sa snažila upozorňovať na rôzne podujatia konané v regióne alebo výzvy pre samosprávy a občanov ako:

Oravský vínný festival – pozvánka na festival vín v susednej MAS Orava

MAS – Turiec Vás pozýva na Oravský vínný festival, ktorý sa bude konať 6.7.2014 na nábreží Oravskej priehrady. Program zahŕňa prezentácie slovenských producentov vín a ich ochutnávky, vystúpenia folklórnych súborov z regiónu, sprievodným podujatím je festival tradičných jedál zo Slovenska a Poľska.

Výzva na predkladanie žiadostí .

Pre športové, futbalové kluby, oddiely, TJ

Výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie v programe Podpora rozvoja športu na rok 2014!

http://www.vlada.gov.sk/index.php?cms_location=aktualne-vyzvy

Projekt obce Žabokreky „Na bicykli von z dediny“ .

Ing. Zuzana Valocká- starostka obce Žabokreky o projekte :

S obrovskou radosťou uvítali podporu projektu „Na bicykli von z dediny“ od Nadačného fondu Kia Motors Slovakia v Nadácii Pontis a na podporu využívania cyklistiky sme vytvorili „lákadlo“ v podobe nového odpočívadla „Na Mohyle“, ktoré je na greenway trasujúcej Žabokreky cez Dražkovce do Martina.

Rozhovor do spravodajského portálu TURIEC ONLINE.

Úlohou MAS je formulovať konkrétnu stratégiu rozvoja vidieka a zhromažďovať financie a ľudské zdroje z verejného aj súkromného sektora a podporovať tak dialóg a spoluprácu medzi jednotlivými aktérmi vidieka. Podľa PaedDr. Uličnej je „tvorba stratégie rozvoja, ktorej vypracovanie má za úlohu najatý špecialista, zhruba ročnou prácou, má predpísaný obsah, štruktúru, aj formu a pozerá sa na územie komplexne, z hľadiska histórie, geografie, ekonomiky, demografie a iných parametrov.“ Aktívnymi a rovnocennými hráčmi v miestnych vidieckych iniciatívach sa okrem samosprávy majú stať profesionálne organizácie a zväzy zastupujúce farmárov, obchodné združenia, environmentálne spolky, miestni obyvatelia a politickí predstavitelia, médiá, združenia žien, ako aj mladí ľudia. „Keď občania vybudujú MAS a splnia požiadavky politiky LEADER, tak je to naozaj obrovský prínos pre daný región. Nemusia tak reagovať osobitne na jednotlivé výzvy, ale je k dispozícii stály virtuálny rozpočet, z ktorého je možné čerpať. Čo je podstatné, že LEADER je politika, ktorá pracuje zdola nahor, a teda virtuálny rozpočet, ktorý je pridelený miestnej akčnej skupine, prerozdeľujú priamo samotné samosprávy v spolupráci so súkromným sektorom, nakoľko majú prehľad, aké pálčivé problémy v jednotlivých obciach sú“ uvádza zakladateľka združenia. „To, že MAS je dobrou šancou zabojsť o peniaze pochopili všetci aktéri. Máme skvelý tím, skvelých zástupcov firiem aj občianskych združení, skvelých starostov. Všetci spolupracujú a pomáhajú pri dodávaní podkladov k tvorbe stratégie,“ konštatuje na záver predseda združenia Mgr. Martin Kalnický.

Zdroj: Míra Kováčová – turieconline.sk

Celý článok: <http://www.mas-turiec.sk/mas-turiec-smerom-k-rozvoju-regionu/#more-220>

Napísali o nás

(04.08.2015; Turčianske noviny; č. 30, AKTUALITY , s. 4; VL)

Mesto Martin sa stalo členom občianskeho združenia Partnerstvo pre MAS (miestna akčná skupina). Pomôže tak turčianskemu vidieku uchádzať sa o európske peniaze. MARTIN. Európska komisia prijala Partnerskú dohodu SR o využívaní európskych štrukturálnych a investičných fondov v rokoch 2014-2020. Na najbližších desať rokov stratégia definuje priority pre investície, ktorými v rámci Slovenska sú dopravná infraštruktúra, výskum, vývoj a inovácie, podpora malých a stredných podnikov, ochrana životného prostredia, digitálna agenda, energetická efektívnosť a obnoviteľné zdroje energie, ale aj investície do zamestnanosti, vzdelávania, sociálneho začlenenia a do zvýšenia efektívnosti verejnej správy. Tento cieľ je zhmotnený v stratégii rozvoja územia, ktorý je nevyhnutnou podmienkou pre realizáciu projektov podporených z európskych fondov. Spracováva ju miestna akčná skupina (MAS), pričom z podpory sú vylúčené obce s počtom obyvateľov nad 20 000, čiže väčšie mestá alebo ich mestské časti. Napriek tomu poslanci mestského zastupiteľstva schválili vstup mesta do Partnerstva pre MAS Turiec, hoci ono sa priamo nemôže uchádzať o financie určené na podporu rozvoja vidieka. "No môže pozitívne ovplyvniť koordináciu potrieb a požiadaviek členov partnerstva a môže zosúladiť svoje strategické zámery s perspektívami rozvoja širšieho územia," vysvetľoval dôvody, pre ktoré má mesto vstúpiť do partnerstva predseda komisie regionálneho rozvoja a cestovného ruchu Dušan Kubička. Objasnil tiež prienikové oblasti, v ktorých sa môže záujem mesta pretnúť so záujmami turčianskeho vidieka. Sú to napríklad environmentálna osвета, ekoturistika, kultúrny turizmus, zážitková turistika, podpora miestnych umelcov, vytvorenie lokálnej značky pre tradičné produkty, informačná cestovná kancelária a iné. Z členstva v partnerstve nevyplývajú pre mesto žiadne finančné požiadavky. Jeho členmi už teraz je 31 obcí okresu Martin a 33 subjektov súkromného a neziskového sektoru, ktorý má tvoriť minimálne polovicu členov partnerstva. Jedným z dôležitých pozitív členstva Martina v partnerstve je i sekundárna možnosť pre podnikateľské subjekty na jeho území predkladať žiadosti o podporu svojich projektov, ktoré sú v súlade so stratégiou MAS.

Turčianske Noviny MY, číslo 48

Rozhodnite o tom, ktoré projekty budeme realizovať v našich obciach

Miestna akčná skupina Turiec (MAS Turiec), ktorá združuje obce v našom regióne, mesto Martin, podnikateľov, občianske združenia, ako aj fyzické osoby z okresu Martin, chce posilniť spoluprácu regiónu vo všetkých oblastiach spoločenského života.

„Združenie v súčasnosti pripravuje projekt, prostredníctvom ktorého sa chce uchádzať o finančné prostriedky z fondov EÚ v celkovej sume 4 mil. eur. Použije ich na financovanie menších projektov na celom území, kde pôsobí,“ vysvetľuje predseda združenia Mgr. Martin Kalnický.

„Spoločne hľadáme oblasti - témy, ktoré si zaslúžia našu pozornosť a podporu. Chceme nájsť a podporiť projekty, ktoré prinesú skvalitnenie života obyvateľov nášho regiónu,“ dopĺňa manažérka združenia PaedDr. Mária Uličná. Projekty, ktoré sa aplikujú do praxe, tak posilnia sociálne služby, prispievajú k vytvoreniu pracovných miest, zvyšujú našu konkurencieschopnosť v oblasti cestovného ruchu, ale aj poľnohospodárstva, lesníctva, či výroby regionálnych potravín. To všetko s dôrazom na ochranu životného prostredia a zavádzanie inovácií, či moderných výrobných postupov.

Aj vy sa môžete zapojiť do tvorby projektu a pomôcť nám odpovedať na otázky, čo je pre náš región dôležité a naopak, čo sem nepatrí. Taktiež nám môžete zaslať váš nápad v podobe projektového zámeru, ktorý nám pomôže nájsť tie najdôležitejšie oblasti, ktoré budeme podporovať. Viac informácií môže nájsť na www.mas-turiec.sk.

MAS Turiec združuje obce: Belá-Dulice, Benice, Blatnica, Bystrica, Ďanová, Diaková, H. Kalník, Dražkovce, Folkušová, H. Kalník, Karlová, Kláštor p. Znievom, Košťany n. Turcom, Laskár - Valentová, Ležachov, Necpaľ, Príbovce, Rakovo, Sklabiňa, Sklabinský Podzáмок, Štábovany, Socovce, Trebostovo, Trnovo, Turč. Ďur, Turč. Peter, Turč. Štiavnička, Turč. Jaseno, Vrúcka, Vrúcka, Záborie, Zabokrek.

Hodnotiace kritérium A.1 Tvorba a zloženie partnerstva: OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ formovala svoje štruktúry od roku 2012, pričom oficiálne vzniklo **01.03.2013** registráciou stanov združenia na Ministerstve vnútra SR.

Hodnotiace kritérium A.2 Tvorba stratégie CLLD: OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ pri tvorbe stratégie CLLD zapojilo širokú verejnosť prostredníctvom:

- dotazníkového prieskumu
- informovania širokej verejnosti na spoločenských podujatiach
- formálnych konzultácií – pracovných skupín, členov MAS, expertov na tvorbu stratégií
- obecných informačných kampaní a pod.
- informovaním prostredníctvom regionálnych periodík a pod.

Na uvedených stretnutiach sa zástupcovia MAS riadili zásadami nediskriminácie a všetky názory účastníkov boli brané do úvahy a zapracované vo finálnom návrhu dokumentu stratégie CLLD. Účastníci predmetných stretnutí boli z oblasti verejného života, podnikateľskej sféry, či občianskeho sektora, na základe čoho môžeme konštatovať, že sa na procese zúčastnili aj zástupcovia rôznych cieľových skupín, ktoré pracovali v tematických skupinách priamo na jednotlivých informačných podujatiach.

Hodnotiace kritérium A.3 Kvalita manažmentu: OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ nemá k dátumu podania ŽoSS MAS vybraného manažéra združenia v internom pracovnom pomere. Personálna matica a organizačný poriadok združenia definuje minimálne kvalifikačné predpoklady na manažéra MAS, a to: ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou alebo ukončené vysokoškolské vzdelanie I. alebo II. stupňa a zároveň minimálne 2 roky praxe na zodpovedajúcej manažérskej pozícii (riadiaca a/alebo rozhodovacia a/alebo kontrolná funkcia) alebo 2 roky praxe v oblasti projektového manažmentu vo vidieckom alebo

regionálnom rozvoji alebo fondov EÚ. Zároveň sa združenie zaväzuje vybrať manažéra MAS najneskôr do podania ŽoNFP v rámci ŠC 5.1.1 IROP – Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégie CLLD.

3 Analytický rámec

3.1 Analýza zdrojov územia

Všeobecná charakteristika územia

Partnerstvo MAS Turiec tvorí 32 obcí a mesto Martin. Územne je to jednoliaty celok, ktorý sa nachádza v Turčianskej kotline. Turčianska kotlina (v starších prameňoch aj Turčianska Záhradka) je kotlina na strednom Slovensku vymedzujúca región Turiec, ktorá zároveň zaberá plochu okresov Turčianske Teplice a Martin. Je to malé pretiahnuté územie zovreté z východnej strany pohorím Veľká Fatra, zo západu pohorím Malá Fatra, z juhu pohorím Žiar (s nadväzujúcou Hornonitrianskou kotlinou) a Kremnickými vrchmi. Centrálnym vodným tokom, ktorý preteká naprieč celou kotlinou je rieka Turiec, ktorá sa vo Vrútkach vlieva do Váhu. Všetky zúčastnené obce patria do jedného okresu, čo vytvára veľmi dobré podmienky pre partnerstvo MAS Turiec. Najväčším spoločným bohatstvom Turca je jeho unikátne prírodné a kultúrne dedičstvo. Partnerstvo tvorí 25 obcí s počtom obyvateľov do 1000 a 8 obcí s počtom obyvateľov do 2000 a mesto Martin. Je ohraničené zo severu okresom Dolný Kubín, z východu okresom Ružomberok, na juhu okresmi Turčianske Teplice a Prievidza a na západe okresom Žilina.

Výhody z hľadiska polohy a lokalizácie

Územie Turca sa rozprestiera v severozápadnej časti Slovenska v Turčianskej kotline, ktorá je výrazne uzavretá hrebeňmi Malej a Veľkej Fatry, Kremnickými vrchmi a pohorím Žiar. Os kotliny tvorí rieka Turiec. Región spadá do okresu Martin a Žilinského samosprávneho kraja. Vďaka prírodným krásam a hodnotám tento kraj patrí medzi najmalebnejšie územia na Slovensku a nie nadarmo sa niekedy označuje ako „turčianska záhrada“. Územie je bohaté na množstvo prírodných, kultúrnych i historických hodnôt. Kultúrnym dedičstvom kraja pod oboma Fatrami sú rázovité obce s ľudovými domami, honosnými vidieckymi kúriami a kaštieľmi rozmanitých architektonických slohov. Nikde na Slovensku nie je väzba s národnou

a kultúrnou históriou taká výrazná ako v centre Turca - meste Martin, kde dodnes pôsobia mnohé kultúrne inštitúcie s celoslovenskou pôsobnosťou.

Prostredie je bohaté na spisovateľov, dejateľov a historicky významných osobností Turca. Nádherná príroda je popretkávaná cyklotrasami a množstvom turistických chodníkov.

Územie má veľmi dobrú polohu, lebo leží približne v rovnakej vzdialenosti od Bratislavy a Košíc. Do hlavného mesta Bratislava je 228 km. Vzdialenosť z Martina do krajského mesta Žilina je 29 km, do Ružomberka 37 km, do Turčianskych Teplíc 27 km a do Prievidze 52 km.. K najbližšiemu medzinárodnému letisku Sliač je 74,5 km.

Výhodou regiónu je aj dopravné spojenie – cestná doprava (cesta I/65 a I/18, napojenie na diaľnicu D1) a blízkosť železničného dopravného uzla vo Vrútkach. S pomedzi 79 okresov patrí okresu Martin 18 miesto s najnižšou nezamestnanosťou.

V zimnej sezóne dobré podmienky na vonkajšie športy a dostupnosť 3 lyžiarskych stredísk.

Nevýhody z hľadiska polohy a lokalizácie

Územie susedí so silnými regiónmi ako Terchová, Liptov, Vysoké Tatry. Tieto regióny sú z hľadiska histórie, infraštruktúry a dlhodobého rozvoja ďaleko vpred pred regiónom Turiec.

Cestovný ruch dostatočne nevyužíva potenciál, ktorý sa skrýva v Malej a Veľkej Fatre, slabo rozvinutá propagácia územia v okolí. Málo informačných prostriedkov, ktoré by informovali o kráse a zaujímavosti prostredia (informačné tabule, rozhladne..)

Na území nie sú dostatočné možnosti pre trávenie voľného času detí a mládeže. Športoviská , detské ihriská, oddychové zóny sú značne opotrebované alebo chýbajúce.

Nedostatok tradičných poľnohospodárskych lokálnych výrobkov v obchodných reťazcoch.

Nie je kladený akcent na estetickosť verejného prostredia a krajinotvorbu, preto treba revitalizovať verejné a pietne priestranstvá.

Cestná infraštruktúra je poznačená množstvom áut, ktoré ju opotrebovávajú a zvyšujú nebezpečenstvo na cestách.

Znečistenie ovzdušia v okrese Martin, v porovnaní s celým Žilinským krajom má klesajúcu tendenciu ako je znázornené v tabuľke č.1.1. Údaje boli prevzaté z Národného Emisného Inventarizačného Systému, údaje sú za rok 2014. Oblasť Turčianskej kotliny má nepriaznivé klimatické a orografické pomery z hľadiska rozptylu emisií znečisťujúcich látok. K najväčším zdrojom emisií patrí strojárnská výroba, miestne teplárne stredoslovenských energetických závodov, automobilová doprava a taktiež k tomu prispieva, že na území je len 37% obcí pripojených na rozvodnú sieť plynu, to znamená, že ľudia používajú na vykurovanie aj tuhé palivo.

Tabuľka č.1.1 Znečistenie ovzdušia okres Martin rok 2014

ROK 2014	Žilinský kraj	Okres Martin
tuhé znečisťujúce látky (TZL)	563,406	22,103
amoniak a jeho plynné zlúčeniny vyjadrené ako NH ₃	495,619	41,823
oxidy dusíka (NO _x) - oxid dusnatý a oxid dusičitý vyjadrené ako oxid dusičitý (NO ₂)	2 610,756	253,464
oxid uhoľnatý (CO)	3 984,752	105,502
Oxid siričitý 3.4.01 + 3.4.02	1 598,893	419,288
organické látky vyjadrené ako celkový organický uhlík (TOC)	876,706	73,538

Na území je len 43,75 % obcí pripojených na kanalizáciu, čo predstavuje tiež zdroj znečistenia.

Pôdy Turčianskej kotliny sú ohrozené vodnou eróziou. Vodný erózia je stredná až vysoká. Vodná erózia pôdy má veľký význam pri modelovaní reliéfu krajiny ako aj pri degradácii úrodnotvorných vlastností poľnohospodárskych pôd (dochádza k uvoľňovaniu a následnému transportu pôdnych častíc, na ktoré sú relatívne pevne fixované živiny a organická hmota).

Vodná erózia sa prejavuje znižovaním hĺbky pôdneho profilu (predovšetkým biologicky aktívnej vrstvy pôdy), úbytkom organickej hmoty a živín a rovnako aj zhoršovaním pôdnej štruktúry.

Geografická charakteristika regiónu

Turčianska kotlina je typom hlbkej, celistvej tektonickej depresie s rázom priekopovej prepadliny, vyplnenej prevažne kvartérnymi sedimentami. Hladko modelovaný, prevažne rovinný až stredne zvlnený reliéf s terasami a náplavovými kužeľmi v podhorí v Mošovskej pahorkatine vytvára charakter esteticky a krajinársky vyváženej poľnohospodársky využívanej krajiny. Klimaticky patrí územie do mierne teplej a chladnej horskej oblasti s výraznou geografickou výškovou stupňovitosťou, najvyššie časti Veľkej Fatry a Malej Fatry patria do studenej až veľmi studenej klimatickej oblasti. Mierne teplá oblasť sa vyznačuje priemerným počtom 50 a menej letných dní za rok, s denným maximom teploty vzduchu viac ako 25 °C, do okrsku M7 – mierne teplý, veľmi vlhký, vrchovinový s teplotami v júli vyššími ako 16 °C. Priemerná teplota v januári je -3 °C až -4 °C, v júli +16 °C až +18°C. Obce sa nachádzajú v nadmorskej výške od 394 m n. m. (Martin) do 592 m. m n. m. (Vrícko). Územie má jemne zvlnený charakter ako je zrejmé z tabuľky č.1.2.

Tabuľka č.1.2 Geografické zaradenie a nadmorská výška územia

Obec	Kraj	Okres	Región	Nadmorská výška
Belá - Dulice	Žilinský	Martin	Turiec	490 m n. m.
Benice				420 m n. m.
Blatnica				500 m n. m.
Bystrička				485 m n. m.
Ďanová				450 m n. m.
Diaková				440 m n. m.
Dolný Kalník				450 m n. m.
Dražkovce				440 m n. m.
Folkušová				490 m n. m.
Horný Kalník				470 m n. m.
Karlová				470m n. m.
Kláštor pod Znievom				510 m n. m.
Košťany nad Turcom				415 m n. m.
Laskár – Valentová				440 m n. m.
Ležiachov				440 m n. m.
Mesto Martin				394 m n. m.
Necpaly				510 m n. m.

Príbovce				420 m n. m.
Rakovo				435 m n. m.
Sklabiňa				490 m n. m.
Sklabinský Podzámok				573 m n. m.
Slovany				480 m n. m.
Socovce				450 m n. m.
Trebostovo				460 m n. m.
Trnovo				470 m n. m.
Turčiansky Ďur				463 m n. m.
Turčiansky Peter				439m n. m.
Turčianska Štiavnička				460 m n. m.
Turčianske Jaseno				485-530 m n. m.
Valča				477 m n. m.
Vrícko				592 m n. m.
Záborie				480 m n. m.
Žabokreky				440 m n. m.

Podľa regionálneho geomorfologického členenia Slovenska patrí územie Turca do Vnútných Západných Karpátov, do oblasti fatransko-tatranská a podoblasti -Malá Fatra, Veľká Fatra. V zmysle „Mapy seizmických oblastí“ (STN 73 0036) sa lokalita nachádza v pásme, v ktorom maximálna intenzita seizmických otrasov nepresiahne hodnotu 7o stupnice makroseizmickej intenzity MSK-64.

Vodné toky

Celé územie sa vyznačuje bohatstvom povrchových i podzemných vôd, ktoré sa sústreďujú predovšetkým vo vápencových horninách a viaceré pramene sa využívajú na zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou. Veľká Fatra bola v roku 1987 vyhlásená za chránenú oblasť prirodzenej akumulácie vôd. Územie MAS Turiec patrí do povodia Váhu. Hydrologickú os dotknutého územia tvorí: rieka Turiec spolu prítokmi. Turiec pramení v Kremnických vrchoch na juhovýchodnom svahu Svrčiníka. Najvýznamnejšími prítokmi sú z prava Teplica, Dolinka, Blatnický potok, Beliansky potok a Sklabinský potok, zľava Jasenica, Vríca a Valčiansky potok. Tok rieky opisuje tvar obráteného písmena „J“. Tvorí zachovalý úsek podhorskej rieky s dobre vyvinutými morfológickými javmi, prírodným korytom (meandre, ramená, plytčiny, hlbokiny) a brehovou vegetáciou, ako aj priľahlé mokradňové biotopy v kotlinovej krajine. Toky pretekajú na aluviálnych sedimentoch andezitov (horný tok Turca), vápencov a dolomitov (pôvodom najmä z mezozoickej Veľkej Fatry), prípadne kryštallických hornín (z pohorí Žiar a Lúčanská Malá Fatra) a majú prevažne prírodný charakter. Počas zvýšených prietokov (hlavne marec-apríl) pravidelne vybrežujú, čo podmieňuje dynamický

vývoj mokraďových ekosystémov rôzneho charakteru (lužné lesy a kroviny, mokré lúky a pasienky, porasty trste, slatiny, mŕtve ramená, sezónne mláky a mokrade). Dobre vyvinuté riečne kontinuum od prameňa až po ústie je významné pre ekologickú produktivitu riečneho ekosystému, samočistiace procesy a biodiverzitu. V povodí rieky Turiec bolo zaznamenaných vyše 1000 druhov benthických organizmov vrátane nových druhov pre Slovensko, ďalšie vzácne a ohrozené bezstavovce, mihule, ryby (27 druhov) a iné stavovce (170 druhov vtákov, z toho 80 hniezdičov), rastú tu vzácne, ohrozené a fytogeograficky významné druhy rastlín.

Vodné zdroje

Zdroje pitnej vody pre okres Martin sa nachádzajú v Malej Fatre a hlavne vo Veľkej Fatre, ktorá bola vyhlásená za chránenú oblasť prirodzenej akumulácie vôd (nariadenie vlády SSR č. 13/1987 Zb.). Významné pramene sa nachádzajú v Žiarskej doline, Blatnickej doline, v Podhradí. No najdôležitejším turčianskym vodným zdrojom je prameň Lazce Necpaly, ktorý je významný veľkou výdatnosťou a kvalitou vody. Táto voda sa rodí v krase vápencovo – dolomitického komplexu severne od Necpalskej a Belianskej doliny. Výdatnosť prameňa sa pohybuje od 260 - 1 300 l/s. Je to veľmi kvalitná, stredne mineralizovaná, pitná voda, ktorá má vďaka svojmu pôvodu také zloženie, že je vhodná nielen pre dospelých, mládež, ale aj pre kojencov. Na území sa tiež nachádza 8 minerálnych prameňov a to v lokalitách Martin-Záturčie, Slovany, Socovce, Turč. Štiavnička, dve plničky minerálnych vôd a to Kláštor p. Znievom –Kláštorná a Martin- Fatra. Prameň horskej minerálnej vody Fatra vyviera z hĺby 1900 m.

Pôdy

Na svahoch Turčianskej kotliny budovaných horninami flyša sa najčastejšie vyskytujú hnedé pôdy často oglejené. Necelých 35% v danom území z celého katastra tvorí poľnohospodársky pôdny fond, v ktorom v dôsledku úpadku poľnohospodárstva dominuje 53% trvalý trávnatý porast nad ornou pôdou 45% a záhrady zaberajú 2,8% tak ako znázorňuje tabuľka č.1.3. Zastúpené sú najmä piesočnatohlinité 45,28%, ílovitohlinité 32,76% a hlinité 17,92% pôdy.

Tabuľka č.1.3 Rozdelenie poľnohospodárskej pôdy za rok 2014

Obec	Poľnohosp. pôda v m ²	Orná pôda v m ²	Záhrada v m ²	TTP v m ²
Belá - Dulice	13 829 010	3 340 363	221 858	10 266 789
Benice	1 886 465	1 358 801	61 855	462 211

Blatnica	16 008 926	6 758 634	173 323	9 076 969
Bystrička	4 583 274	2 716 121	166 122	1 679 272
Ďanová	6 946 134	3 310 258	211 669	3 424 207
Diaková	2 139 119	1 193 201	24 043	921 875
Dolný Kalník	1 195 364	206 158	24 239	964 967
Dražkovce	3 573 577	2 371 187	102 596	1 099 794
Folkušová	3 699 058	1 190 314	56 811	2 448 928
Horný Kalník	1 929 936	920 731	27 043	982 162
Karlova	1 654 959	895 461	40 804	718 694
Kláštôr pod Znievom	13 951 761	3 897 495	297 204	9 757 062
Košťany nad Turcom	5 386 124	3 073 105	153 063	2 159 956
Laskár – Valentová	3 023 300	1 888 596	67 042	1 067 662
Ležiachov	2 348 303	1 645 242	54 696	648 365
Mesto Martin	19 866 876	10 151 524	1 782 328	7 933 024
Necpaly	12 327 489	4 436 443	181 072	7 709 974
Príbovce	5 081 825	2 651 810	128 999	2 301 016
Rakovo	4 713 645	2 904 170	96 825	1 712 650
Sklabiňa	6 202 691	1 043 171	128 905	5 030 615
Sklabinský Podzámok	3 927 075	814 031	29 115	3 083 929
Slovany	5 122 169	2 982 900	108 338	2 030 931
Socovce	4 156 917	2 080 569	66 635	2 009 713
Trebostovo	4 207 617	2 657 538	95 009	1 455 070
Trnovo	3 578 471	5 575 424	143 896	859 151
Turčiansky Ďur	769 191	434 449	10 473	324 269
Turčiansky Peter	3 169 355	1 802 996	66 832	1 299 527
Turčianska Štiavnička	6 412 743	2 028 374	159 111	4 225 258
Turčianske Jaseno	6 829 863	1 880 467	119 921	4 829 475
Valča	8 204 624	4 820 502	373 553	3 010 569
Vrícko	3 603 230	83 880	52 823	3 466 527
Záborie	2 796 051	655 162	53 898	2 086 991
Žabokreky	4 552 238	3 173 670	70 958	1 307 610

Využitie územia a pôdneho fondu

Z hľadiska štruktúry krajinnej pokrývky prevláda v danom území nepoľnohospodárska pôda a to v podiele 65%. Z nepoľnohospodárskej pôdy najväčšiu časť zaberajú práve lesy. V tabuľke č.1.4 je jasne ukázané, v ktorej obci je najvyšší podiel lesných pozemkov. Vo Veľkej Fatre ochranné lesy zaberajú 44,5% plochy lesov (prevažne ide o pôdoochranné a vodohospodársky významné plochy lesov). Len 9% zaberajú lesy osobitného určenia (maloplošné chránené územia), najrozšírenejšími drevinami sú smrek (43%) a buk (41%), ostatné dreviny sú len primiešané. V Malej Fatre asi 83% územia zaberajú lesy, prevažne zmiešané s prevahou listnatých drevín najmä buka (60 %) nad ihličnatými (40 %).

Tabuľka č.1.4. Rozdelenie nepoľnohospodárskej pôdy za rok 2014

Obec	Nepoľnohospodárska pôda spolu v m²	Lesný pozemok v m²
Belá - Dulice	37 342 987	36 188 673
Benice	264 299	0
Blatnica	70 176 860	68 182 955
Bystrička	14 538 970	13 533 044
Ďanová	715 428	171 360
Diaková	281 441	115 057
Dolný Kalník	138 343	25 234
Dražkovce	813 629	259 307
Folkušová	2 314 433	2 068 114
Horný Kalník	127 727	23 486
Karlová	177 761	0
Kláštorec pod Znievom	25 077 633	23 485 846
Košťany nad Turcom	1 049 727	0
Laskár – Valentová	320 079	0
Ležiachov	1 878 924	1 625 836
Mesto Martin	47 869 873	29 775 713
Necpaly	29 844 344	28 566 198
Príbovce	888 905	0
Rakovo	700 530	25 809
Sklabiňa	4 866 940	4 377 801
Sklabinský Podzámok	23 219 046	22 926 082
Slovany	9 180 423	8 508 739
Socovce	950 635	655 422
Trebostovo	8 914 886	8 034 539
Trnovo	3 865 050	3 336 882
Turčiansky Ďur	166 992	0
Turčiansky Peter	1 448 296	1 102 639
Turčianska Štiavnička	7 659 186	6 493 040
Turčianske Jaseno	13 633 880	12 730 154
Valča	24 077 898	22 935 513
Vrícko	25 971 355	25 332 985
Záborie	2 399 909	2 128 836
Žabokreky	679 515	98 127

Na území MAS Turiec sa nenachádzajú vodné plochy ako priehrady a nádrže.

Historický vývoj

Najstaršie doklady osídlenia Turca sú nálezy z jaskýň Mažarná a Na Vyhni z obdobia 2 750 - 2 250 pred Kr. V mladšej a neskorej dobe bronzovej (1 350 - 700 pred Kr.) obýval skoro celý Turiec ľud lužickej kultúry. V období 3. storočia pred Kr. až po 2. storočie po Kr. obýva Turiec ľud púchovskej kultúry. Slovania prišli do Turca asi až 7. storočí Koncom 8. a začiatkom 9. storočia už bolo toto územie relatívne husto obývané, čo dokazujú archeologické vykopávky v Blatnici, Malom Čepčine, Žabokrekochoch. Prvá písomná zmienka o Turci je z roku 1113, no vtedy sa spomínal len ako súčasť Zvolenského doménia. Turiec, ako riedko osídlené územie, bol spravovaný kastelánom (neskôr podžupanom) z hradu Sklabiňa ako panstvo Zvolenského komitátu. Vlastného župana mala stolica od roku 1339, čím sa oddelila od Zvolenského komitátu (podobne ako Liptov a Orava). V roku 1918 sa Turiec stal súčasťou Česko- Slovenska. V súčasnosti je územie súčasťou Žilinského kraja.

Stručná história jednotlivých obcí

Belá- Dulice

Spomína sa v roku 1282 ako due Villa Bella, Superio Bela, Inferior Bela, kde mala 2 sídliská - Hornú a Dolnú Belu, ktoré zakrátko splynuli. Obec vznikla spojením pôvodných obcí Belá a Dulice. Obyvatelia pracovali v lesoch a pálili drevené uhlie, furmančili, zaoberali sa aj remeslom. Za I. ČSR pracovali obyvatelia v poľnohospodárstve a v lesoch. Podporovali partizánske hnutie, v chotári pôsobil partizánsky oddiel Danilenka.

Benice

Spomína sa v roku 1267 ako Bene, v roku 1269 ju Belo IV. daroval synom Imrichovým. Do 19. storočia bola zemianskou dedinou rodiny Benickovcov, ktorí zastávali v župe dôležité funkcie. V roku 1785 mala 17 domov a 138 obyvateľov, v roku 1828 mala 20 domov a 189 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Za I. ČSR bola rozvinutá aj remeselná výroba.

Blatnica

Na území dnešnej obce Blatnica bolo osídlenie v eneolite - v jaskyni Mažarná bolo sídlisko s kanelovanou keramikou, sídlisko v jaskyni Na vyhni a popolnicové pohrebisko lužickej kultúry z mladšej doby bronzovej, nález bronzov a keramiky, sídlisko z doby laténskej a rímskej, hradisko na Plešovici, hrob slov. veľmoža z 1. polovice 9. storočia (podľa rukoväte meča a bronzových kovaní tzv. blatnický štýl). Obec sa spomína v roku 1230 ako Blatnica. Vyvinula sa z podhradia hradu Blatnica. Hrad Blatnica je doložený z roku 1300. V roku 1539 získali hrad i panstvo Révayovci, ktorým patrilo do roku 1945. Obývaný bol do roku 1790. Odvtedy pomaly pustol. V roku 1715 mala 37 poddanských rodín, v roku 1720 mala 49

poddanských rodín, v roku 1785 mala 117 domov a 1143 obyvateľov. Zaoberali sa olejkárstvom, podomovým obchodom a pracovali v lesoch. V rokoch 1890-1910 sa mnohí vysťahovali. Za I. ČSR pracovali obyvatelia na miestnom veľkostatku, v lesoch a zaoberali sa tkáčstvom. V chotári obce pôsobili partizánske skupiny Kuznecova, kpt. Jegorova, kpt. Zorkócyho atď.

Bystrička

Na území dnešnej obce Bystrička bolo hradisko a výšinné sídlisko púchovskej kultúry. Obec sa spomína v roku 1258 ako Bistricha. V roku 1828 mala 82 domov a 842 obyvateľov. Do 20. storočia tu mali majetky Révayovci, Lehotskovci, Thomkovci a i. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom, chovom oviec a dobytku. Za I. ČSR obyvatelia pracovali v poľnohospodárstve a v lesoch. V rokoch 1934-1935 vznikla v chotári obce osada Lázky. V nej sa v roku 1944 sústreďovali silné partizánske skupiny. Obyvatelia sa zapojili do SNP.

Ďanová

Spomína sa v roku 1252 ako Villa Jank. V roku 1828 mala 65 domov a 577 obyvateľov. Do 20. storočia vlastnili tunajšie majetky Révayovci a Prónayovci. Obyvatelia sa zaoberali väčšinou poľnohospodárstvom. V obci bola píla, vyhne a rozvinuté tkáčstvo.

Diaková

Územie, na ktorom sa dnes nachádza Diaková, v najstarších časoch patrilo k sklabinskému hradnému panstvu. Prvou písomnou zmienkou o Diakovej, je listina Ľudovíta I. Turčianskemu konventu. Zachovala sa len v odpise. Keďže Diaková bola len malou poddanskou dedinou, zo závislosti na spomínanom hrade sa nemohla vymaniť a po bitke pri Moháči v roku 1526 spolu s ním pripadla Révaiovcovi. Pod ich dedičnou vládou sa v Turci od polovice 16. storočia zhoršovala situácia poddaného ľudu. Po vzniku Československa sa životné podmienky našich občanov len pomaly zlepšovali. takmer všetci obyvatelia obce pracovali na pôde. Dorobené produkty predávali na trhu v Martine.

Dolný Kalník

Obec vznikla na území, ktoré v roku 1255 daroval Belo IV. Obuskovi a Obudovi. Prvá písomná zmienka je z roku 1355, kedy sa spomína ako Kalnok. Svoj názov získala vďaka mútnej vode potoka. Spomína sa v roku 1375 ako duo Kalnok, keď sa oddelila z chotára obce Kalník, doloženého z roku 1355. v roku 1828 mala 10 domov a 79 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Zamestnanie sa nezmenilo ani po roku 1918. Od roku 1943 pôsobili v obci partizánske skupiny.

Dražkovce

Obec vznikla na bývalej kráľovskej zemi, ktorú dostal Drašk a Mikola. Spomína sa v roku 1266 ako Sclouna. Bola obcou drobných zemianskych rodín, v 18. storočí Draskóczyovcov, v 19. storočí Bulyovszkých. V roku 1828 mala 38 domov a 265 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Za I. ČSR pracovali obyvatelia aj ako deputátnici na veľkostatku. Bola tu silná MO KSČ, ktorá viedla najmä hnutie maloroľníkov. Obyvatelia sa zapojili do SNP. V septembri 1944 sa obec stala sídlom štábu 2. partizánskej brigády M. R. Štefánika.

Folkušová

Obec vznikla v chotári obce Sebeslavce. Doložená je z roku 1331 ako Villa Folkus. Patrila komesovi Folkušovi, neskôr bola zemianskou obcou Durdíkovcov, Lačnovcov, Thomkovcov a Benickovcov. V 18. storočí tu mali majetky Prónayovci. v roku 1828 mala 30 domov a 248 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. V obci boli rozvinuté remeslá (kožušníctvo, košíkárstvo, tkáčstvo). Poľnohospodárstvo zostalo hlavným zamestnaním aj za I. ČSR. Obyvatelia sa zapojili do SNP. V obci mal sídlo partizánky štáb Viktora.

Horný Kalník

Obec vznikla rozčlenením obce Kalník doloženej v roku 1355. Spomína sa v roku 1375 ako duo Kalnok. Kráľ Albrecht ju daroval ako odúmrt' synom Valenta z Paludze. Od roku 1437 patrila Plathyovcom, v 18. storočí Szennessyovcom. V roku 1828 mala 15 domov a 151 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Ráz obce si zachoval aj po roku 1918. Obyvatelia podporovali partizánske hnutie a SNP.

Karlová

Obec sa spomína v roku 1272 ako majetok Murína, Gregorovho syna. Doložená je z roku 1272 ako Wyfalu. V roku 1331 patrila synom Karolovým, neskôr zemanom z Košút, od roku 1600 do 19. storočia Benickovcom. V roku 1828 mala 20 domov a 112 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom a olejkárstvom. V roku 1904 vyhorela celá obec. Za I. ČSR boli obyvatelia väčšinou roľníci.

Kláštor pod Znievom

Na území dnešnej obce Kláštor pod Znievom bol hromadný nález bronzov z mladšej doby bronzovej a sídlisko púchovskej kultúry. Hrad Zniev bol postavený pri staršej osade, ktorá v roku 1113 patrila zoborským benediktínom. Doložený je z roku 1243 ako castrum Turuz. Nakrátko sa stal župným hradom, v roku 1320 prešiel do majetku prepošstva, v roku 1440 získal hrad i prepošstvo Pongráč z Mikuláša. Stal sa sídlom panstva Zniev, ktoré bolo vyňaté z právomoci turčianskej župy. Na panstve sa rozvíjalo dobytkárstvo, salašníctvo, lesné a poľné

hospodárstvo, lov a rybolov. Panstvu patrili obce Moškovec, Ondrašová, Polerieka, Socovce, Valča, Vrúcko, Trnovo, Turčiansky Ďur. V roku 1605 sa ho zmocnili Boeskeyovci, v roku 1681 ho vyplienili a vypálili Thökölyovci, v roku 1705 Rákócziovci. Posledná zmienka o hrade je z roku 1713.

Laskár – Valentová

Obec založili na majetkoch, ktoré dostal v roku 1255 Latibor a v roku 1280 zväčšil Latiborov syn Jakub. Spomína sa od roku 1277 ako Lazkouch, od roku 1356 ako Ewzpatak, od roku 1487 ako Lazkar, od roku 1511 ako Lazkar alias Zanazan, od roku 1773 ako Laskar; maďarsky Laszkár. V roku 1487 patrila obec hradu Blatnica, v 18. storočí Révayovcom., v roku 1828 mala 21 domov a 146 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom.

Ležiachov

Obec sa spomína od roku 1252 ako terra quinque villarum. Dnešné pomenovanie obce Ležiachov je od roku 1927. Obec patrila turčianskemu prepošstvu, koncom 18. storočia komore, v 19. storočí študijnému fondu, v roku 1828 mala 32 domov a 259 obyvateľov. Známi boli ako olejkári a šafraníci. Vyrábali ľanový a konopný olej. Za I. ČSR pracovali v poľnohospodárstve. V roku 1944 podporovali SNP.

Mesto Martin

Na území dnešného administratívneho a hospodárskeho strediska Turca - Martina bolo hallstattské sídlisko, kostolné radové pohrebisko z 11.-13. storočia. Obec s kostolom sv. Martina sa spomína v roku 1264 ako Zenthmarton, neskôr ako Villa Sancti Martini (1284). Dnešný názov Martin sa používa od roku 1951. V roku 1315 dostala tunajšia fara pozemky od magistra Donča. Martin ležal na obchodnej ceste, stal sa strediskom obchodu a remesiel. V roku 1340 dostal krupinské mestské právo a Ľudovít I. mu daroval dediny Modly, Ambus a Hosti. Pri prechode husitských vojsk v roku 1431 vyhorel, údajne zhorela aj výsadná listina. Kráľ Žigmund mestské výsady v roku 1434 obnovil, no Martin sa vyvíjal ako poddanské mestečko panstva Sklabiňa. V roku 1535 pripadlo Révayovcom a postupne a stalo sídlom stolice. V roku 1557 mal Martin 78 meštianskych a 38 poddanských domácností. Mešťania sa venovali obchodu a remeslám. V 17. storočí sú doložené cechy zámočníkov, kováčov a krajčírov, dočasne spoločný cech obuvníkov, kováčov a zámočníkov a medzimestský cech krajčírov, kováčov a zámočníkov z Martina. V 2. polovici 19. storočia sa Martin stal strediskom slovenského politického a kultúrneho života. V roku 1861 osnovali a proklamovali Memorandum slovenského národa, v roku 1863 založili Maticu slovenskú a v roku 1867 jedno z troch slovenských gymnázií. Na prelome rokov 1943-1944 sa v okolitých horách

začínajú sústreďovať sovietski utečenci z nemeckých koncentračných táborov a ilegálni pracovníci.

Necpaly

Na území dnešnej obce Necpaly bol hromadný nález bronzov z mladšej doby bronzovej. Vyvinutá obec sa spomína v roku 1266 ako Nazpal. V roku 1287 patrila Jánovi, synovi Narchanka, neskoršie Necpalským, v 16.-19. storočí Juštovcom. V roku 1680 sa stala obec artikulárnym miestom, v roku 1828 mala 101 domov a 1825 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom, chovom dobytky a tkáčstvom. V 17.-19. storočí bol v obci mlyn na papier, pila a pivovar. V rokoch 1890-1910 sa mnohí obyvatelia vysťahovali. Po 1918 pracovali obyvatelia ako roľníci, deputátnici na veľkostatkoch, robotníci v lesoch, na pilách a v papierni, zaoberali sa chovom dobytky a oviec, tkáčstvom. Podporovali partizánske skupiny, ktoré pôsobili na okolí a zapojili sa do SNP.

Príbovce

Na území dnešnej obce Príbovce bolo pohrebisko lužickej kultúry z mladšej doby bronzovej. Obec je doložená z roku 1230 ako Pribouch. V roku 1235 ju Ondrej II. daroval komesovi Radunovi. V roku 1695 tu mali kúrie Benickovci, Oltašovci, Hroznovskovci. Obec ležala na starej ceste. Mala prekladište pošty, často tu zasadali župné zhromaždenia. V roku 1815 tu bola tabaková manufaktúra. Za I. ČSR tu pracovali obyvatelia ako deputátnici, roľníci a drevorobotníci na pile. V obci mali výrobu geliet. Obyvatelia podporovali partizánske hnutie. Pri obrane obce 20.9.1944 tu boli ťažké boje.

Rakovo

Na území dnešnej obce Rakovo bolo osídlenie v eneolite, bolo tu púchovské sídlisko zo zlomu letopočtu. Obec je doložená z roku 1244 ako Rakouch, keď ju daroval Belo IV. kaplánovi Martinovi a jeho bratovi Ladislavovi. Neskôr patrila Ondrejovi Chernenskému a Matejovi z Malého Jasena, v 16.-20. storočí patrila Rakovským, v roku 1828 mala 32 domov a 204 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Za I. ČSR pracovali obyvatelia aj na pile a ČSD. Zúčastnili sa partizánskeho hnutia a SNP.

Sklabiňa

Sídliskové nálezy púchovskej kultúry, hromadný nález slovanských železných nástrojov z 8.-9. storočia. Obec je doložená z roku 1242 ako Zklabonya. Patrila panstvu Sklabiňa, v 16.-20. storočí Révayovcom. Pracovali ako poľnohospodári, drevorubači, šafraníci a nádenníci. Za I. ČSR pracovali obyvatelia v poľnohospodárstve a v lesoch. Významný bol

chov dobytku a oviec. V obci pracovala píla. Obyvatelia podporovali partizánske skupiny v Kantorskej doline. Sklabiňa s okolím sa stala strediskom partizánskeho hnutia.

Sklabinský Podzámok

Nálezy z prelomu doby bronzovej a staršej doby hallštattskej. Žiarové pohrebisko lužickej kultúry, sídlisko púchovskej kultúry. Hrad Sklabiňa sa spomína od roku 1258. Názov obce je doložený z roku 1258 ako Sklabonya. Od roku 1320 bol sídlom župy. V 13. storočí sa stal strediskom panstva Sklabiňa, ktorému patrili obce Priekopa, Sklabiňa, Sklabinský Podzámok, Sučany, Šútovo, Turany, Turčianska Štiavnička, Turčianske Kľačany a Martin. Od 16. storočia patrila Révayovcom. V 15. storočí niekoľko ráz vyhorel. V rokoch 1550-1605 a v roku 1616 bol znova opevnený. Koncom roku 1630 postavili v areáli reprezentačné sídlo turčianskeho župana. Do polovice 18. storočia zostal sídlom župy. Obec sa vyvinula pri majeri panstva Sklabiňa. Doložená je v roku 1678. Pracovali ako olejkári, garbiari a v rozsiahlych lesoch. Do 20. storočia vlastnili tunajšie majetky Révayovci. Do roku 1920 bola v obci píla a pivovar. Obyvatelia za I. ČSR pracovali väčšinou v lesoch a zaoberali sa chovom dobytku.

Slovany

Obec je doložená z roku 1252 ako terra quinque villarum. Obec patrila turčianskemu konventu, od roku 1773 komore, v 19. storočí študijnému fondu. V roku 1828 mala 85 domov a 707 obyvateľov, ktorí pracovali ako olejkári a šafraníci, spracúvali ľan a konope. Za I. ČSR sa obyvatelia zaoberali aj remeslami ako tkáčstvo a rezbárstvo, časť sa vysťahovala za prácou do cudziny. Obyvatelia sa zapojili do partizánskeho hnutia a SNP.

Socovce

Hromadný nález z doby bronzovej, slovanské sídlisko. Obec sa vyvinula v chotári obce Svätá Mara. Obec je doložená v roku 1258. Ako Veľké Socovce nepriamo v roku 1408, priamo v roku 1613. . Obec v roku 1262 pripadla panstvu Zniev, v 18. storočí komore. V roku 1828 mala 24 domov a 215 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Za I. ČSR bola poľnohospodárskou obcou s rozvinutým výšivkárstvom a košíkárstvom.

Trebstovo

Obec je doložená z roku 1262 ako Treboztou. V roku 1267 bola majetkom hontianskeho župana Petra. V roku 1383 mala 2 kúrie, v roku 1488 pripadla hradu Blatnica, bola sídlom Révayovcov z Trebstova, ktorí tu mali majetky do 20. storočia. V roku 1828 mala 69 domov a 516 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom a olejkárstvom. Za I. ČSR pracovali

obyvatelia ako roľníci, deputátnici a robotníci. Obyvatelia podporovali partizánske skupiny na okolí.

Trnovo

Obec sa spomína od roku 1256, keď ju Belo IV. daroval Rusínovi Maladikovi. Názov obce je doložený z roku 1256 ako Tarnouch. Od roku 1578 patrila panstvu Zniev, od 18. storočia viacerým zemepánom. V roku 1828 mala 57 domov a 411 obyvateľov. Pracovali v lesoch a boli známymi kožušníkmi. Až dodnes je Trnovo poľnohospodárskou obcou. Obyvatelia podporovali partizánske hnutie.

Turčiansky Ďur

Obec sa vyvinula okolo kostola svätého Juraja, doložená je z roku 1332 ako (plebanus) Sancti Georgii, z roku 1808 Swaty Jur, z roku 1920 ako Svätý Jur, z roku 1927 ako Svätý Ďur, z roku 1960 ako Turčiansky Ďur. V roku 1591 získali časť majetkov jezuiti. Do zrušenia rehole patrila panstvu Zniev, koncom 18. storočia tunajšej fare. V roku 1784 mala 6 domov a 48 obyvateľov, v roku 1828 mala 11 domov a 64 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Turčiansky Ďur patrí k najmenším obciam v okrese.

Turčiansky Peter

Vyvinutá obec je doložená z roku 1323 ako Scenpeter, v roku 1960 ako Turčiansky Peter. Založili ju na území, ktoré v roku 1309 daroval magister Donč Tomášovi, Dionýzovmu synovi. V roku 1386 patrila synom Pavla zo Záturčia, v 18. storočí Szennesyovcom, v 19. storočí Nyáryovcom. V roku 1828 mala 22 domov a 203 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom, olejkárstvom a domácim zhotovovaním liečiv. Za I. ČSR bol Turčiansky Peter poľnohospodárskou obcou. Obyvatelia sa zapojili do partizánskeho hnutia a SNP.

Turčianska Štiavnička

Obec sa spomína od roku 1477 ako Sczewnicze, z roku 1920 ako Štiavnička. Patrila panstvu Sklabiňa, v 16.-19. storočí Révayovcom a Újhelyiovcom. V roku 1828 mala 96 domov a 660 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom, pracovali v lesoch a na píle. V minulosti boli v obci rybníky. Za I. ČSR sa obyvatelia zaoberali aj tkáčstvom a rezbárstvom, časť obyvateľstva pracovala v Sučanoch. Obec sa zapojila do SNP.

Turčianske Jaseno

Obec vznikla zlúčením obci Dolné Jaseno a Horné Jaseno v roku 1971. Dolné Jaseno obec sa spomína od roku 1374 ako Parva Jezen, Patrila zemianskym majiteľom, v 17. storočí sú doložené 3 kúrie. Od roku 1725 viedli tunajší zemanovia spor s hornojasenskými o priezvisko

Jasenský. V roku 1828 mala 60 domov a 322 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Obec si zachovala poľnohospodársky ráz dodnes. Obyvatelia sa zapojili do SNP. Horné Jaseno sídlisko hallštatské, laténske, slovanské z 10.-11. storočia. Obec má staré osídlenie. Doložená je z roku z 1274, keď ju dostali Mayovi synovia Michal, Peter a Štefan. Názov obce je doložený z roku 1274 ako Jezen. Obec patrila rodine Jesenských, ktorí viedli časté spory s Révayovcami, s panstvom Likava, od roku 1725 s Dolným Jasenom o priezvisko Jasenský. V roku 1828 mala 50 domov a 316 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom, prácou v lesoch, tkáčstvom a krpčiarstvom.

Valča

Obec je nazvaná podľa Volka, vnuka komesa Radona z Příbovic. Spomína sa od roku 1252 ako Wolka . Obec patrila panstvu Zniev, koncom 18. storočia komore, v 19. storočí študijnému fondu. V roku 1828 mala 120 domov a 1163 obyvateľov. Pracovali v lesoch, zaoberali sa olejkárstvom a šafraníctvom. Za I. ČSR pracovali obyvatelia v poľnohospodárstve a v lesoch. Od roku 1943 podporovali partizánske skupiny na okolí, časť obyvateľstva sa zapojila do SNP.

Vrícko

Obec založili na zákupnom práve koncom 14. storočia. Spomína sa od roku 1594 v majetkovom spore znievskych jezuitov so zemanmi z Pravna. Názov obce je doložený z roku 1594 ako Vříckopole. Obec patrila jezuitom, koncom 18. storočia komore, v 19. storočí študijnému fondu. V roku 1828 mala 92 domov a 1512 obyvateľov. Zaoberali sa drevorubačstvom, tesárstvom, chovom dobytka, chodili na žatevné práce. Zaoberali sa aj tkáčstvom a zhotovovaním drevených výrobkov. Po oslobodení nemeckých obyvateľov vysídlili a do obce sa prisťahovali Slováci.

Záborie

Obec sa spomína od roku 1353 ako Zabor. Obec bola do 19. storočia zemianskou obcou rodiny Záborskovcov. Od roku 1730 tu mali podiel Zrubkovci a Chevanovci. V roku 1828 mala 59 domov a 218 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Bolo rozšírené aj tkáčstvo (spracúvanie ovčej vlny a ľany). Obyvatelia sa zapojili do partizánskeho hnutia a SNP.

Žabokreky

Obec pri starej ceste sa spomína od roku 1282 ako Zabakrek. Obec v roku 1323 patrila Petrovi, Biterovmu synovi, od roku 1396 do 19. storočia Jušovcom. V roku 1828 mala 31

domov a 198 obyvateľov. Živili sa ako šafraníci, olejkári a prácou v lesoch. Od stredoveku bola v obci poštová stanica. Za I. ČSR pracovali obyvatelia väčšinou ako poľnohospodárski robotníci na veľkostatku. Obyvatelia sa zapojili do partizánskeho hnutia a SNP.

Doterajší rozvoj územia

Obce na území sa rozvíjajú rôzne. Najviac dotácií využila obec Kláštor pod Znievom.

- **Oblasť školstva**

V Beniciach, Ďanovej a Kláštor pod Znievom dostali v roku 2015 dotáciu z MŠVVaŠ SR na rozšírenie kapacít materských škôl formou prístavby, výstavby a rekonštrukcie priestorov pre potreby materských škôl a vybudovanie zariadení školského stravovania pri týchto materských školách na rok 2015 celkovej hodnoty 161 000 €.

- **Verejné osvetlenie, kamerový systém**

Obec Kláštor pod Znievom v roku 2013 využila dotáciu na budovanie a modernizáciu verejného osvetlenia pre mestá a obce a poskytovanie poradenstva v oblasti energetiky v sume 237 477 €, v roku 2012 využila dotáciu 15 000 € na reštaurovanie kamenného súsošia Kalvárie v Kláštore pod Znievom, v časti Lazany z ministerstva kultúry SR. Obnova verejného osvetlenia v obci Turčianske Jaseno v roku 2015 v sume 109 479,88 €. V Ďanovej dostali dotáciu 86 894 € na účel zvýšenie bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch pre obec Ďanová. Kamerový systém si obstarali v obci Diaková v roku 2014 v sume 6000 €.

- **Kultúra**

V roku 2014 Košťany nad Turcom dostali dotáciu na projekt Za vodou – k bohatstvám biotopov prihraničného územia v sume 70 401 €, 2013 v rozvoj kultúry- vydanie publikácie Z klenotnice slovesného umenia obce Košťany nad Turcom v zápisoch Jána Páričku v sume 2000 €. V rokoch 2013-2015 z oblasti kultúry dostalo Diadém - združenie záchrany hradu Blatnica dotácie na ochranu, obnovu a rozvoj kultúrneho dedičstva hradu Blatnica v celkovej sume 180 800 €.

- Rekonštrukcia miestnych komunikácií

Rekonštrukcia miestnej komunikácie v obci Valča v sume 1500 € v roku 2011, v roku 2011 a 2015 v obci Vrícko v celkovej hodnote 115 738 € a obci Príbovce v sume 20 000 €. Podnikateľský sektor zastúpený členmi MAS Turiec ako STAVCHEM s.r.o. MESING Slovensko, s.r.o., AVE SK, s.r.o. získali podporu v oblasti vytvárania pracovných miest. V poľnohospodárstve v roku 2013 dostalo dotáciu AGRIFARM, spol. s r. o. na účel úhrady časti spotrebnej dane z minerálnych olejov v sume 4062 €.

Zaujímavosti a zvláštnosti územia, typické črty

Turiec je obľúbeným turistickým cieľom aj pre pešiu turistiku a to vďaka pestrým fatranským pohoriam a všetkým čo ponúkajú. Nachádzajú sa tu 2 národné parky (NP) a 34 chránených území. NP Malá a Veľká Fatra patria rozhodne k najcennejším územiám na Slovensku a to aj vďaka širokému zastúpeniu lesných porastov (až 70% územia) či pestrému zastúpeniu fauny a flóry. NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie a hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie prírodného dedičstva, ktoré je významné nielen pre príslušný členský štát, ale najmä pre EÚ ako celok.

NP Malá Fatra bol zaradený do chránených území NATURA 2000 ako „územie európskeho významu a chránené vtáčie územie Malá Fatra“. Na území MAS Turiec sa nachádzajú chránené vtáčie územie Malá Fatra- SKCHVU013 (Martin, Bystrička, Trebostovo, Trnovo, Valča, Turčiansky Peter, Slovany, Kláštor pod Znievom a Vrícko). Územie je dôležité pre zachovanie druhov ako sú sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*), žlna sivá (*Picus canus*), d'ateľ bieločrptý (*Dendrocopos leucotos*), orol skalný (*Aquila chrysaetos*), d'ateľ čierny (*Dryocopus martius*), výr skalný (*Bubo bubo*), kuvik kapcavý (*Aegolius funereus*), skaliar pestrý (*Monticola saxatilis*) a muchárik bieločrptý (*Ficedula albicollis*). Viac, ako jedným percentom celoslovenskej populácie sú zastúpené napr. lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*), strakoš sivý (*Lanius excubitor*), žltouchvost lesný (*Phoenicurus phoenicurus*), rybárik riečny (*Alcedo atthis*), bocian čierny (*Ciconia nigra*), kuvik vrabčí (*Glaucidium passerinum*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), d'ateľ hnedkavý (*Dendrocopos syriacus*), d'ateľ trojprstý (*Picoides tridactylus*) chriaštel' poľný (*Crex crex*), jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*), tetrov hlucháň (*Tetrao urogallus*), tetrov hoľniak (*Tetrao tetrix*), a ďalšie.

Národný park Malá Fatra je osobitný mimoriadnou pestrosťou geologických a klimatických pomerov. To spolu s vertikálnou členitosťou prispelo k tomu, že sa tu vyprofilovala veľká rozmanitosť rastlinných a živočíšnych spoločenstiev typických pre Západné Karpaty.

V území bolo doteraz zistených viac ako 900 druhov vyšších rastlín. Z toho je 22 druhov západokarpatských endemitov, 14 karpatských endemitov, 15 karpatských subendemitov a 1 vlastný endemit Malej Fatry, jarabina Margittaiho. Zo živočíchov tu žijú napríklad medveď, rys, vydra, orol skalný, výr skalný, tetrov, hlucháň, murárik červenokridly a ďalšie.

Vyhlásený Nariadením vlády SSR č. 24/88 Zb. o Národnom parku Malá Fatra zo dňa 18.1. 1988.

Národný park Veľká Fatra bola vyhlásená v roku 1973 za chránenú krajinnú oblasť a v roku 2002 bol Nariadením vlády Slovenskej republiky č. 140 z 27. marca. 2002 s účinnosťou od 1. apríla 2002 zriadený náš najmladší národný park s rozlohou 40 371 ha a s ochranným pásom o rozlohe 26 132 ha. V súčasnosti je v národnom parku a jeho ochrannom pásme vyhlásených 35 maloplošných chránených území na lesných, mokraďových, trávnych, či skalných biotopoch, stanovištiach vzácných a ohrozených rastlín a živočíchov, ale aj na ochranu zaujímavých a cenných morfológických javov a jaskýň ako ilustruje tabuľka č. 1.5.

Tabuľka č.1.5 Maloplošné chránené územia na území MAS Turiec

Kategória	Názov chráneného územia	Plocha územia (ha)	Katastrálne územie	Príslušnosť k VCHÚ
NPR	Borišov	449,74	Belá-Dulice	CHKO Veľká Fatra
NPR	Kľak	25,82 (celková 85,26)	Vrícko (okr. Žilina - Fačkov)	
NPR	Kláštorské lúky	85,9915	Kláštor pod Znievom, Valentová, Socovce	
NPR	Lysec	70,04	Turčianske Jaseno	CHKO Veľká Fatra
NPR	Madačov	330,64	Belá-Dulice, Turčianske Jaseno	CHKO Veľká Fatra
NPR	Padva	325,46	Blatnica	CHKO Veľká Fatra
NPR	Suchý vrch	23,88 (celková 71,00)	Blatnica, Necpaly (okr. Ružomberok – Liptovské Revúce)	CHKO Veľká Fatra
NPR	Tlstá	3 066,04	Blatnica	CHKO Veľká Fatra
NPR	Turiec	87,8635 (celková	Martin, Bystrica, Košťany n. Turcom, Pribovce, Benice,	

		93,6696) (pozn. – OP – celé povodie – IV. stupeň ochrany)	Rakovo, Valentová, Laskár, Kláštor pod Znievom, Socovce (okr. Turčianske Teplice – Blažovce)	
NPR	Veľká Skalná	386,10 (celková 645,23)	Blatnica (okres Turčianske Teplice Mošovce)	CHKO Veľká Fatra
PR	Biela skala	185,07	Blatnica	CHKO Veľká Fatra
PR	Katova skala	46,69	Sklabinský Podzámok	CHKO Veľká Fatra
NPP	Kľacký vodopád	1,03	Vrícko	

O širokej biologickej rozmanitosti Veľkej Fatry svedčí výskyt viac ako 1000 druhov vyšších rastlín a 3000 druhov bezstavovcov. Hlboké lesy sú domovom našich najvzácnejších lesných šeliem - medveďa hnedého, vlka dravého, rysa ostrovida a mačky divej. Útočisko tu nachádzajú aj veľmi ohrozené kurovité vtáky - tetrov hlucháň a tetrov hôľniak. Nachádza sa tu aj chránené vtáčie územie SKCHVÚ033- Veľká Fatra, pravidelne tu hniezdi viac ako 1% národnej populácie druhov: bocian čierny (*Ciconia nigra*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), včelár lesný (*Pernis apivorus*), výr skalný (*Bubo bubo*). Na území sa nachádzajú aj osobitne chránené časti prírody ako je znázornené v tabuľke č.1.6, kde sa platí 3-5 stupeň ochrany.

Tabuľka č. 1.6 Osobitne chránené časti prírody na území MAS Turiec

Ev.č	Názov	Kategória	Výmera (VÚ) [m2]	Spravujúci orgán	Stupeň/druh ochrany:
827	Biela skala	PR	1 850 700	ŠOP-S-NP Veľká Fatra	5
217	Borišov	NPR	4 497 400	ŠOP-S-NP Veľká Fatra	5
300	Katova skala	PR	466 900	ŠOP-S-NP Veľká Fatra	5
773	Kľacký vodopád	NPP	0	ŠOP-S-NP Veľká Fatra	Ochr. prírod. vodop.
304	Kľak	NPR	857 100	ŠOP-S- NP Malá Fatra	5
305	Kláštorské lúky	NPR	859 915	ŠOP-S-NP Veľká Fatra	4
337	Lysec	NPR	700 400	ŠOP-S-NP Veľká Fatra	5
340	Madačov	NPR	3 306 400	ŠOP-S-NP Veľká Fatra	5

1180	Mažarná	PP	0	-	Ochr. jaskyne
71	Padva	NPR	3 254 600	ŠOP-S-NP Veľká Fatra	5
453	Tlstá	NPR	30 660 400	ŠOP-S-NP Veľká Fatra	5
458	Turiec	NPR	892 899	ŠOP-S-NP Veľká Fatra	3,4
469	Veľká Skálná	NPR	6 452 300	ŠOP-S-NP Veľká Fatra	5

Demografická situácia

Na území MAS Turiec žilo k 31.12.2014 celkom 75 634 obyvateľov. Prevažuje počet žien 51,6% nad mužmi 48,4%. Počet, hustotu obyvateľov v území a veľkosť katastra vyjadruje tabuľka č. 1.7. Hustota obyvateľstva v obciach je rôzna od 7 do 231 obyv./ km² a v meste Martin je hustota najvyššia a to 827,5 obyv./km². Najväčší kataster má Blatnica 86,185 km² a najmenší Turčiansky Dŕ 0,936 km².

Tabuľka č 1.7 Počet obyvateľov a hustota obyvateľov a veľkosť katastra

Obec	Spolu obyv.	Muži	Ženy	Hustota obyv. obyv./km ²	Výmera Katastra km ²
Belá – Dulice	1264	635	629	24,701	51,17
Benice	353	178	175	164,127	2,150
Blatnica	911	450	461	10,570	86,185
Bystrička	1445	723	722	75,566	19,122
Ďanová	559	281	278	72,961	7,66
Diaková	349	170	179	144,181	2,420
Dolný Kalník	179	83	96	134,212	1,333
Dražkovce	936	477	459	213,347	4,387
Folkušová	137	59	78	22,782	6,013
Horný Kalník	176	83	93	85,533	2,057
Karlová	106	51	55	57,83	1,832
Kláštôr pod Znievom	1598	833	765	57,479	27,801
Košťany nad Turcom	1300	651	649	201,993	6,435
Laskár – Valentová	125	66	59	37,387	3,343
Ležiachov	158	79	79	37,376	4,227
Martin	56 053	26 879	29 174	827,512	67,73
Necpaly	888	484	404	21,056	42,171
Príbovce	1084	527	557	181,552	5,970
Rakovo	333	168	165	61,502	5,414
Sklabiňa	634	314	320	57,273	11,069
Sklabinský Podzámok	190	101	89	6,999	27,146
Slovany	455	226	229	31,812	14,302

Socovce	245	138	107	47,968	5,107
Trebostovo	538	253	285	40,998	13,122
Trnovo	261	136	125	35,064	7,443
Turčiansky Ďur	175	79	96	186,929	0,936
Turčiansky Peter	452	222	230	97,885	4,617
Turčianska Štiavnička	920	454	466	65,378	14,071
Turčianske Jaseno	365	190	175	17,836	20,463
Valča	1630	807	823	50,569	32,232
Vrícko	451	151	295	15,249	29,574
Záborie	159	79	77	30,023	5,195
Žabokreky	1208	596	612	230,897	5,231
spolu	75 634	36 628	39 006	140,595	537,955

Demografický vývoj okresu Martin je znázornený v tabuľke č.1.8. Za 18 rokov sa počet obyvateľov v okrese Martin sa znížil o 0,8%, najviac klesol počet obyvateľov v predproduktívnom veku (O-14 rokov) z 21,05% na 13,99%, pribúda ľudí v produktívnom veku (15-64 rokov) z 68,81 % na 71,11%, populácia v poproduktívnom veku (65 a viac rokov) narastá z 10,14% na 14,89%.

Tabuľka č.1.8 Počet obyvateľov v predproduktívnom, produktívnom, poproduktívnom veku

okr. Martin	Počet obyv.	Predprod. vek %	Produkt. vek %	Poprodukt. vek %	Celkový prírastok (osoba)
1996	97 855	21,05	68,81	10,14	180
2000	97 971	18,18	70,86	10,96	150
2005	97 671	15,37	72,76	11,86	- 63
2010	97 498	13,09	73,17	12,93	142
2014	97 071	13,99	71,11	14,89	-184

Infraštruktúra a miestne služby

Doprava

Dobudovaná dopravná a technická infraštruktúra predstavuje významný rozvojový faktor, ktorý vo veľkej miere ovplyvňuje kvalitu života jej obyvateľov, ako aj rozvoj subjektov v danom území.

- Diaľnica

Na úseku D1-Dubná Skala- Turany sa naplňajú strategické ciele rozvoja diaľničnej a cestnej infraštruktúry v súlade s hlavnými koncepčnými a územnoplánovacími dokumentmi Slovenskej republiky a vytvárajú predpoklady na nadväznú výstavbu diaľnice D1 v smere na Hričovské Podhradie západným smerom a Ružomberok východným smerom. V pracovnom staničení km 5,7 diaľnice D1 sa v križovatke Martin1 pripája na diaľnicu privádzač Martin. Na konci je privádzač pripojený medzi mestom Martin a obcou Sučany cez križovatku Martin 2 na cestu I/18. Dĺžka privádzača je 1,966 km. Privádzač je navrhnutý v kategórii R 22,5/80. Dopravná sieť je rozvinutá primerane, avšak kvalita ciest nezodpovedá dnešným požiadavkám cestnej dopravy.

- Cesty I triedy

Územím prechádza cesta I/18, ktorá spája Žilinu (Ružomberok- Poprad- Prešov) a Michalovce. Jej celková dĺžka je 303,933 km. Cesta I/18 sa začína v Žiline a pokračuje do okresu Martin križovatkou s III/018092. V meste Martin sa I/18 križuje s Obchvatom Martina, s III/065059 a s I/65 a pokračuje do okresov Dolný Kubín, Ružomberok, Liptovský Mikuláš, Poprad, Levoča, Prešov, Vranou nad Topľou a Michalovce. Územím prechádza cesta I/65, ktorá spája Nitru a Martin. Jej celková dĺžka je 126,915 km. Po I/65 je vedená európska cesta 58 a európska cesta 571. I/65 sa začína v nitrianskom okrese, pokračuje cez okres Zlaté Moravce, okres Žarnovica, okres Žiar nad Hronom, okres Turčianske Teplice, v okrese Martin sa I/65 začína križovatkami mimo obcí s III/065070, III/065071, III/065047 a III/065048, prechádza do Příbovíc, kde sa križuje s II/519 a v Košťanoch nad Turcom s III/065049 a III/065051 a následne prechádza do Martina. V Martine sa križuje s I/65D, III/065052, III/065053 a končí križovatkou s I/18.

- Cesty II triedy

Územím prechádza cesta II triedy 519, ktorá spája Nitrianske Pravno a I/65 pri obci Příbovce. Celková dĺžka II/519 je 30,074 km. V území MAS Turiec prechádza týmito obcami Turč. Ďur, Ležiachov a Benice.

- Cesty III triedy

Ostatné obce medzi sebou spájajú cesty III. Triedy- 1795, 2129, 2132, 2139, 2140, 2141/2153, 2142, 2143,2144, 2145, 2147, 2149, 2152, 2154, 2155, 2156, 2160, 2161, 2162,.

Železničná doprava

Územím prechádza železničná trať č. 170 Vrútky – (Diviaky – Hronská Dúbrava/Banská Bystrica –) Zvolen, dĺžka trate je 96 km . Rozchod trate je 1435 mm, počet koľají na trati 1 (2 na úseku Vrútky –Diviaky) . Trať 170 je trať II kategórie. Z územia MAS Turiec sa tam nachádzajú železničné zastávky Martin, Košťany nad Turcom, Příbovce- Rakovo, Kláštor pod Znievom.

Autobusová doprava

Všetky obce z územia majú spojenie s okresným mestom Martin, prevádzkovateľ je Slovenská autobusová doprava Žilina. Najvyššia frekvencia spojov je cez pracovný týždeň a najmenšia cez víkendy a sviatky. Na trasách premávajú linky 506 406- 506 412, 506 415 a 506 416.

Technická infraštruktúra

Vybavenosť obcí technickou infraštruktúrou je rôzna ako vyplýva z tabuľka č. 1.9.Všetky obce sú napojené na verejný vodovod, verejnú kanalizáciu má 43,7 % obcí , v 4 obciach sa kanalizácia buduje. Kanalizačná sieť v obciach pripojená na ČOV (Vrútky, Martin, obecna) je 37,5 %. Rozvodná sieť plynu sa nachádza v 43,75% obcí z územia MAS Turiec.

Technická vybavenosť obcí z územia je znázornená v tabuľke č. 1.9.

Tabuľka č. 1.9 Podiel domácností napojených na technickú infraštruktúru

Obec	Pošta	Kábl. televízia	Verej. vodovod	Verejná kanalizácia	%napojenie občanov na verejnú kanalizáciu	Kanal. sieť pripojená na ČOV	Rozvodná sieť plynu
Belá - Dulice	1	0	áno	áno	86%	Vrútky	0
Benice	0	0	Áno	buďuje sa *	0*	Vrútky*	áno
Blatnica	1	0	áno	áno	65%	Do potoka	áno
Bystrička	1	0	áno	áno	95%	0	áno
Ďanová	0	0	áno	0	0	0	0
Diaková							
Dolný Kalník	0	áno	áno	áno	50%	áno	áno -10%
Dražkovce	1	0	áno	áno	95%	Martin	áno
Folkušová	0	0	ano	0	0	0	0

Horný Kalník	0	0	áno	0	0	0	0
Karlová	0	0	áno	0	0	0	0
Kláštor pod Znievom			áno	áno			
Košťany nad Turcom	áno	0	áno	áno	59,12%	áno	áno
Laskár – Valentová							
Ležiachov	0	0	ano	0	0	0	0
Necpaly	1	0	áno	áno	áno	Martin	0
Príbovce	1	0	áno	buďuje sa	0	0*	a
Rakovo	0	0	áno	buďuje sa	0	0*	áno
Sklabiňa	1	áno	áno	áno	99%	áno	0
Sklabinský Podzámok	0	0	áno	0	0	0	0
Slovany	0	0	áno	áno	90%	ČOV KLáš.p.Znievom	áno
Socovce	0	0	áno	0	0	0	0
Trebostovo	0	0	áno	0	0	0	áno
Trnovo	0	0	áno	0	0	0	0
Turčiansky Ďur	0	0	áno	0	0	0	áno
Turč. Peter	0	0	áno	0	0	0	áno
Turč. Štiavnička	1	áno	áno	Áno	70%	Vrútky	áno
Turč. Jaseno	0	0	áno	0	0	0	0
Valča	1	ano	áno	buďuje sa	0	* Vrútky	áno
Vrícko	1	0	áno	áno	75%	vlastná čov	0
Záborie	0	0	áno	0	0	0	0
Žabokreky	1	0	áno	áno	93%	ČOV Vrútky	IBV na 95%

*: Verejná kanalizácia sa v súčasnosti buduje. Termín ukončenia skúšobnej prevádzky je 30.6.2016. Verejná kanalizácia bude pripojená na ČOV Vrútky. Toto sa týka obcí **Benice, Príbovce, Rakovo a Valča**

Školstvo

V okresnom meste Martin sídli Jeseniova lekárska fakulta, stredné, odborné školy, gymnáziá, základné a materské školy. Deťom z menších obcí je poskytované základné vzdelanie v spádových základných školách. Rozmiestnenie základných škôl, školských jedální, materských škôl je znázornené v tabuľke č.1.10.

Tabuľka č.1.10 Rozmiestnenie základných, materských škôl a škol.jedální

Obec	Základná škola	Školská jedáleň	Materská škola
Belá – Dulice	1-9	-	1
Benice	1-9	1	-
Blatnica	1-9	-	1
Bystrička	1-9	1	1
Dražkovce	1-9	-	1
Kláštôr pod Znievom	1-9	1	1
Košťany nad Turcom	1-9	1	1
Martin	1-9	17	18
Necpaly	1-9	-	1
Príbovce	-	-	1
Sklabiňa	1-4	1	1
Slovany	-	-	1
Trebostovo	-	-	1
Turčianska Štiavnička	1-4	1	1
Turčianske Jaseno	-	-	1
Valča	1-4	1	1
Žabokreky	1-4	1	1

Zdravotníctvo

Zdravotná starostlivosť na území je na dostatočnej úrovni. V okresnom meste Martin sa nachádza univerzitná nemocnica, jednotka rýchlej zdravotnej pomoci, pohotovosť, špecializované, stomatologické ambulancie. Najviac lekární je samozrejme v Martine, ale sú aj v Košťanoch nad Turcom , Kláštore pod Znievom. Obyvatelia majú k dispozícii v Martine 2 samostatné polikliniky a v neďalekých Vrútkach 1 samostatnú polikliniku.

Úrady a inštitúcie v meste Martin

- Daňový úrad
- Krajský pamiatkový úrad Trenčín – pracovisko
- Matričný úrad
- Mestský úrad
- Notársky úrad
- Obvodný lesný úrad
- Obvodný pozemkový úrad
- Obvodný úrad

- Okresný súd
- Okresná prokuratúra
- Obvodný úrad životného prostredia
- Správa katastra
- Sociálna poisťovňa
- ÚPSVaR – Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny

Popis prírodných, ľudských, kultúrno-historických, ekonomických, inštitucionálnych a iných zdrojov

Územie MAS Turiec, ktoré sa nachádza v Turčianskej kotline- Turčianskej záhradke je obkolesená pohoriami Malej a Veľkej Fatry , popretkávaná mnohými potokmi a riekou Turiec. Nachádza a tu veľa krásnych dolín z toho najznámejšie sú Gaderská a Blatnická. Doliny Gaderská a Blatnická majú jedinečnú atmosféru. Na území sa vytvorilo aj množstvo krasových útvarov; medzi najznámejšie patrí Perlová jaskyňa, jaskyňa Izabely Textorisovej a Mažárna, kde sa uskutočnil najväčší archeologický nález - kosti jaskynného medveďa z dôb ľadových. Zaujímavosťou tohto NP Veľká Fatra je výskyt tisu obyčajného (najväčší pôvodný výskyt v strednej Európe). Územie je tiež bohaté na vodné pramene a vodopády. Necpalský vodopád Padá z výšky 3,9 m a svojou silou vymodeloval v koryte priehlbiny 60 až 80 cm hlboké. Patrí k najvodnatejším vodopádom vo Veľkej Fatre, takže ani v zime celkom nezamrzá. Pod vodopádom sa voda s hukotom valí cez balvany v perejách kým dosiahne blízky Necpalský potok.

Prírodná scenéria predurčuje prostredie MAS Turiec na lyžovanie. V prostredí sú 3 lyžiarske strediská, sú dostupné, vhodné na lyžiarske kurzy pre širokú verejnosť.

- Winter Park Martinky je na svahoch Malej Fatry priamo nad mestom Martin na Martinských holiach. Celková dĺžka zjazdoviek je 7,9 km. Vrchol zjazdoviek je vo výške 1456 m.n.m. a poskytuje jedinečný výhľad na Turčiansku kotlinu a okolité pohoria.
- Snowland Valča na úpätí Lúčanskej časti pohoria Malá Fatra. Lyžiarske svahy sú položené v nadmorskej výške 510 až 830 m s celkovou dĺžkou 5600 m a s obtiažnosťou od ľahkých cez mierne a turistické.

- Jasenská dolina sa nachádza turčianskej strane Veľkej Fatry, pod severnými svahmi vrchu Lysec (1381m), 12 km juhovýchodne od Martina. Je to celoročné rekreačné centrum v nadmorskej výške 540 m n. m., nachádzajú sa tu strediská KAŠOVÁ a LEHOTA. Stredisko KAŠOVÁ sa nachádza v dolnej časti Jasenskej doliny, severné svahy na sú upravované, vhodné pre menej náročných i pokročilejších lyžiarov. Stredisko LEHOTA sa nachádza v strednej časti Jasenskej doliny (1 km východne od strediska KAŠOVÁ). Lyžiarske terény sú vhodné pre náročnejších lyžiarov. Svahy sú upravované, ale závislé od snehových podmienok).

Kultúra

Najväčším spoločným bohatstvom Turca sú jeho unikátne prírodné a kultúrne dedičstvo. Okolie MAS Turiec je bohaté na kultúrne a historické zdroje. Umenie je situované hlavne v okresnom meste Martin ako Turčianska galéria a Slovenské Komorné divadlo. Ochotnícke divadlá sa ešte stále zachovávajú v obciach ako Bystrica, Dražkovce, Kláštor pod Znievom a Žabokreky. Národný cintorín v Martine je kultúrna pamiatka, bol založený na začiatku 19.-teho storočia. Na cintoríne sú hroby a umelecky cenné náhrobné objekty vyše 300 významných osobností Slovenského kultúrneho, vedeckého a národného života.

História

Územie má bohatú históriu, čo dosvedčuje aj množstvo kultúrnych pamiatok. V meste Martin bola založená Matica Slovenská. Zachované sú zručianiny hradov a to Sklabinský, Znievsky, Blatnický hrad, 16 kaštieľov, 25 kostolov evanjelickej a rímskokatolíckej cirkvi, a 343 národných kultúrnych pamiatok viac, múzeá- Slovenské národné múzeum - Martin, Múzeum Karola Plicku – Blatnica, expozícia Obecného múzea a Notariátu v Necpaloch, expozícia Povstalecká história Sklabine a Turca- Sklabiňa a niekoľko pamätných izieb.

- *Sklabinský hrad* postavili v polovici 13. storočia na starom hradisku. Bol kráľovským hradom a sídlom Turčianskej stolice. Okolo roku 1436 vyhorel a po núdzovej oprave v druhej polovici 15. storočia nasledovala rozsiahla prestavba. Starý hrad sa pomaly rozpadával, dolná časť s renesančným kaštieľom boli obývatelne až do druhej svetovej vojny. Hradné múry v malebnom predhorí Veľkej Fatry sú už iba romantickým cieľom nedeľných vychádzok. K hradu patrí aj múzeum, ktoré je možné navštíviť a oboznámiť sa tak s históriou hradu a jej majiteľmi. Sklabinský hrad je najjednoduchšie prístupným hradom v Turci, dostanete sa autom až k nemu. Z obce

Sklabinský Podzámok túra pešo trvá cca 15 min. Každý rok sa tu tiež organizujú hradné slávnosti spojené s dobývaním hradu.

- *Znievsky hrad* sa rozprestiera na skalnatom vrcholci v nadmorskej výške 985 m je najstarším známym hradom v Turci a najvyššie položeným hradom na Slovensku. Hrad chránil vstup do Turca na starej obchodnej ceste z Ponitria a bol prvým sídlom Turčianskej stolice. Pôvodne mocné sídlo turčianskeho zemepána doplatilo na svoju neprístupnosť. Stalo sa nepohodlným, často menilo majiteľov. Roku 1681 hrad vypálili Tököliho povstalci a odvtedy ho nikto neopravil. V ruinách sa zachovali len zvyšky štvorhrannej veže a nižšie základy pozdĺžnej obytnej budovy. Hrad Zniev, ako 2. najvyššie položený hrad na Slovensku (985m. n. m.), sa nachádza v Malej Fatre nad obcou Kláštor pod Znievom. Čaká Vás náročnejší výstup po zelenej značke od cintorína v obci. Ku hradu to trvá cca 1h 15min.
- *Blatnický hrad* so skutočným "orlím hniezdom" nalepeným na úzkej skalnej veži nad roklinami Gadera, bol Blatnický hrad, ktorý v druhej polovici 13. storočia postavil Peter z Brezovice. Základom hradného komplexu bol dlhý úzky palác zosilnený na severnej a južnej strane polkruhovitými vežami a od severovýchodu chránený skalnou priepaťou. Roku 1540 získali hrad Révaiovci a rozšírili ho o predhradie s novými budovami. Na konci 17. storočia sa ho zmocnili povstalci Imricha Tököliho a na začiatku 18. storočia kuruci Františka Rákociho II. Roku 1744 ho ešte opravili, ale od roku 1790 už neobývaný pustol. K hradu od pamätníka na konci obce Blatnica, pokračujeme po žltej značke náučným chodníkom. Trasa na hrad vedie lesným chodníkom stúpajúcim nahor, cesta k hradu po svahu trvá cca 20 min. Zhora Vás čakajú nádherné výhľady a hrad, ktorého vznik siaha až do 13. storočia.
- *Múzeum slovenskej dediny Martin* je najväčšou národopisnou expozíciou v prírode na Slovensku. Expozícia podáva obraz tradičného ľudového staviteľstva, bývania a spôsobu života obyvateľov oblastí severozápadného Slovenska v období druhej polovice 19. a prvej polovice 20. storočia.

V obciach sa organizujú rôzne spoločenské, športové, kultúrne podujatia, ktoré majú svoju históriu. Ako je znázorňuje tabuľka č. 1.11, akcie majú rôznorodý charakter.

Tabuľka č. 1.11 Kultúrne, spoločenské alebo športové podujatie na území MAS Turiec

Obec	Kultúrne, spoločenské alebo športové podujatie
Blatnica	vianočné trhy, fašiangy, Deň turčianskeho vidieka
Ďanová	Fašiangy, obecný ples, stávanie mája, Triatlon, vianočné trhy
Dolný Kalník	Fašiangy s posedením pri tradičnej praženici, stávanie mája, vianočné stretnutie občanov s rozsvietením vian. osvetlenia.
Dražkovce	Športový deň obce , deň matiek
Folkušová	Folkušovská sedmička
Karlova	futbalový turnaj spojený s guľášom pre celú obec, MDD, deň matiek, posedenie so seniormi, Mikuláš.
Kláštôr pod Znievom	Spoločná obecná zabíjačka, krížová cesta , detská púť
Laskár – Valentová	Mikuláš, Fašiangy, deň matiek
Necpaly	Stávanie mája
Sklabinský Podzámok	hradné dni na hrade Sklabiná, výstup na stredoveké hradisko Katova skala, fašiangy, stávanie mája
Slovany	hasičská súťaž o pohár starostu obce, fašiangový sprievod obcou a fašiangová zábava.
Trebostovo	Deň radosti - folklór, kone, hasiči, maškarný bál na fašiangy, parkúrové preteky koní
Turčiansky Peter	Fašiangová zabíjačka, Letná hasičska zábava, Jánska vatra
Turčianska Štiavnička	Jarmok ľudových remesiel, Staroslovanská vatra, Revival Nigh, Horný-Dolný koniec

Tabuľka č. 1.12 Vybavenosť obcí detským ihriskom, oddychové zóny, parky, športovo –relaxačné zóny

Obec	Ihrisko/stav	Oddychové zóny, parky /stav	Športovo- relaxačné zóny/ stav
Belá - Dulice	Áno/vyhovujúci	-	-
Benice	Áno/vyhovujúci	Áno/nevyhovujúci	Budujú sa
Blatnica	1 Áno/vyhovujúci, 1 Áno/nevyhovujúci	1 Áno/vyhovujúci, 1 Áno/nevyhovujúci	Áno /čiastočne vyhovujúce
Bystrička	Áno/nevyhovujúci	-	Áno/vyhovujúci
Ďanová	Áno/vyhovujúci	Áno/nevyhovujúci	Áno/vyhovujúci
Diaková	Áno/vyhovujúci	Áno/nevyhovujúci	Áno /čiastočne vyhovujúce
Dolný Kalník	Áno/vyhovujúci	-	-
Dražkovce	Áno/nevyhovujúci	-	-
Folkušová	Áno/vyhovujúci	-	Áno/vyhovujúci
Horný Kalník	-	Áno/nevyhovujúci	-
Karlova	-	-	Áno/nevyhovujúci
Kláštôr pod Znievom	-	Áno/nevyhovujúci	-
Košťany nad Turcom	-	Áno/vyhovujúci	Áno/vyhovujúci
Laskár – Valentová	-	-	-
Ležiachov	-	-	-
Necpaly	-	-	-
Príbovce	Áno / nevyhovujúci	Áno / nevyhovujúci	Áno/ buduje sa
Rakovo	Áno/ nevyhovujúci	-	-

Sklabiňa	-	-	-
Sklabinský Podzámok	-	-	-
Slovany	Áno / nevyhovujúci	-	Áno/ nevyhovujúci
Socovce	Áno / nevyhovujúci	-	-
Trebstovo	-	-	Áno
Trnovo	-	Áno / nevyhovujúci	-
Turčiansky Ďur	Áno / nevyhovujúci	Áno/vyhovujúci	-
Turčiansky Peter	-	-	-
Turčianska Štiavnička	Áno/vyhovujúci	-	Áno/vyhovujúci
Turčianske Jaseno			
Valča	Áno/vyhovujúci	Áno/vyhovujúci ďalšie sú potrebné	Áno /vyhovujúci treba dobudovať
Vrícko	-	Áno / nevyhovujúci	-
Záborie	-	-	-
Žabokreky	Áno /vyhovujúci	Áno /vyhovujúci	Áno /vyhovujúci

Zaujímavosti územia MAS Turiec:

- Obec s najmenším počtom obyvateľov 125 je Laskár.
- V Kláštore pod Znievom sa nachádza kalvária s kostolom sv. Kríža . Jediné pútnické miesto a zároveň kalváriou v celom Turci.
- Múzeum Karola Plicku v Blatnici.

Ekonomické zdroje – oblasť podnikania

Na území Turčianskej kotliny je priemerná nezamestnanosť 8,34 % a žilinskom kraji 10,91%. S pomedzi 79 okresov patrí okresu Martin 18 miesto s najnižšou nezamestnanosťou. Podmienky zamestnanosti obyvateľov širšieho okolia vytvára samotné okresné mesto Martin, kde pracuje prevažná časť ekonomicky aktívnej časti obyvateľstva. V úrovni ekonomickej aktivity sa výrazne prejavujú väzby na hospodársku základňu ďalších miest, najmä Žiliny a Vrútok.

Najväčší zamestnávateľia v Žilinskom kraji:

KIA Motors Slovakia s.r.o., Žilina, Mobis Slovakia s.r.o., Gbeľany, Trim Leader a.s., Košťany nad Turcom, ŽOS Vrútky a.s., ECCO Slovakia a.s., Univerzitná nemocnica Martin, Compel Metal, Compel Rail, Hoechst-Biotika, Johnson Controls International, Martinská teplárenská, Neografia, Stamat Martin, Viena International, Volkswagen Slovakia .

Obyvatelia riešeného územia sú zamestnaní predovšetkým v priemysle, službách a čiastočne aj v poľnohospodárstve. Prostredie má prírodný potenciál, služby v cestovnom ruchu, stravovacie a ubytovacie zariadenia nie sú v dostatočnom množstve ako ukazuje tabuľka č.1.12. Na území pôsobia aj neziskové organizácie, kde prevládajú občianske združenia nad neziskovými organizáciami ako je patrné z tabuľky č. 1.13 a 1.14

Tabuľka č. 1.13 Poľnohospodárstvo, cestovný ruch, neziskové org.

Obec	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Poľnohospodársky a lesnícky sektor																
Počet družstiev	2	0	1	1	1	0	0	1	0		1	0		0	0	
Počet SHR	3	2	2	3	6	1	0	2	0		0	1		3	3	
Počet obhosp. Lesa	6	0	4	3	1	0	0	1	2		0	3		0	1	
Cestovný ruch																
Ubyt. Zariadenia	1 0	1	13	4	0	0	0	1	1	1	0	1	2	1	0	3
Služby v cest. ruchu	0	áno	áno	áno	0	0	0	0	0	áno	0	áno	áno	0	0	
Neziskové organizácie																
Občian. združenia	3	3	1	1	2	2	1	1	0		0	3		0	0	
Nezisková org.	6	0	0		1		0	0	0		0	2		0	0	

1-Belá-Dulice, 2-Benice, 3-Blatnica, 4-Bystrička, 5-Ďanová, 6-Diaková, 7-Dolný Kalník, 8-Dražkovce, 9-Folkušová, 10- Horný Kalník, 11- Karlová, 12-Klástor p. Znievom, 13-Košťany nad Turcom, 14-laskár-Valentová, 15-Ležiachov, 16-Necpaly

obec	1 7	1 8	1 9	20	2 1	2 2	2 3	2 4	2 5	26	27	28	29	30	31	32
Poľnohospodársky a lesnícky sektor																
Počet družstiev	2	1	1	0	1	1	0	0	1	0	1	2	1	0	1	1
Počet SHR	3	0	0	2	7	7	1	1	0	0	1	1	3	0	0	2
Počet obhosp. lesa	0	0	2	3	0	0	2	2	0	0	2	1	1	0	1	1
Cestovný ruch																
Ubyt. zariadenia	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	2	2	0	1
Služby v cest. ruchu	0	0	0	áno o	0	0	0	0	0	0	0	áno o	áno o	áno o	0	áno
Neziskové organizácie																
Občian. združenia	1 0	2	2	1	1	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	2
Nezisková org.	0	0	0	0	1	0	0		0	0	0	0	0	0	0	1 s.r.o .

17-Príbovce, 18-Rakovo, 19-Sklabiňa, 20-Sklabinský Podzámok, 21-Slovany, 22-Socovce, 23- Trebostovo, 24-Trnovo, 25-Turč.Ďur, 26-Turč.Peter, 27-Turč.Štiavnička, 28-Turč.Jaseno, 29-Valča, 30- Vricko, 31-Záborie, 32-Žabokreky

Z Tabuľky č.1.14 vyplýva, že na území MAS Turiec prevažujú fyzické osoby nad právnickými osobami, v každej obci sa vyskytujú nezamestnaní a v 8 obciach nepôsobí samostatne hospodáriaci roľníci avšak najviac roľníkov majú v Belej –Duliciach.

Ubytovacie zariadenia sa nachádzajú v 17 obciach čo je 53% z územia . Služby v cestovnom ruchu (stravovacie zariadenia a iné) sú v 11 obciach čo predstavuje 34% z územia.

Tabuľka č.1.14 Počet nezamestnaných, fyzických, právnických osôb a živnostníkov na území MAS Turiec

Obec	Spolu obyv.	Nezamestnaní	F.O.	P.O.	SHR	Živnostníci
Belá – Dulice	1264	95	90	36	7	81
Benice	353	30	26	5	0	26
Blatnica	911	63	49	26	1	48
Bystrička	1445	83	132	55	2	125
Ďanová	559	57	39	14	3	33
Diaková	349	19	27	11	1	26
Dolný Kalník	179	7	18	2	1	16
Dražkovce	936	43	67	34	0	67
Folkušová	137	28	6	26	2	3
Horný Kalník	176	10	11	8	0	11
Karlova	106	8	7	4	1	6
Kláštôr pod Znievom	1598	131	125	46	2	118
Košťany nad Turcom	1300	83	87	53	7	72
Laskár – Valentová	125	4	13	5	0	13
Ležiachov	158	10	15	7	0	15
Martin	56 053	3674	4028	2829	18	3741
Necpaly	888	45	58	23	1	56
Príbovce	1084	90	74	30	0	72
Rakovo	333	11	31	29	1	30
Sklabiňa	634	47	30	17	0	29
Sklabinský Podzámok	190	10	14	11	3	10
Slovany	455	28	34	8	5	28
Socovce	245	18	21	8	2	18
Trebostovo	538	50	33	18	1	32
Trnovo	261	7	12	5	1	10

Turčiansky Ďur	175	25	11	8	1	9
Turčiansky Peter	452	45	25	8	0	25
Turčianska Štiavnička	920	69	60	18	3	54
Turčianske Jaseno	365	31	25	11	0	25
Valča	1630	122	104	44	3	100
Vrícko	451	42	13	7	0	13
Záborie	159	10	6	4	0	6
Žabokreky	1208	79	91	28	1	83

3.2 SWOT analýza

Tabuľka č. 2: SWOT analýza

Oblasť:	Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
Demo-grafická situácia	- Stabilizovaný demografický vývoj - Vysoký podiel produktívneho obyvateľstva - Nárast počtu vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov	- Nízka miera natality - Zvyšovanie počtu obyvateľov v poproduktívnom veku - Znižovanie počtu obyvateľov v predproduktívnom veku	- Vytvoriť podmienky pre zvýšenie informovanosti a vzdelávania - Budovanie vnútorných kapacít pre lepšie manažovanie rozvoja územia	- Vzdelanostná úroveň obyvateľstva - Nezaujímajú obyvateľov o veci verejné
Infra-štruktúra a miestne služby	- Dobré dopravné spojenie (cestná sieť a železničná trasa) - Zavedená plynofikácia, vodovodná sieť, sčasti vybudovaná kanalizačná sieť - Vybudovaná sieť základných a materských škôl - Zariadenia pre kultúrne a športové vyžitie – prítomnosť lyžiarskych stredísk - Poskytované sociálne služby a sociálna pomoc - Poskytovanie zdravotnej starostlivosti a prítomnosť	- Nedobudovaná technická infraštruktúra (kanalizácia) - Zlý technický stav: chodníkov, autobusových zastávok - Absencia verejných parkovísk - Neudržiavané a absencia verejných priestranstiev - Absencia cyklotrás spájajúcich obce navzájom a s mestom Martin - Chýbajúca infraštruktúra cestovného ruchu (vyhliadkové veže, odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.)	- Dobudovanie technickej infraštruktúry - Výstavba a rekonštrukcia parkovísk, autobusových zastávok, chodníkov - Úprava a tvorba verejných priestranstiev - Zvyšovanie bezpečnosti verejných priestranstiev - Vybudovanie cyklotrás vrátane doplnkovej cyklistickej infraštruktúry - Vybudovanie doplnkovej infraštruktúry cestovného ruchu (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle, výstavba vyhliadkových veží a pod.)	- Zníženie atraktivity regiónu - Stagnácia územia z hľadiska dopravnej dostupnosti - Nedostatok finančných zdrojov na realizáciu rozvojových zámerov - Nevysporiadanie vlastníckych vzťahov

Oblasť:	Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
	univerzitnej nemocnice v Martine - Dobré vybavenie domácností (počítač, telefón, internet)	- Nevyhovujúci stav obecných budov a objektov (domy smútku, amfiteátre) - Nedostatok viacúčelových športovísk, detských ihrísk a nevyhovujúci stav jestvujúcich ihrísk a športovísk - Nedostatok zariadení poskytujúcich komunitnú sociálnu starostlivosť	- Rekonštrukcie nevyužívaných objektov pre spolkovú / komunitnú činnosť - Výstavba a rekonštrukcia športovísk a detských ihrísk - Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia	
Kultúrne, historické a prírodné zdroje	- Bohatá história územia spojená s významnými Slovenskými dejateľmi - Významné a zaujímavé kultúrno-historické pamiatky - Výrazné zastúpenie fungujúcich spoločenských organizácií - Organizácia kvalitných kultúrno-spoločenských podujatí - Vhodné prírodné a klimatické podmienky - Tradičný región poľnohospodárstva – rodinného farmárčenia	- Nevyužitý potenciál kultúrno-historických zdrojov - Nedostatok zdrojov pre aktivity spoločenských organizácií - Nevyužitý potenciál kultúrno-historických zdrojov a prírodných zdrojov, - Nedostatočná miera propagácie zaujímavostí územia pre rozvoj podnikateľských aktivít. - Nízka miera propagácie územia - Nevyužitý prírodný potenciál - Nedostatočné využitie prírodného potenciálu - Málo rozvinuté služby - Nedostatočné ubytovacie a stravovacie zariadenia	- Zvýšenie propagácie a prezentácie územia - Využitie kultúrno-historických zdrojov pre budovanie identity územia - Realizácia projektov podporujúcich rozvoj spoločenských organizácií - Využitie potenciálu územia pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu - Využitie prírodného potenciálu - Rozvoj agroturistiky a cestovného ruchu - Budovanie verejne prístupných športovísk pre rozvoj moderných	

Oblasť:	Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
	- Výhodná lokalita pre cestovný ruch - Chránené územia v regióne - Výhodná geografická poloha - Bohatá fauna a flóra, množstvo značených turistických chodníkov a cyklotrás - 3 lyžiarske strediska na území - Dlhoročná tradícia a história v regióne - Rozvoj a uchovávanie kultúrnych tradícií a folklóru - Významný rodáci, historickí dejatelia z regiónu - Veľký počet pamätihodností, a kultúrnych pamiatok - Sídlo Matice Slovenskej a Slovenské Komorné divadlo v Martine	- Slabá propagácia regiónu a kvalita propagačných materiálov - Chýbajúce propagačné materiály - Vzhľad obcí, zelených plôch a pietnych miest je nutné zatraktívniť - Nedostatočné letné športové vyžitie - Veľký rozdiel medzi zimnou a letnou sezónou - Nedostatok finančných prostriedkov pre činnosť zariadení a pre ich rozvoj - Slabá propagácia a reklama kultúrnych aktivít v regióne - Chátrajúci stav niektorých kultúrnych pamiatok - Nedostatočné využívanie existujúceho kultúrno-historického potenciálu a ponúkaných možností kultúrno-spoločenského vyžitia.	športov (napr. vonkajšie fitness pre deti, oddychové zóny - Nedostatočné využívanie existujúceho kultúrno-historického potenciálu a ponúkaných možností kultúrno-spoločenského vyžitia - Využitie prírodných ekosystémov pre rozvoj poznávacej a náučnej turistiky	

Oblasť:	Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
		- Nedostatočne infraštruktúra poznávacieho a náučného turizmu.		
Dostupné finančné zdroje, rozpočty a majetok obcí	- Nárast hodnoty majetku obcí 5- násobne - Skúsenosti s implementáciou projektov z fondov EÚ	- Nedostatok finančných zdrojov na investície v rozpočtoch obcí - Nedostatočné odborné kapacity v samospráve	- Čerpanie zdrojov z fondov EÚ, národných a regionálnych zdrojov - Vzdelávanie samosprávy v oblasti prípravy a implementácie rozvojových zámerov	- Nedostatok finančných zdrojov na realizáciu rozvojových zámerov - Zmena legislatívy
Ekono-mické zdroje	- Pozitívny vývoj počtu podnikateľských subjektov - Priaznivá štruktúra podnikateľského sektora (37 % podiel sekundárneho sektora) - Silné poľnohospodárske podniky - Priaznivá miera diverzifikácie ekonomických činností - Vybudované ubytovacie kapacity - Sortiment poskytovaných služieb - stravovanie, maloobchod	- Poľnohospodárske podniky zamerané na konvenčné poľnohospodárstvo - Nízke zastúpenie podnikateľských subjektov zaoberajúcich sa spracovaním poľnohospodárskych produktov - Nedostatočná spolupráca poľnohospodárskych podnikov pri riešení finalizácie a predaja svojich produktov - Málo pracovných príležitostí priamo v území - Nízke zastúpenie obchodnej siete a absencia služieb v menších obciach	- Investície do zvýšenia produkcie alebo jej kvality v živočíšnej výrobe a špeciálnej rastlinnej výrobe - Investície do spracovania poľnohospodárskych produktov - Tvorba pracovných príležitostí - Rozvoj zakladania nových mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev - Zintenzívnenie spolupráce región vs. podnikatelia - Zintenzívnenie spolupráce na horizontálnej a vertikálnej úrovni s dôrazom na spoločnú finalizáciu a odbyt produktov.	- Nedostatok vhodných podmienok pre rozvoj podnikateľského sektora - Nedostatok zdrojov na realizáciu dlhodobých a komplexných rozvojových zámerov - Budovanie veľkých priemyselných parkov v blízkych mestách - Zmena legislatívy - Nedostatočná podpora malého a stredného podnikania zo strany štátu Vysoká

Oblasť:	Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
	- Pracovné príležitosti v blízkych mestách - Prítomnosť silných a stabilných výrobných spoločností - Výhodná geografická poloha	- Nedostatok výrobných podnikov priamo v obciach - Nedostatok súkromne hospodáriacich roľníkov a malých poľnohospodárskych podnikov.	- Rozvoj regionálnych farmárskych trhov - Podpora malých poľnohospodárskych podnikov, SHR	administratívna záťažnosť

3.3 Identifikácia potrieb

Identifikované potreby	Slabé stránky	Príležitosti
- Nevybudovaná resp. nevyhovujúci stav základnej infraštruktúry	- Zlý technický stav: chodníkov, autobusových zastávok, - Absencia verejných parkovísk - Neudržiavané a absencia verejných priestranstiev - Absencia cyklotrás spájajúcich obce navzájom a s mestom Martin	- Dobudovanie technickej infraštruktúry - Výstavba a rekonštrukcia parkovísk, autobusových zastávok, chodníkov, - Úprava a tvorba verejných priestranstiev - Vybudovanie cyklotrás vrátane doplnkovej cyklistickej infraštruktúry - Zvyšovanie bezpečnosti verejných priestranstiev
- Nízka kvalita poskytovaných verejných služieb	- Nevyhovujúci stav obecných budov a objektov - Nevyužívané objekty vo vlastníctve obcí - Nedostatok viacúčelových športovísk, detských ihrísk a nevyhovujúci stav jestvujúcich ihrísk a športovísk	- Rekonštrukcie nevyužívaných objektov pre spolkovú / komunitnú činnosť - Výstavba a rekonštrukcia športovísk a detských ihrísk
- Nízka konkurencie-schopnosť v oblasti poľnohospodárstva a spracovania poľnohospodárskych produktov	- Poľnohospodárske podniky zamerané na konvenčné poľnohospodárstvo - Nízke zastúpenie podnikateľských subjektov zaoberajúcich sa spracovaním poľnohospodárskych produktov - Nedostatočná spolupráca poľnohospodárskych podnikov pri riešení finalizácie a predaja svojich produktov - Nedostatok súkromne hospodáriacich roľníkov a malých poľnohospodárskych podnikov.	- Investície do zvýšenia produkcie alebo jej kvality v živočíšnej výrobe a špeciálnej rastlinnej výrobe - Investície do spracovania poľnohospodárskych produktov - Zintenzívnenie spolupráce na horizontálnej a vertikálnej úrovni s dôrazom na spoločnú finalizáciu a odbyt produktov. - Rozvoj regionálnych farmárskych trhov - Podpora malých poľnohospodárskych podnikov, SHR
- Nedostatok mikro a malých podnikov	- Málo pracovných príležitostí priamo v území	- Tvorba pracovných príležitostí

v sektore výroby a služieb a pracovných príležitostí priamo v území	- Nízke zastúpenie obchodnej siete a absencia služieb v menších obciach - Nedostatok výrobných podnikov priamo v obciach.	- Rozvoj zakladania nových mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev - Podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev - Dobudovanie obchodnej siete a rozšírenie služieb
- Absencia infraštruktúry cestovného ruchu a nedostatočná kvalita služieb infraštruktúry cestovného ruchu	- Chýbajúca infraštruktúra cestovného ruchu - Nedostatočné letné športové vyžitie - Veľký rozdiel medzi zimnou a letnou sezónou - Nedostatočne infraštruktúra poznávacieho a náučného turizmu.	- Vybudovanie doplnkovej infraštruktúry cestovného ruchu (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle, výstavba vyhliadkových veží a pod.) - Využitie potenciálu územia pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu - Využitie prírodných ekosystémov pre rozvoj poznávacej a náučnej turistiky
- Nízka úroveň propagácie a prezentácie územia, absencia spolupráce v území	- Nevyužitý potenciál kultúrno-historických zdrojov a prírodných zdrojov, - Nedostatočná miera propagácie zaujímavostí územia pre rozvoj podnikateľských aktivít.	- Zvýšenie propagácie a prezentácie územia - Využitie potenciálu územia pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu
- Nedostatok komunitných sociálnych služieb	- Nedostatok zariadení poskytujúcich komunitnú sociálnu starostlivosť - Nedostatok zariadení poskytujúcich komunitné sociálne služby	- Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia - Rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia

Identifikácia kľúčových potrieb regiónu bola stanovená na základe výsledkov analýzy zdrojov územia a SWOT analýzy. Identifikované potreby sú jasne previazané s identifikovanými potrebami v slabých stránkach a možnými príležitosťami rozvoja. Na základe týchto vstupných podkladov OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ následne zostavila svoju rozvojovú stratégiu.

Na základe zmeny finančného plánu stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ v súlade s podmienkami výzvy 21/PRV/2017 boli v rámci pracovných rokovaní a zasadnutí OZ vyšpecifikované kľúčové potreby a priority pre základnú alokáciu (**prioritizácia potrieb - od najdôležitejšej po menej dôležitú**):

- 1) Nevybudovaná resp. nevyhovujúci stav základnej infraštruktúry
- 2) Nedostatok mikro a malých podnikov v sektore výroby a služieb a pracovných príležitostí priamo v území
- 3) Nízka kvalita poskytovaných verejných služieb
- 4) Absencia infraštruktúry cestovného ruchu a nedostatočná úroveň a kvalita služieb cestovného ruchu
- 5) Nízka konkurencie-schopnosť v oblasti poľnohospodárstva a spracovania poľnohospodárskych produktov
- 6) Nedostatok komunitných sociálnych služieb a nedostatočná úroveň kvality zariadení predškolskej výchovy
- 7) Nízka úroveň propagácie a prezentácie územia, absencia spolupráce v území

Definované kľúčové priority a potreby odzrkadľujú výstupy SWOT analýzy a sú v súlade s intervenčnou logikou tvorby strategického dokumentu zaradenia potrieb do **4 priorít a 10 špecifických cieľov**.

Hodnotiace kritériá B.1 Analytická časť (pozri kapitola 3. Analytický rámec):

- V rámci kapitoly 3.1 Analýza zdrojov územia sú podrobne popísané výhody a nevýhody z hľadiska polohy a lokalizácie územia verejno–súkromného partnerstva, ktoré sú charakterizované podľa tematických oblastí ako geografia, historický vývoj,

zvláštnosti a špecifiká daného územia, demografia, infraštruktúra, či socio-ekonomický vývoj územia.

- V rámci kapitoly 3.1 Analýza zdrojov územia sú podrobne popísané identifikované zvláštnosti a špecifiká daného územia, ktoré sú popísané podľa jednotlivých vyššie uvedených tematických oblastí
- SWOT analýza, ktorá je súčasťou kapitoly 3.2 Stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“, sumarizuje výstupy z kapitoly 3.1 Analýza zdrojov územia.
- Kapitola 3.3 Identifikácia potrieb obsahuje odôvodnenú prioritizáciu v nadväznosti na SWOT analýzu Stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“

4 Strategický rámec

Koncept strategického rámca vychádza z uskutočnených analýz (vrátane SWOT), definovania problémových oblastí a potrieb územia. Priority vychádzajúce z rozvojovej vízie územia MAS, ktoré prostredníctvom svojich opatrení budú naplňovať špecifické ciele a v konečnom dôsledku strategický cieľ boli prijaté konsenzom širokej verejnosti, zainteresovaných subjektov pod dohľadom skúsených expertov. Vďaka tejto úzkej spolupráci bola vytvorená jednoduchá stratégia s jasne stanovenými a reálne dosiahnuteľnými cieľmi odrážajúca predstavy obyvateľov o svojom území. Princíp tvorby stratégie „zdola nahor“ sa stal hlavným princípom, ktorý rešpektovali a rešpektujú všetci jej tvorcovia.

4.1 Definovanie vízie a strategického cieľa

Vízia nášho občianskeho združenia vychádza zo skutočných predstáv a snov obyvateľov o svojom regióne. Vznikla ako výsledok úzkej spolupráce a vzájomného počúvania laickej verejnosti, predstaviteľov verejnej správy, podnikateľov, členov mnohých občianskych združení a neziskových organizácií a odborníkov na rozvoj regiónov, resp. rozvoj vidieka. Z vyjadrení všetkých týchto „aktérov rozvoja územia OZ "Partnerstvo pre MAS Turiec"“ bola vyskladaná **spoločná rozvojová vízia:**

Región Turca, územie OZ "Partnerstva pre MAS Turiec" sa zaradí k regiónom s najlepšimi podmienkami pre život. Obyvatelia budú mať prácu, podniky v oblasti výroby a služieb budú využívať regionálne zdroje na produkciu vysokokvalitných výrobkov o ktoré je na trhu záujem. Miestni farmári budú zásobovať obyvateľov regiónu vysokokvalitnými domácimi potravinami. Služby obyvateľom a návštevníkom budú poskytované na vysokej úrovni. Región dokonale využije svoj prírodný, kultúrny a historický potenciál pre rozvoj cestovného ruchu. Obce a mestá budú atraktívne, upravené a bezpečné. Budú poskytovať vhodné podmienky pre život všetkých vekových skupín obyvateľstva. Deti a mládež budú využívať množstvo prvkov pre aktívne trávenie voľného času, členovia spolkov a združení budú naplno využívať zariadenia pre komunitnú činnosť, starší občania získajú kvalitnú komunitnú sociálnu starostlivosť rodinného charakteru. Takto bude vyzerat' územie nášho občianskeho združenia OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ v roku 2030.

Strategický cieľ:

Zlepšenie kvality života obyvateľov a návštevníkov regiónu a rast jeho konkurencieschopnosti prostredníctvom podpory podnikania založeného na využívaní zdrojov územia pri súčasnom zavádzaní inovatívnych technológií a výrobných postupov, rozvojom spolupráce na všetkých úrovniach, zvyšovaním atraktivity a bezpečnosti obcí a miest, podporou aktivít komunitného charakteru vrátane starostlivosti o sociálne odkázaných občanov, rozvojom cestovného ruchu a súvisiacich aktivít, to všetko pri rešpektovaní pravidiel ochrany životného prostredia.

4.2 Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení

Rozvojovú stratégiu „OZ Partnerstvo pre MAS Turiec“ tvoria štyri priority (3+1), pozostávajúce z 8 špecifických cieľov, ktoré bude naplňované prostredníctvom 12 opatrení IROP a PRV (okrem opatrení na chod MAS) a 3 iných opatrení.

Odôvodnenie strategických priorít MAS OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ vo väzbe na identifikované potreby územia (vychádzajúce z analýzy územia a SWOT):

- Priorita č.1 Cestovný ruch, ochrana prírodného, kultúrneho a historického potenciálu Turca

- o** Absencia infraštruktúry cestovného ruchu a nedostatočná úroveň a kvalita služieb cestovného ruchu

- Priorita 2 - Rozvoj podnikateľských aktivít využívajúcich miestne zdroje

- o Nedostatok mikro a malých podnikov v sektore výroby a služieb a pracovných príležitostí priamo v území
- o Nízka konkurencie-schopnosť v oblasti poľnohospodárstva a spracovania poľnohospodárskych produktov

- Priorita č.3 - Naše obce

- o Nevybudovaná resp. nevyhovujúci stav základnej infraštruktúry
- o Nízka kvalita poskytovaných verejných služieb
- o Nedostatok komunitných sociálnych služieb a nedostatočná úroveň kvality zariadení predškolskej výchovy

- Priorita 4 – Efektívna činnosť MAS

- o** Nízka úroveň propagácie a prezentácie územia, absencia spolupráce v území

V rámci jednotlivých priorít boli ďalej definované špecifické ciele - t. j. želané krátkodobé merateľné kvalitatívne zmeny realisticky dosiahnuteľné v rámci jednotlivých rozvojových priorít so zreteľom na pridelené finančné vstupy prostredníctvom vybraných opatrení a nimi podporovaných aktivít (projektov).

V rámci uvedených cieľov je navrhnutá implementácia nasledovných opatrení v rámci základnej alokácie a zároveň aj v rámci dodatočnej výkonnostnej alokácie:

Priorita č.1 Cestovný ruch, ochrana prírodného, kultúrneho a historického potenciálu Turca

Odôvodnenie: Región Turca je predurčený na rozvoj cestovného ruchu, ktorý využíva obrovský prírodný, kultúrny a historický potenciál, ktorý tento región ukrýva. Priorita sa zameriava nielen na samotné zariadenia cestovného ruchu, ale tiež na zachovávanie a rozvoj súvisiace infraštruktúry cestovného ruchu (náučné chodníky, vyhliadkové veže a pod.)

Špecifické ciele priority 1:

Názov a číslo špecifického cieľa	Priradenie k fokusovým oblastiam PRV / špecifickým cieľom IROP	Priradenie k potrebám
Špecifický cieľ 1.1 - Zlepšovanie všetkých druhov služieb cestovného ruchu využívajúcich prírodný, kultúrny a historický potenciál územia vrátane propagácie cestovného ruchu	6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest	Absencia infraštruktúry cestovného ruchu a nedostatočná kvalita služieb infraštruktúry cestovného ruchu
Špecifický cieľ 1.2 - Skvalitnenie starostlivosti, ochrany a šetrného využívania prírodného bohatstva regiónu	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach; 4A Obnova, zachovanie a zvýšenie biologickej diverzity vrátane na územiach sústavy Natura 2000 a v oblastiach s prírodnými alebo inými špecifickými obmedzeniami a v poľnohospodárskej činnosti s vysokou prírodnou hodnotou a obnova, zachovanie, ako aj zlepšenie stavu krajinných oblastí Európy	Absencia infraštruktúry cestovného ruchu a nedostatočná kvalita služieb infraštruktúry cestovného ruchu

Opatrenia priority 1:

- 6.4. – Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností
- 7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie

- 8.5. – Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov

Opatrenia iné/vlastné:

- Opatrenie: Zamestnanie (OP Ľudské zdroje)
- 19.3 Príprava a vykonávanie činností spolupráce miestnej akčnej skupiny

Priorita 2 - Rozvoj podnikateľských aktivít využívajúcich miestne zdroje

Odôvodnenie: Napriek svojej dobrej dopravnej polohe región Turca nie je silným ekonomickým regiónom. V tejto súvislosti je potrebné podporovať podnikateľské subjekty (najmä mikro a malé podniky), ktoré využívajú vnútorný potenciál územia a rozvíjajú tu svoju podnikateľskú činnosť, či už v oblasti výroby, alebo poskytovania služieb. Osobitnou oblasťou podnikania je podnikanie v poľnohospodárstve. Tu je prioritou rozvoj živočíšnej a špecializovanej rastlinnej výroby, podpora malých poľnohospodárskych podnikov rodinného charakteru, to všetko s dôrazom na rozvoj spolupráce najmä v oblasti budovania spoločných miestnych odbytových trhov.

Špecifické ciele priority 2:

Názov a číslo špecifického cieľa	Priradenie k fokusovým oblastiam PRV / špecifickým cieľom IROP	Priradenie k potrebám
Špecifický cieľ 2.1 Zvyšovanie zamestnanosti regiónu prostredníctvom podpory výrobných podnikov a podnikov služieb	5.1.1. Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií	Nedostatok mikro a malých podnikov v sektore výroby a služieb a pracovných príležitostí priamo v území Nízka úroveň propagácie a prezentácie územia
Špecifický cieľ 2.2 Vytvorenie regionálnej ponuky poľnohospodárskych produktov	1A Podpora inovácie, spolupráce a rozvoja vedomostnej základne vo vidieckych oblastiach	Nízka konkurencie-schopnosť v oblasti poľnohospodárstva a spracovania poľnohospodárskych produktov

	2A Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie. 3A Zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií; 6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest	
--	--	--

Opatrenia priority 2:

- Opatrenie špecifického cieľa 5.1.1 Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev
- 4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov
- 4.2 Podpora na investície do spracovania/uvádzania na trh a/alebo vývoja poľnohospodárskych výrobkov

- 6.3. – Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti na rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov

Opatrenia iné/vlastné:

- Opatrenie: Zamestnanie (OP Ľudské zdroje)

Priorita č.3 - Naše obce

Odôvodnenie: Územie verejno-súkromného partnerstva OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ tvorí až 33 samospráv, z toho 32 obcí a jedno mesto Martin. Okrem mesta s relatívne dostatočne vybudovanou infraštruktúrou a poskytovanými službami, obce naopak trpia nedostatočnou úrovňou infraštruktúry, absenciou, alebo veľmi nízkou úrovňou ich poskytovania. Rovnako zápasia s nevyhovujúcimi verejnými službami, nedostatkom prvkov pre trávenie voľného času a relax svojich obyvateľov, chýbajúcim bezpečným dopravným prepojením, či nedostatočne upravenými verejnými priestranstvami.

Špecifické ciele priority 3:

Názov a číslo špecifického cieľa	Priradenie k fokusovým oblastiam PRV / špecifickým cieľom IROP	Priradenie k potrebám
Špecifický cieľ 3.1 Zlepšovanie dostupnosti, atraktivity a bezpečnosti obcí a miest nachádzajúcich sa na území miestnej akčnej skupiny	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach	Nevybudovaná resp. nevyhovujúci stav základnej infraštruktúry Nízka kvalita poskytovaných verejných služieb
Špecifický cieľ 3.2 – Zvýšenie dostupnosti a kvality komunitných sociálnych služieb	5.1.2 - Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach	Nedostatok komunitných sociálnych služieb

Opatrenia priority 3:

- Opatrenie: 7.2 – Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie
- Opatrenie: 7.4 – Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry
- Opatrenie špecifického cieľa 5.1.2 - Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel
- Opatrenie špecifického cieľa 5.1.2 - Sociálne služby a komunitné služby

Opatrenia iné/vlastné:

- Opatrenie: Zlepšenie prístupu k cenovo prístupným, trvalo udržateľným a kvalitným službám vrátane zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb všeobecného záujmu (OP Ľudské zdroje).

Priorita 4 – Efektívna činnosť MAS

Odôvodnenie: Stanovenie priority spočíva v zámere úspešnej implementácii stratégie CLLD.

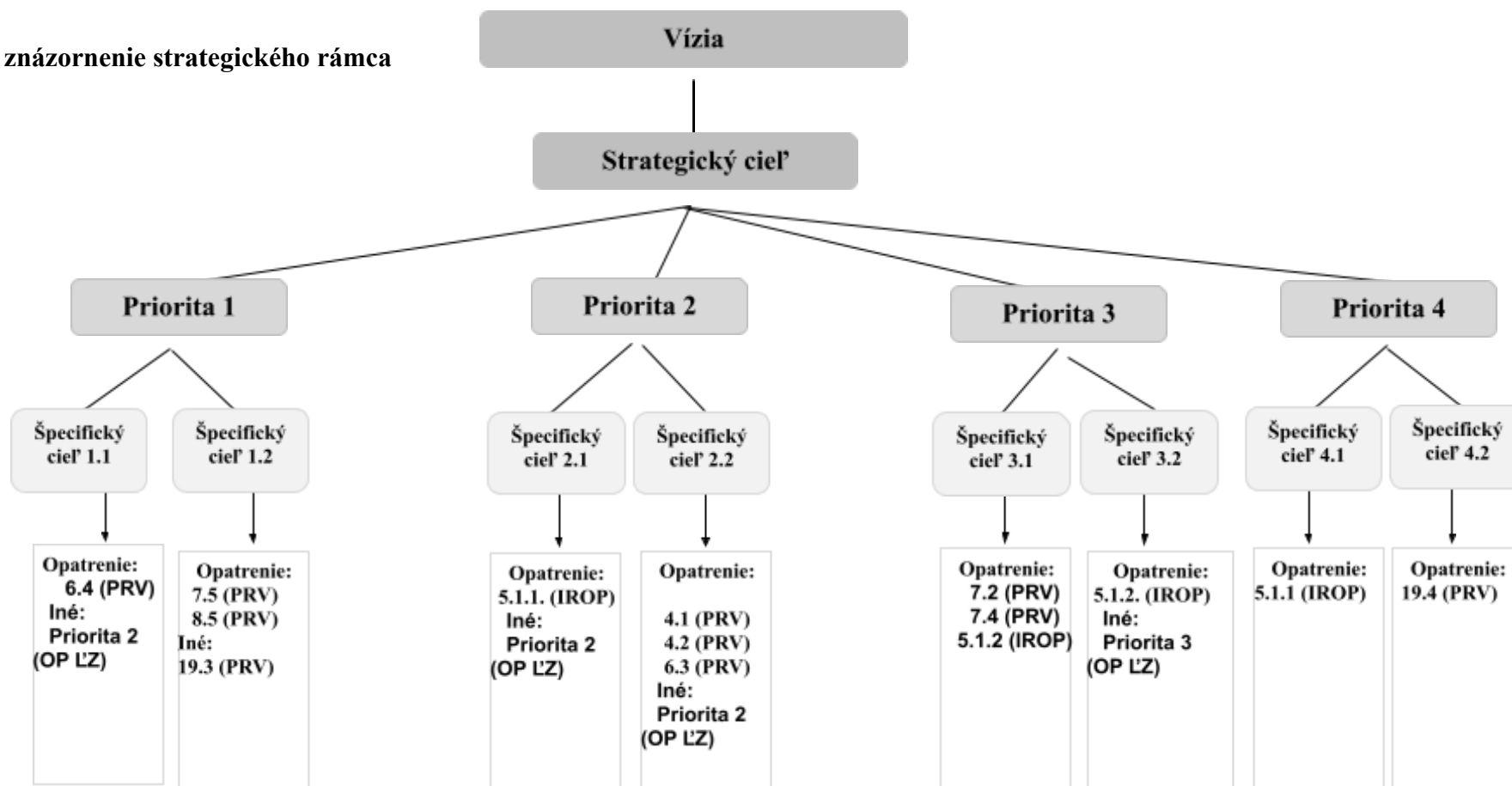
Špecifické ciele priority 4:

Názov a číslo špecifického cieľa	Priradenie k fokusovým oblastiam PRV / špecifickým cieľom IROP
Špecifický cieľ 4.1 - Zabezpečenie efektívneho riadenia uskutočňovania stratégie CLLD	5.1.1 - Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Špecifický cieľ 4.2 - Vytvorenie podmienok pre akčné oživenie stratégie CLLD	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach

Opatrenia priority 4:

- Opatrenie špecifického cieľa 5.1.1 – Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD
- 19.4. – Podpora na prevádzkové náklady a oživenie

Grafické znázornenie strategického rámca

4.3 Súhrn strategického rámca

Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca

Vízia <i>Región Turca, územie OZ "Partnerstva pre MAS Turiec" sa zaradí k regiónom s najlepšimi podmienkami pre život. Obyvatelia budú mať prácu, podniky v oblasti výroby a služieb budú využívať regionálne zdroje na produkciu vysokokvalitných výrobkov o ktoré je na trhu záujem. Miestni farmári budú zásobovať obyvateľov regiónu vysokokvalitnými domácimi potravinami. Služby obyvateľom a návštevníkom budú poskytované na vysokej úrovni. Región dokonale využije svoj prírodný, kultúrny a historický potenciál pre rozvoj cestovného ruchu. Obce a mestá budú atraktívne, upravené a bezpečné. Budú poskytovať vhodné podmienky pre život všetkých vekových skupín obyvateľstva. Deti a mládež budú využívať množstvo prvkov pre aktívne trávenie voľného času, členovia spolkov a združení budú naplno využívať zariadenia pre komunitnú činnosť, starší občania získajú kvalitnú komunitnú sociálnu starostlivosť rodinného charakteru. Takto bude vyzerat' územie nášho občianskeho združenia OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ v roku 2030.</i>		
Strategický cieľ Zlepšenie kvality života obyvateľov a návštevníkov regiónu a rast jeho konkurencieschopnosti prostredníctvom podpory podnikania založeného na využívaní zdrojov územia pri súčasnom zavádzaní inovatívnych technológií a výrobných postupov, rozvojom spolupráce na všetkých úrovniach, zvyšovaním atraktivity a bezpečnosti obcí a miest, podporou aktivít komunitného charakteru vrátane starostlivosti o sociálne odkázaných občanov, rozvojom cestovného ruchu a súvisiacich aktivít, to všetko pri rešpektovaní pravidiel ochrany životného prostredia.		
Priorita 1: <u>Priorita č.1 Cestovný ruch, ochrana prírodného, kultúrneho a historického potenciálu Turca</u>		
Špecifický cieľ 1.1 - Zlepšovanie všetkých druhov služieb cestovného ruchu využívajúcich prírodný, kultúrny a historický potenciál územia vrátane propagácie cestovného ruchu		
Opatrenia PRV: - 6.4. – Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností	Opatrenia IROP: - 5.1.1 - Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev - <i>oblasť marketingových aktivít</i>	Iné opatrenia: - Opatrenie: Zamestnanie (OP Ľudské zdroje)

Špecifický cieľ 1.2 - Skvalitnenie starostlivosti, ochrany a šetrného využívania prírodného bohatstva regiónu		
Opatrenia PRV: - 7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie - 8.5. – Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov	Opatrenia IROP:	Iné opatrenia:
Priorita 2 <u>Priorita 2 - Rozvoj podnikateľských aktivít využívajúcich miestne zdroje</u>		
Špecifický cieľ 2.1 Zvyšovanie zamestnanosti regiónu prostredníctvom podpory výrobných podnikov a podnikov služieb		
Opatrenia PRV: -	Opatrenia IROP: - Opatrenie špecifického cieľa 5.1.1 Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	Iné opatrenia: - Opatrenie: Zamestnanie (OP Ľudské zdroje)
Špecifický cieľ 2.2 Vytvorenie regionálnej ponuky poľnohospodárskych produktov		
Opatrenia PRV: - 4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov - 4.2 Podpora na investície do spracovania/uvádzania na trh a/alebo vývoja poľnohospodárskych výrobkov	Opatrenia IROP:	Iné opatrenia: - Opatrenie: Zamestnanie (OP Ľudské zdroje)

- 6.3. – Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti na rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov		
Priorita 3 <u>Naše obce</u>		
Špecifický cieľ 3.1 Zlepšovanie dostupnosti, atraktivity a bezpečnosti obcí a miest otvorených pre komunitné aktivity.		
Opatrenia PRV: - Opatrenie: 7.2 – Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie - Opatrenie: 7.4 – Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry	Opatrenia IROP: - Opatrenie špecifického cieľa 5.1.2 - Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel	Iné opatrenia:
Špecifický cieľ 3.2 – Zvýšenie dostupnosti a kvality komunitných sociálnych služieb		
Opatrenia PRV: -	Opatrenia IROP: - Opatrenie špecifického cieľa 5.1.2 - Sociálne služby a komunitné služby	Iné opatrenia: - Opatrenie: Zlepšenie prístupu k cenovo prístupným, trvalo udržateľným a kvalitným službám vrátane zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb všeobecného záujmu (OP Ľudské zdroje).

Priorita 4: <u>Efektívna činnosť MAS</u>		
Špecifický cieľ 4.1 - Zabezpečenie efektívneho riadenia uskutočňovania stratégie CLLD		
Opatrenia PRV: -	Opatrenia IROP: - Opatrenie špecifického cieľa 5.1.1 – Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD	Iné opatrenia: -
Špecifický cieľ 4.2 - Vytvorenie podmienok pre akčné oživenie stratégie CLLD		
Opatrenia PRV: - 19.4. – Podpora na prevádzkové náklady a oživenie	Opatrenia IROP: -	Iné opatrenia: -

4.4 Integrované znaky stratégie CLLD

Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ obsahuje viaceré integrované znaky. Vychádza to z jej celkového zamerania, ako aj zo skutočnosti, že sa jedná o viac sektorový strategický dokument, ktorý v sebe integruje rôzne oblasti rozvoja a predovšetkým rôznych aktérov rozvoja. Integrované znaky stratégie CLLD:

- Stratégia sa prioritne zameriava na podporu podnikateľských subjektov, schopných tvoriť udržateľné pracovné miesta. Tieto subjekty sú zároveň schopné v najväčšej miere ovplyvniť ďalší rozvoj územia prostredníctvom tvorby pridanej hodnoty priamo v regióne.
- Stratégia integruje tri základné rozvojové oblasti, ktoré si MAS vytipovala s cieľom zabezpečiť vyvážený a dlhodobý rozvoj územia, a ktoré sú pre územie MAS identické:

podpora výroby a služieb

zlepšovanie podmienok pre život obyvateľov obcí

ochrana a zviditeľňovanie kultúrnych, historických a prírodných hodnôt
pre rozvoj cestovného ruchu.

- stratégia sa v prvej fáze orientuje na podporu podnikateľských subjektov, ktoré sa stanú motorom rozvoja – podniky v oblasti služieb cestovného ruchu a výrobné podniky schopné produkovať výrobky o ktoré je na trhu záujem.
- Významným integrujúcim znakom stratégie je podpora rozvoja rôznych foriem spolupráce medzi podnikmi Podporou miestnych poľnohospodárskych podnikov pri budovaní krátkych dodávateľských reťazcov, resp. miestnych trhov sa vytvorí ponuka miestnych typických produktov a špecialít, ktoré budú následne využívané zariadeniami cestovného ruchu. Tým sa dosiahne multiplikačný efekt intervencií do výroby a služieb. To všetko za podpory malých farmárskych podnikov (6.3)
- v oblasti zamerania stratégie na komunitu je základným integrovaným znakom previazanosť opatrení zameraných na zvyšovanie kvality života v obciach – opatrenia zamerané na zlepšenie podmienok pre aktívne trávenie voľného času, lepšiu dostupnosť sídel, bezpečnejšie a atraktívnejšie verejné priestranstvá.
- Územie občianskeho združenia patrí z hľadiska prírodného, kultúrneho a historického bohatstva k jedinečným regiónom Slovenska. Prírodné podmienky pre rozvoj zimných a letných športov, unikátna história a kultúra sú základným „výrobným faktorom“ pre rozvoj cestovného ruchu. Práve príroda a história regiónu vytvárajú súbor endogénnych rozvojových faktorov, ktorých zachovávanie a vzájomné prepájanie (pomocou intervencií opatrení priority 1) zásadne napomôže k rozvoju cestovného ruchu v regióne. Okrem integrovaných znakov stratégie sa tu prejavuje aj tzv. multiplikačný efekt stratégie.
- Stratégia je viacsektorová, integruje rôzne odvetvia hospodárstva (cestovný ruch, priemyselnú výrobu, poskytovanie služieb, poľnohospodárstvo a potravinárstvo) a rôzne skupiny obyvateľov (deti, mládež, sociálne odkázaných občanov)
- Stratégia posilňuje vzťah mesta (okresného mesta Martin, ktoré je zároveň prirodzeným centrom regiónu) a okolitých obcí prostredníctvom zlepšovania dostupnosti a zvyšovania bezpečnosti.
- Pri výbere opatrení stratégie CLLD sa kládol dôraz na vzájomné prepájanie a rozvoj spolupráce rôznych subjektov na rôznych úrovniach

- Vidiecke oblasti sú pri výrobe a spracovaní regionálnych poľnohospodárskych produktov úzko naviazané na mesto, ktoré bude hlavným odbytovým miestom pre sústredenú ponuku takýchto produktov
- Výhľadovo sa územie MAS bude profilovať ako „srdce Slovenska“ pre obyvateľov a návštevníkov s komplexnou ponukou vidieckeho cestovného ruchu, atraktívnymi a bezpečnými obcami s možnosťami aktívneho trávenia voľného času, širokou ponukou kultúrnych podujatí, tradičnou regionálnou kuchyňou vsadených do unikátneho prírodného a historického regiónu Slovenska.

4.5 Inovatívne znaky stratégie CLLD

Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Tureic“ obsahuje nasledovné integrované znaky:

- zmeny v oblasti riešenia miestnych potrieb uplatnením „nových spôsobov“ v procese prípravy a spracovania stratégie rozvoja územia vedeného komunitou - rozhodovanie v území o všetkých aspektoch politiky rozvoja s účasťou zástupcov rôznych sektorov prinieslo v praxi výrazné posuny a pozitíva, ktoré sa premietli do implementácie ďalších aktivít MAS,
- aplikácia prístupu „zdola nahor“, ktorý znamenal umožnenie verejnosti vyjadriť svoje názory a potreby a dal možnosť aktívnym občanom priamo sa zapojiť do rozhodovania o budúcnosti rozvoja územia. Prioritné „nazeranie sa“ na využitie miestnych zdrojov v širšom kontexte znamenalo vytvorenie podmienok pre tvorbu pridanej hodnoty a ich využitia na zvýšenie rastu a ekonomickej prosperity regiónu,
- uplatnenie originality a inšpiratívnych nápadov,
- sieťovanie a vzájomná výmena skúseností, ktoré podporia prístup k novým formám spolupráce a prenosu know-how na národnej a medzinárodnej úrovni,
- mix endogénnych a exogénnych nástrojov - nové kombinácie založené na lokálnych tradíciách a globálnych trendoch,
- kombinácia miestneho know-how s vonkajšími, dobre zavedenými vedomosťami, tzv. „mäkké“ ako aj „tvrdé zdroje“, prispôsobenie technológií a služieb špecifickým potrebám územia,

- nové výrobky a služby, nové metódy na ich výrobu a dodávku (inovácie, ktoré v sebe spájajú prístup nového prevedenia a použitých technológií),
- akcie na propagáciu miestnych zdrojov novými spôsobmi,
- akcie, ktoré novým spôsobom reagujú na slabé stránky regiónu a vytvárajú nový produkt a nové formy postupov (kombinácia rôznych činností),

Investovanie do ľudského kapitálu a skúseností sa priamo premietne do možností rastu zamestnanosti; zvyšovaním kvality výrobkov (v území je značný potenciál na vývoj vysoko kvalitných poľnohospodárskych a spracovaných produktov) sa výrazne rozšíria možnosti a príležitosti pre malé i väčšie firmy a uplatnením nových prístupov v rámci rozvoja podnikania (nové metódy organizácie a nové typy činností) sa vytvoria nové pracovné miesta, príde na zvýšenie príjmov a náležitej propagácii a prezentácii územia.

Celkovo uplatnenie inovácií bude smerovať k vytváraniu „konkurenčnej výhody celého územia, k vyššej pridanej hodnote, a tým k flexibilnejšej ekonomike“.

Vyššie spomenuté inovatívne znaky stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ budú prispievať k riešeniu miestnych problémov a zároveň budú naplňovať ciele stratégie CLLD prostredníctvom aktívneho manažmentu občianskeho združenia v procese implementácie, maximalizácie efektov z podpory a zapojením širokej skupiny obyvateľstva do procesu implementácie cez financovanie operácií CLLD, projekty spolupráce resp. samotnú činnosť združenia.

Hodnotiaca otázka B.2 Strategický rámec (pozri kapitola 4. Strategický rámec):

- Všetky strategické a špecifické ciele sú odôvodnené v rámci SWOT analýzy a sú k nim priradené potreby, ktoré budú danými cieľmi napĺňané.
- Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ obsahuje inovatívne znaky vo vzťahu k riešeniu miestnych problémov a ich príspevok k naplneniu cieľov stratégie CLLD, resp. opatrení, cieľových skupín, fungovaniu a riadeniu partnerstva a MAS a je opísaný spôsob implementácie týchto inovačných znakov/prístupov aj konkrétne.

5. Implementačný rámec

5.1 Popis riadiaceho a implementačného procesu

5.1.1 Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS

Predkladaná stratégia CLLD s názvom: **Spoločne za rozvoj Turca!** bude implementovaná občianskym združením „OZ Partnerstvo pre MAS Turiec“, ktorá má právnu formu občianskeho združenia (v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. 27. marca 1990 o združovaní občanov v znení neskorších predpisov).

Občianske združenie – OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ je zoskupenie predstaviteľov verejných a súkromných miestnych spoločensko-hospodárskych záujmov, v ktorých na úrovni rozhodovania nemajú ani orgány verejnej moci, ani žiadna záujmová skupina viac ako 49 % hlasovacích práv. Orgány Združenia, ktoré majú rozhodovaciu právomoc musia podmienku v zmysle predchádzajúcej vety dodržiavať pri zložení daného orgánu a pri plnení úloh, ktoré súvisia s CLLD/LEADER a počas celej implementácie stratégie CLLD a zabezpečujú aj úlohy a zodpovednosti v rozsahu uvedenom v Systéme riadenia CLLD v platnom znení.

Základným dokumentom fungovania MAS sú stanovy. Poslaním Združenia je podpora rozvíjania a koordinácia miestneho rozvoja vedeného komunitou (ďalej len CLLD) založeného na princípe zdola-nahor a na znakoch metódy LEADER za účelom rozvoja svojho územia. Dlhodobým cieľom činnosti Združenia je dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja zadaného územia na základe využitia miestnych zdrojov, partnerského postupu a spolupráce. **Orgánmi Združenia v zmysle stanov sú:**

1) Valné zhromaždenie	2) Rada (výkonný orgán)	3) Výberová komisia
4) Monitorovací výbor	5) Predseda (štatutárny orgán)	6) Kontrolná a revízná komisia

Výberová komisia a Monitorovací výbor sa zriaďujú iba v prípade získania štatútu Miestnej akčnej skupiny. Orgány zabezpečujú priebežne činnosti v súlade s platnými Stanovami združenia.

1) Valné zhromaždenie je najvyšší orgán združenia.

2) Rada je výkonný orgán, je za svoju činnosť zodpovedný najvyššiemu orgánu a vykonáva činnosti v súlade so stanovami a internými vykonávacími predpismi MAS. Zabezpečuje úlohy a povinnosti v rozsahu uvedenom v Systéme riadenia CLLD v platnom znení.

3) Výberová komisia sa zriaďuje v prípade schválenia stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou (ďalej len „stratégia CLLD“) a udelenia štatútu MAS. Plní povinnosti a zabezpečuje úlohy v rozsahu uvedenom v Systéme riadenia CLLD v platnom znení.

4) Monitorovací výbor vykonáva úlohy min. v rozsahu uvedenom v Systéme riadenia CLLD v platnom znení, najmä vyhodnotenie výstupov a výsledkov a monitorovanie realizácie projektov v rámci stratégie CLLD, pripravuje a vypracováva správy o implementácii stratégie, správy o monitoringu za ročné obdobie a pod.

5) Predseda (štatutárny orgán) je štatutárnym orgánom Združenia, ktorý má oprávnenie konať v mene Združenia. Vykonáva aj úlohy v rozsahu uvedenom v Systéme riadenia CLLD v platnom znení.

6) Kontrolná a revízna komisia:

- kontroluje priebežne hospodárenie, nakladanie s majetkom Združenia,
- kontroluje dodržiavanie Stanov Združenia, a organizačného poriadku, ostatných smerníc a vnútorných predpisov.
- upozorňuje príslušné orgány Združenia na nedostatky, navrhuje opatrenia na ich odstránenie a stanovuje k nim príslušné lehoty.

V prípade získania štatútu MAS, je MAS povinná zabezpečiť pridelovanie ŽoNFP/ŽoPr odborným hodnotiteľom. Cieľom procesu posúdenia projektového zámeru a odborného hodnotenia ŽoNFP/ŽoPr odborným hodnotiteľom, je vykonať odborné, objektívne, nezávislé a transparentné posúdenie súladu ŽoNFP/ŽoPr s kritériami odborného hodnotenia. Túto činnosť vykonávajú odborní hodnotitelia v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení.

Spôsob volenia, výberu jednotlivých zástupcov, spôsob zastupovania a delegovania:

Orgány Združenia sú tvorené predstaviteľmi verejných a súkromných miestnych spoločensko – hospodárskych záujmov, v ktorých na úrovni rozhodovania nemajú ani orgány verejnej moci, ani žiadna záujmová skupina **viac ako 49 % hlasovacích práv.**

1) Valné zhromaždenie

- Najvyšším orgánom Združenia je Valné zhromaždenie, ktoré tvoria všetci členovia Združenia.
- Členstvo v Združení je dobrovoľné.
- Členom Združenia sa môže na základe písomnej prihlášky stať každá fyzická osoba vo veku nad 18 rokov a tiež právnická osoba s trvalým pobytom, sídlom alebo pôsobnosťou v území Združenia.
- K prihláške uchádzača o členstvo sa vyjadruje Rada. V prípade jej kladného odporúčania vzniká členstvo uchádzača v Združení momentom schválenia jeho prihlášky Valným zhromaždením.

2) Rada (výkonný orgán)

- Rada (výkonný orgán), (ďalej len Rada) je rozhodovací a riadiaci orgán Združenia v období medzi zasadnutiami Valného zhromaždenia. Výkonný orgán je volený na obdobie 4 rokov a za svoju činnosť zodpovedá Valnému zhromaždeniu. Na čele Rady je Predseda, ktorý je zároveň štatutárnym orgánom Združenia a vedie jej rokovania.
- Rada má 11 členov. Opakovaná voľba člena Rady je možná.

3) Výberová komisia

- Výberová komisia sa zriaďuje v prípade schválenia stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou (ďalej len „stratégia CLLD“) a udelenia štatútu MAS. Výberová komisia MAS v zmysle čl. 34 ods. 3, písm. c) a f) všeobecného nariadenia vykonáva výber ŽoNFP podľa poradia ich prínosu k plneniu cieľov a zámerov stratégie CLLD a stanovuje výšku podpory. Výberová komisia pri každom hlasovaní o výbere projektov musí dodržiavať podmienku v zmysle všeobecného nariadenia, čl. 34, ods. 3, písm. b) t.j. minimálne 50 % hlasov rozhodnutí o výbere projektov patrí partnerom, ktorí nie sú orgánmi verejnej správy.
- Výberová komisia má počet členov v zmysle Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v znení dodatkov. Počet členov musí byť vždy nepárny. MAS môže okrem riadnych členov menovať aj náhradníkov členov výberovej komisie,
- Výkonný orgán MAS menuje vždy novú výberovú komisiu pre každú výzvu na predkladanie projektových zámerov/ŽoNFP/ŽoPr, pričom jednotliví členovia sa môžu opakovať. V rámci jednej výzvy môže byť menovaná len jedna výberová komisia na celú výzvu, výnimkou môže byť len výmena členov z opodstatnených dôvodov.

Opodstatnenými dôvodmi sú najmä konflikt záujmov, úmrtie člena výberovej komisie, jeho dlhodobá pracovná neschopnosť alebo nečinnosť a pod.,

4) Monitorovací výbor

- Predsedu a členov Monitorovacieho výboru schvaľuje na návrh Rada na obdobie 2 rokov. Členovia monitorovacieho výboru musia pôsobiť (mať trvalé, prípadne prechodné bydlisko, sídlo alebo prevádzku) v území Združenia, ale nemusia byť členmi Združenia.
- Monitorovací výbor sa stretáva minimálne 2 krát ročne a na svojich zasadnutiach sa riadi štatútom a manuálmi, ktoré schvaľuje Rada. Monitorovací výbor na svojom prvom zasadnutí stanoví rozsah činnosti, ktorý podlieha schváleniu Rady.
- Rada volí, vymenúva a odvoláva členov a predsedu Monitorovacieho výboru

5) Predseda (štatutárny orgán)

- Predsedu volí a odvoláva na návrh Rady Valné zhromaždenie na obdobie 4 rokov.
- Združenie môže na návrh Rady, Valným zhromaždením zvoliť Podpredsedu (zástupcu Predsedu), podľa uváženia viacerých Podpredsedov. Podpredseda / Podpredsedovia zastupuje /zastupujú činnosť Predsedu v presne vymedzených kompetenciách určených Predsedom. V prípade dlhodobej neprítomnosti a práceneschopnosti Predsedu ak nie je možné aby osobne určil kompetencie pre svojho zástupcu/svojich zástupcov tieto určí Rada.

6) Kontrolná a revízná komisia

- Valné zhromaždenie na návrh Rady volí a odvoláva predsedu a členov kontrolného orgánu na obdobie dvoch rokov. Kontrolný orgán tvoria traja členovia Združenia.
- Člen kontrolného orgánu nesmie byť súčasne členom iného orgánu Združenia okrem členstva vo Valnom zhromaždení
- Členovia kontrolného orgánu majú právo zúčastňovať sa na rokovaní Rady, Monitorovacieho výboru a Výberovej komisie ako pozorovatelia.

Pre účely prípravy a následného monitorovania implementácie stratégie (**vrátane uskutočňovania sebahodnotenia**) boli vytvorené štyri päťčlenné pracovné skupiny:

- 1) Tematická pracovná skupina: Pôdohospodárstvo (poľnohospodárstvo, potravinárstvo, lesníctvo a životné prostredie)
- 2) Tematická pracovná skupina: Kvalita života vo vidieckych obciach

- 3) Tematická pracovná skupina: Služby a aktivity tretieho sektora
- 4) Tematická Pracovná skupina: Priemysel, služby a vidiecky cestovný ruch

OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ nemá k dátumu podania ŽoSS MAS vybraného manažéra združenia v internom pracovnom pomere. Personálna matica definuje minimálne kvalifikačné predpoklady na manažéra MAS, a to: ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou alebo ukončené vysokoškolské vzdelanie I. alebo II. stupňa a zároveň minimálne 2 roky praxe na zodpovedajúcej manažérskej pozícii (riadiaca a/alebo rozhodovacia a/alebo kontrolná funkcia) alebo 2 roky praxe v oblasti projektového manažmentu vo vidieckom alebo regionálnom rozvoji alebo fondov EÚ. Zároveň sa združenie zaväzuje vybrať manažéra MAS najneskôr do podania ŽoNFP na podopatrenie 19.4 Chod MAS a/alebo ŠC 5.1.1 IROP – Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégie CLLD.

Základný rámec fungovania občianskeho združenia „OZ Partnerstvo pre MAS Turiec“ je zakotvený v **stanovách združenia**. Vzhľadom na skutočnosť, že občianske združenie neimplementovalo prístup LEADER v predchádzajúcom programovacom období rokov 2007 – 2013 na úrovni združenia nevznikla potreba bližšie stanoviť úlohy a zodpovednosti jednotlivých orgánov, subjektov a organizačných zložiek, spôsob volenia, výberu jednotlivých zástupcov, spôsob zastupovania a delegovania na rámec **STANOV ZDRUŽENIA**.

Spôsoby komunikácie s obyvateľmi a organizáciami na území MAS:

Pre účely zabezpečenia informovanosti cieľových skupín o činnosti MAS, jej aktivitách a vyhlásených výzvach sú využívané nasledovné nástroje:

- internetová webstránka združenia: <http://www.mas-turiec.sk/>
- sociálne siete – združenie využíva konto <https://www.facebook.com/turieconline/>
- regionálne média: Turiec Online
- organizovanie informačných seminárov/workshopov
- vydávanie informačných tlačovín „Spravodajca MAS Turiec“
- organizovanie tuzemských a zahraničných informačných návštev
- Individuálne poradenstvo a informovanie v kancelárii MAS
- Účast' na podujatiach organizovaných na území MAS.

5.1.2 Implementačný proces

Implementačný proces stratégie CLLD „OZ Partnerstvo pre MAS Turiec sa **v plnej miere** riadi **Systémom riadenia CLLD v platnom znení** (Leader a komunitný rozvoj pre programové obdobie 2014 – 2020) a príručkou pre žiadateľa / prijímateľa..

Procesný postup pre oblasť riadenia projektov v rámci implementácie stratégie CLLD:

1. Implementačný proces v rámci PRV:

1.1 Postup vyhlasovania výziev:

MAS bude počas celej doby implementácie stratégie CLLD uplatňovať jednokolový výber projektov.

MAS vyhlási výzvy na predkladanie ŽoNFP zverejnením v ITMS2014+v súlade s harmonogramom výziev, ktorý po odsúhlasení PPA bude každoročne oficiálne zverejňovaný na ITMS2014+ a zasielaný na RO.

Spôsob vyhlásenia výzvy na predkladanie ŽoNFP bude uskutočnený v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení.

Výzva bude obsahovať všetky povinné a doplňujúce informácie stanovené Systémom riadenia CLLD v platnom znení vrátane informovania o bodovacích a výberových kritériách projektov.

1.2 Postup hodnotenia ŽoNF

ŽoNFP je základným dokumentom, ktorým žiadateľ na základe vyhlásenej výzvy na predkladanie ŽoNFP žiada MAS o spolufinancovanie projektu z finančných prostriedkov určených na danú výzvu. Doručuje sa elektronicky prostredníctvom verejnej časti ITMS2014+ a v písomnej forme na adresu určenú v predmetnej výzve. MAS overí splnenie podmienok doručenia ŽoNFP a overí splnenia podmienok poskytnutia príspevku určených vo výzve.

MAS v rámci odborného hodnotenia ŽoNFP zabezpečí posúdenie ŽoNFP odbornými hodnotiteľmi, ktorí vyhodnotia predložené ŽoNFP na základe hodnotiacich kritérií zverejnených vo výzve.

Pre účely hodnotenia a výberu projektov bol MAS vypracovaný dokument: Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritériá pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD

OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“, ktorý bude aplikovaný v procese hodnotenia a výberu projektov PRV. Dokument zároveň stanovuje rozlišovacie kritériá pre zostavenie výsledného poradia projektov v prípade prideleného rovnakého počtu bodov.

Procesné úkony týkajúce sa konania o ŽoNFP, príjmu a registrácie ŽoNFP, kontroly formálnej správnosti ŽoNFP, kontroly vecnej správnosti ŽoNFP, kontroly oprávnenosti výdavkov, kontroly výšky oprávnenosti výdavkov, odborného hodnotenia ŽoNFP, priradenie k prioritnej/fokusovej oblasti, Uplatnenie hodnotiacich kritérií a výberu žiadostí o NFP sa budú riadiť Systémom riadenia CLLD v platnom znení.

1.3 Postup výberu ŽoNFP:

Pri jednokolovom procese výberu aplikáciou rozlišovacích kritérií v ITMS2014+ výberová komisia stanoví poradie ŽoNFP, ktoré je vytvorené od najvyššie umiestnenej ŽoNFP spĺňajúcu všetky podmienky pre poskytnutie príspevku po najnižšie umiestnenú ŽoNFP spĺňajúcu všetky podmienky pre poskytnutie príspevku.

Po ukončení procesu výberu ŽoNFP výberová komisia vypracuje v rámci každého kola hodnotenia záverečnú správu z výzvy (ŽoNFP), v ktorej navrhne PPA pre jednotlivé ŽoNFP vydanie konkrétneho rozhodnutia podľa zákona o príspevku z EŠIF (rozhodnutie o schválení/neschválení ŽoNFP, rozhodnutie o zastavení konania).

Všetky postupy týkajúce sa implementačného procesu konania o výbere Žiadosti o nenávratný finančný príspevok v rámci PRV sa budú riadiť „Systémom finančného riadenia CLLD v platnom znení“ a príručkami pre žiadateľa/prijímateľa“.

2. Implementačný proces v rámci IROP

2.1 Postup vyhlasovania výziev:

MAS v rámci IROP-u vyhlasuje výzvy na výber realizátorov svojej stratégie (ďalej len „ReS“), teda na predkladanie žiadostí ReS o príspevok (ďalej len „ŽoPr“).

MAS vyhlasuje výzvy v súlade s indikatívnym harmonogramom výziev, zostavuje harmonogram výziev na obdobie minimálne jedného kalendárneho roka. MAS zverejňuje harmonogram výziev na svojom webovom sídle a zodpovedá za aktuálnosť harmonogramu výziev na svojom webovom sídle. MAS pripravuje výzvy a dokumenty, ktoré sú relevantné vo vzťahu k výzve vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť. MAS vyhlási výzvu jej zverejnením na svojom webovom sídle až po odsúhlasení výzvy zo strany RO pre IROP.

MAS sa riadi pri príprave výzve relevantnými dokumentami vzormi formulármi a metodickými pokynmi RO pre IROP a postupuje v zmysle platného Systému riadenia CLLD.

2.2 Postup hodnotenia ŽoPr:

MAS má vypracované hodnotiace kritéria v súlade s požiadavkami RO pre IROP, t.j. zabezpečí, aby projekt, ktorý nespĺňa podmienky hospodárnosti a efektívnosti nemohol byť schválený, tiež má zadané rozlišovacie kritéria v prípade rovnakého počtu bodov dosiahnutého viacerými ŽoPr. MAS overí minimálne nasledujúce oblasti: príspevok navrhovaného projektu k cieľom a výsledkom IROP, navrhovaný spôsob realizácie projektu, administratívnu a prevádzkovú kapacitu ReS, finančnú a ekonomickú stránku projektu. MAS určí poradie na základe rozlišovacích kritérií a určí na základe dosiahnutého počtu bodov pre dané kritériá z odborného hodnotenia od najvyššieho počtu po najnižší počet bodov.

Na všetky postupy týkajúce sa hodnotenia ŽoPr bude MAS uplatňovať záväzný predpis „Systém riadenia CLLD v platnom znení“.

2.3 Postup výberu ŽoPr:

Pri výbere ŽoPr MAS zosumarizuje výsledky administratívnej kontroly ŽoPr a odborného hodnotenia. Po ukončení procesu výberu ŽoPr vypracuje v rámci každého kola hodnotenie Protokol o výbere ŽoPr, v ktorom navrhne jednotlivé ŽoPr na schválenie. RO pre IROP posúdi splnenie podmienok administratívneho overenia, odborného hodnotenia a výberu ŽoPr MAS na základe predloženého Protokolu o výbere ŽoPr. Po udelení súhlasu zo strany RO pre IROP, uzavrie zmluvu MAS s užívateľom (ReS), ktorá upraví práva a povinnosti medzi MAS a ReS.

Pri výbere ŽoPr sa bude MAS riadiť presným postupom v zmysle Systému riadenia CLLD a príslušnými dokumentami.

Plné uplatňovanie postupov a procesov stanovených systémom riadenia CLLD v platnom znení, umožní MAS minimalizovať riziká spojené s procesnými postupmi pri implementácii stratégie CLLD, pri vyhlasovaní, prijímaní, kontrole, hodnotení a výbere úspešných projektov.

Občianskej združenie „OZ Partnerstvo pre MAS Turiec“ nebude uplatňovať osobitné postupy nad rámec požiadaviek RO pre PRV, resp. IROP, ktoré by mohli narušiť implementáciu stratégie CLLD.

5.2 Akčný plán

Akčný plán implementácie stratégie CLLD združenia vychádza z prijatej rozvojovej stratégie. Realizácia opatrení akčného plánu umožní v plnej miere dosiahnuť stanovené špecifické ciele, resp. strategický cieľ. Akčný plán, podobne ako celá stratégia CLLD bol vypracovaný konfrontáciou výstupov štyroch odborných pracovných skupín, výsledkov dotazníkového prieskumu obyvateľov územia MAS, predložených projektových zámerov v rámci uskutočneného „verejného zberu projektov“ a názorov externých odborníkov na rozvoj vidieka. Akčný plán je bližšou špecifikáciou opatrení určených na dosiahnutie cieľov stratégie. Stanovuje, aké aktivity a opatrenia budú realizované a za akých podmienok, kto bude zodpovedať za ich realizáciu a predbežný finančný odhad nákladov. Akčný plán neuvádza konkrétne projekty.

Vzhľadom na výšku **základnej alokácie pre verejno – súkromné partnerstvo** bol vypracovaný podrobný akčný plán (časť A – tabuľka č. 4.A – 4N). Pre **dodatočnú výkonnostnú alokáciu** bol vypracovaný indikatívny akčný plán (časť B – tabuľka č. 4.Y – 4.Z). Súhrn opatrení obsiahnutých v oboch akčných plánoch naplňujú ciele stratégie OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“.

Tabuľka č. 4.A: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností
Priradenie kódu opatrenia	6.4
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Sekundárna FO predominantná: 6A Sekundárna FO doplnková : 2A
Ciele opatrenia	Hlavným cieľom opatrenia je vytvoriť podmienky pre rozvoj cestovného ruchu formou podpory projektov zameraných na rozširovanie a skvalitňovanie ponuky ubytovacích, stravovacích a doplnkových služieb využívajúcich potenciál regiónu Turca s dôrazom na tvorbu pracovných miest. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.1.1</i>
Zdôvodnenie výberu	<i>Intervenčná logika opatrenia:</i> Opatrenie reaguje na potrebu absencie infraštruktúry cestovného ruchu a nedostatočnú kvalitu služieb infraštruktúry

	cestovného ruchu, ktorá bola stanovená na základe slabých stránok územia: chýbajúca infraštruktúra cestovného ruchu, nedostatočné letné športové vyžitie, veľký rozdiel medzi zimnou a letnou sezónou, nedostatočná infraštruktúra poznávacieho a náučného turizmu. Na nedostatok zariadení cestovného ruchu poukazuje a analýza v časti ekonomické zdroje – oblasť podnikania.
Rozsah a oprávnené činnosti	• Činnosť 1: činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou zamerané na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti, vrátane vytvárania podmienok na poskytovanie vzdelávania a vytvorenie konferenčných priestorov. V rámci danej činnosti je oprávnená výstavba ubytovacích zariadení, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ubytovacích zariadení, ako aj nevyužívaných objektov na ubytovacie zariadenie, a to s kapacitou od 5 do 30 lôžok, len v nadväznosti na investície do rozvoja rekreačných a relaxačných činností. <i>V prípade obhospodarovateľov lesa je činnosť 1 oprávnená s výnimkou budovania a obnovy občianskej a poznávacej infraštruktúry (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie – mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy).</i> • Činnosť 2: činnosti spojené s poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: deti, seniori a občania so zníženou schopnosťou pohybu. V rámci danej oblasti je možné sa zamerať aj na terapie (hipoterapia, animoterapia), lesnú pedagogiku a pod., ktoré prispievajú k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny.
Oprávnení prijímatelia	1. Mikropodniky a malé podniky (v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) vo vidieckych oblastiach. 2. Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby (mikropodniky a malé podniky) 3. Fyzické a právnické osoby (mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) obhospodarujúce lesy vo vlastníctve: • súkromných vlastníkov a ich združení; • obcí a ich združení; • Cirkvi, ktorej majetok možno podľa právneho poriadku SR považovať za súkromný, pokiaľ ide o jeho správu a nakladanie s ním.
Intenzita pomoci ¹	Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov: 55 % (pre mikro a malé podniky)
Oprávnené výdavky ²	1. výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s oprávnenými činnosťami v rámci tohto opatrenia a špecifikáciou výdavkov uvedených v podkapitole 8.1 Programu rozvoja vidieka SR 2014 - 2020;

¹ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

² v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	2. všeobecné náklady súvisiace s bodom 1, špecifikované v podkapitole 8.1 Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020. Výdavky pre žiadateľa / prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods.2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1.januára 2016. Oprávnené výdavky sú vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najsôr dňa 19. Apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené c článku 45 ods. 2 pís., c) nariadenia EPFRV.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Minimálna výška príspevku: nestanovuje sa Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR					
Finančný plán		Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	454 545,45	187 500,00	62 500,00	204 545,45	
	VR					
	Spolu	454 545,45	187 500,00	62 500,00	204 545,45	
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ³	V súlade s výberovými a hodnotiacimi (bodovacími) kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez osobitných povinných príloh stanovených MAS nad rámec povinných príloh k ŽoNFP stanovených PPA					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	6.4	Počet podporených projektov žiadateľov zo súkromného sektora	Počet	0	5	
	6.4	Počet zariadení cestovného ruchu s intervenciou do	Počet	0	5	

³ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

		zariadení doplnkových služieb			
	6.4	Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom	Počet	0	5
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev				

Tabuľka č. 4.B: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov
Priradenie kódu opatrenia	4.1
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Sekundárna FO predominantná: 2A Sekundárna FO doplnková : 3A, 6A
Ciele opatrenia	Hlavným cieľom opatrenia zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárskych podnikov v oblasti tradičnej živočíšnej a špeciálnej rastlinnej výroby a odbyt produktov poľnohospodárstva, resp. ich ďalšieho spracovania priamo v regióne prostredníctvom integrovaných projektov. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.2.1</i>
Zdôvodnenie výberu	<i>Intervenčná logika opatrenia:</i> opatrenie sa zameriava na napĺňanie potreby nízkej konkurencieschopnosti v oblasti poľnohospodárstva a pracovania poľnohospodárskych produktov, na odstraňovanie slabých stránok územia, ktorými sú: poľnohospodárske podniky zamerané na konvenčné poľnohospodárstvo, nízke zastúpenie podnikateľských subjektov zaoberajúcich sa spracovaním poľnohospodárskych produktov. Zároveň chce združenie prostredníctvom opatrenia využiť príležitosť územia na rozvoj investícií do zvýšenia produkcie alebo jej kvality v živočíšnej výrobe a špecializovanej rastlinnej výrobe.
Rozsah a oprávnené činnosti	<i>1. Špecializovaná rastlinná výroba:</i> - Investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov špecializovanej rastlinnej výroby vrátane prípravy staveniska - Investície do obstarania technického a technologického vybavenia špecializovanej rastlinnej výroby vrátane strojov a náradia slúžiacich na pestovanie, aplikáciu prípravkov na ochranu rastlín, priemyselných a hospodárskych hnojív, zber a pozberovú úpravu

	2. Živočišna výroba: • Investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov živočišnej výroby vrátane prípravy staveniska • Investície do obstarania technického a technologického vybavenia živočišnej výroby vrátane strojov a náradia slúžiacich aj na zber objemových krmív, uskladnenie a manipuláciu s krmivami a stelivami					
Oprávnení prijímatelia	Fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe					
Intenzita pomoci ⁴	Základná miera podpory z celkových oprávnených výdavkov: • 50 %; Zároveň platí, že základná miera podpory sa zvyšuje: • o 20 % v prípade mladých poľnohospodárov; • o 20 % v prípade ekologického poľnohospodárstva. • o 20 % v prípade kolektívnych (združených) investícií; • o 20 % v prípade operácií v rámci operačných skupín EIP; • o 20 % v prípade integrovaných projektov s inými opatreniami.					
Oprávnené výdavky ⁵	1. investície do dlhodobého hmotného majetku vrátane lízingu a investícií na zlepšenie kvalitatívnych vlastností nehnuteľného dlhodobého hmotného majetku spojené s opisom činností 2. investície do dlhodobého nehmotného majetku (nadobudnutie alebo vývoj počítačového softvéru a nadobudnutie patentových práv, licencií, autorských práv a ochranných známok); 3. súvisiace všeobecné náklady definované v kapitole 8.1.3 Programu rozvoja vidieka SR 2014 - 2020 (v zmysle č. 45 nariadenia 1305/2013.). Výdavky pre žiadateľa / prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods.2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1.januára 2016. Oprávnené výdavky sú vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. Apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 pís., c) nariadenia EPFRV.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Minimálna výška príspevku: nestanovuje sa Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR					
Finančný plán		Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	200 000,00	75 000,00	25 000,00	100 000,00	-

⁴ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

⁵ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	200 000,00	75 000,00	25 000,00	100 000,00	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ⁶	V súlade s výberovými a hodnotiacimi (bodovacími) kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez osobitných povinných príloh stanovených MAS nad rámec povinných príloh k ŽoNFP stanovených PPA					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	4.1	Počet podporených projektov žiadateľov zo súkromného sektora	Počet	0	2	
	4.1	Počet podporených činností / operácií	Počet	0	2	
	4.1	Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom	Počet	0	2	
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev.					

Tabuľka č. 4.C: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov
------------------------	---

⁶ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Priradenie kódu opatrenia	4.2
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Sekundárna FO predominantná: 3A, Sekundárna FO doplnková : 2A, 6A
Ciele opatrenia	Hlavným cieľom opatrenia vytvoriť nové a skvalitniť existujúce výrobné kapacity poľnohospodárskych a potravinárskych subjektov spojených so zlepšením odbytových kanálov v rámci regiónu. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.2.2</i>
Zdôvodnenie výberu	<i>Intervenčná logika opatrenia:</i> opatrenie sa zameriava na napĺňanie potreby nízkej konkurencieschopnosti v oblasti poľnohospodárstva a pracovania poľnohospodárskych produktov, na odstraňovanie slabej stránky územia, ktorou je nízke zastúpenie podnikateľských subjektov zaoberajúcich sa spracovaním poľnohospodárskych produktov. Zároveň chce združenie prostredníctvom opatrenia využiť príležitosť územia na rozvoj investícií do spracovávaní poľnohospodárskych produktov, typických pre región Turca.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. výstavba vrátane prípravy staveniska, rekonštrukcia a modernizácia objektov súvisiacich so spracovaním, skladovaním, uvádzaním na trh a/alebo vývojom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane kancelárií (sklady obalových materiálov, čistiacich a dezinfekčných prostriedkov a pomôcok); 2. obstaranie, rekonštrukcia a modernizácia zariadení, strojov, prístrojov a technológií, spracovateľských a výrobných kapacít, vrátane laboratórneho vybavenia a detektorov kovov v rámci procesu spracovania, skladovania, uvádzania na trh produktov a /alebo vývoja poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane produktov s chráneným označením pôvodu, chráneným zemepisným označením a zaručených tradičných špecialít podľa osobitného predpisu (nariadenie EÚ č. 1151/2012 , nariadenie (EÚ) č. 1308/2013); 3. stavebné alebo technologické investície na vytvorenie alebo modernizáciu miestnej zbernej siete - príjem, skladovanie, úprava, triedenie a balenie; 4. nákup chladiarenských, mraziarenských alebo termoizolačných nákladných, osobných alebo špeciálnych automobilov, prívesov a návesov, nákladných automobilov a prívesov (návesov) špecializovaných na prepravu zvierat (aj nad 3,5 t), manipulačných vozíkov v súvislosti so spracovaním, resp. uvádzaním na trh 5. zavedenie technológií a postupov s cieľom vytvoriť nové alebo kvalitnejšie výrobky a otvorenie nových trhov, najmä v súvislosti s krátkym dodávateľským reťazcom vrátane podpory uvádzania výrobkov na trh alebo vypracovania programov správnej výrobnéj praxe;

	6. stavebné alebo technologické investície podporujúce lepšie využitie alebo elimináciu vedľajších produktov alebo odpadu a čistiarne odpadových vôd; 7. investície v súvislosti s výrobou a miešaním krmív z poľnohospodárskych produktov 8. investície na vybudovanie a zariadenie vlastných podnikových predajní;
Oprávnení prijímatelia	1. Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti spracovania produktov poľnohospodárskej prvovýroby a/alebo potravinárskej výroby (s výnimkou rybích produktov) v rámci celého rozsahu činností. 2. Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby ako aj spracovania vlastnej produkcie. V tomto prípade prijímateľ podpory bude môcť predávať výhradne výrobky, na ktoré sa ako vstup vzťahuje príloha I ZFEÚ.
Intenzita pomoci ⁷	Základná miera podpory z celkových oprávnených výdavkov: • 50 %; Pre veľký podnik, výška oprávnených výdavkov: • 35% Zároveň platí, že základná miera podpory sa zvýši o 20%: • v prípade operácií v rámci operačných skupín EIP; • v prípade integrovaných projektov s inými opatreniami. Miera podpory sa môže zvýšiť kombinovane najviac do 90% z celkových oprávnených výdavkov.
Oprávnené výdavky ⁸	1. investície do dlhodobého hmotného majetku vrátane lízingu a investícií na zlepšenie kvalitatívnych vlastností nehmotného dlhodobého hmotného majetku spojené s opisom činností 2. investície do dlhodobého nehmotného majetku (nadobudnutie alebo vývoj počítačového softvéru a nadobudnutie patentových práv, licencií, autorských práv a ochranných známk); 3. súvisiace všeobecné náklady definované v kapitole 8.1.3 Programu rozvoja vidieka SR 2014 - 2020 (v zmysle č. 45 nariadenia 1305/2013.). Výdavky pre žiadateľa / prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods.2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1.januára 2016. Oprávnené výdavky sú vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19.

⁷ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

⁸ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	Apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené c článku 45 ods. 2 pís,. c) nariadenia EPFRV.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Minimálna výška príspevku: nestanovuje sa Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR					
Finančný plán		Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	181 818,18	75 000,00	25 000,00	81 818,18	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	181 818,18	75 000,00	25 000,00	81 818,18	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ⁹	V súlade s výberovými a hodnotiacimi (bodovacími) kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez osobitných povinných príloh stanovených MAS nad rámec povinných príloh k ŽoNFP stanovených PPA					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	4.2	Počet podporených projektov žiadateľov zo súkromného sektora	Počet	0	2	
	4.2	Počet podporených činností / operácií	Počet	0	2	
	4.2	Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom	Počet	0	1	

⁹ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev				

Tabuľka č. 4.D: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie
Priradenie kódu opatrenia	7.2
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Sekundárna FO predominantná: 6B Sekundárna FO doplnková : 6A
Ciele opatrenia	Výber opatrenia súvisí so zámerom zvýšiť kvalitu a atraktivitu života a bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov obcí a miest patriacich do územia „OZ Partnerstvo pre MAS Turiec. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.3.1</i>
Zdôvodnenie výberu	<i>Intervenčná logika opatrenia:</i> opatrenie napĺňa potrebu nevybudovanej infraštruktúry resp. nevyhovujúceho stavu základnej infraštruktúry v obciach patriacich do územia OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“. Na jednej strane slabé stránky územia ako sú zlý technický stav chodníkov, autobusových zastávok, parkovísk, neudržiavané verejné priestranstvá vytvárajú zároveň príležitosť na ich odstránenie a skvalitnenie života obyvateľov týchto obcí. Na nedostatočne vybudovanú infraštruktúru poukazuje aj analytická časť stratégie vo viacerých častiach týkajúcich sa technickej infraštruktúry regiónu.
Rozsah a oprávnené činnosti	• zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov a pod; • výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok, • výstavba, rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov, prehlbovanie existujúcich obecných studní. V prípade investícií do miestnych komunikácií, tie budú umožnené len v malom rozsahu a za predpokladu, že prispievajú k oživeniu znevýhodnenej vidieckej oblasti, kde môže zlepšiť prepojenie medzi vidieckymi oblasťami a širšou dopravnou sieťou, príp. budú prispievať k miestnemu ekonomickému rozvoju (napr. k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu a pod.);

Oprávnení prijímateľa	obce vo vidieckych oblastiach pôsobiace v území MAS					
Intenzita pomoci ¹⁰	Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov: 100 %					
Oprávnené výdavky ¹¹	1. výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia a špecifikáciou výdavkov v podkapitole 8.1 Programu rozvoja vidieka SR 2014 - 2020, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce. 2. všeobecné náklady súvisiace s bodom 1, špecifikované v podkapitole 8.1. Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020. Definícia oprávnených výdavkov, oprávnených nákladov, všeobecných podmienok oprávnenosti a podmienok oprávnenosti špecifických pre dané podopatrenie je definovaná v Programe rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 a Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z PRV SR 2014 – 2020 a jej príloh, ktoré vychádzajú z nariadenia EÚ č. 1305/2013 Výdavky pre žiadateľa / prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods.2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1.januára 2016. Oprávnené výdavky sú vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. Apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 pís., c) nariadenia EPFRV.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Minimálna výška príspevku: nestanovuje sa Maximálna výška príspevku: 35 000 EUR					
Finančný plán		Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	212 976,58	159 732,43	53 244,15	-	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	212 976,58	159 732,43	53 244,15	-	-

¹⁰ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

¹¹ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ¹²	V súlade s výberovými a hodnotiacimi (bodovacími) kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“				
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez osobitných povinných príloh stanovených MAS nad rámec povinných príloh k ŽoNFP stanovených PPA				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	7.2	Počet podporených projektov žiadateľov z verejného sektora	Počet	0	7
	7.2	Počet projektov zameraných na zvyšovanie atraktívnosti a bezpečnosti verejných priestranstiev	Počet	0	7
	7.2	Počet operácií, ktoré získali podporu na investície do infraštruktúry malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie (7.2.)	Počet	0	7
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev				

Tabuľka č. 4.E: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry
Priradenie kódu opatrenia	7.4
Priradenie k fokusovej oblasti PRV /	Sekundárna FO predominantná: 6B

¹² v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

špecifickému cieľu IROP	Sekundárna FO doplnková : 3A, 5C, 6A
Ciele opatrenia	Výber opatrenia súvisí s jedným z hlavných poslání stratégie, ktorou je zlepšiť podmienky pre život obyvateľov regiónu, osobitne pre deti a mládež, ako aj všetkých aktívnych občanov obcí územia MAS. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.3.1</i>
Zdôvodnenie výberu	<i>Intervenčná logika opatrenia:</i> Opatrenie napĺňa potrebu odstraňovania nízkej kvality poskytovaných verejných služieb, ktorá vychádza z nevyhovujúceho stavu obecných budov a objektov, nevyužívaných objektov vo vlastníctve obcí, nedostatku športovísk, detských ihrísk, ako aj nevyhovujúceho stavu existujúcich športovísk a ihrísk. Opatrenie sa usiluje reagovať na výzvu rekonštrukcie nevyužívaných objektov na spolkovú činnosť, výstavbu a rekonštrukciu športovísk a detských ihrísk, či zvyšovaním bezpečnosti verejných priestranstiev. Na nedostatok a nevyhovujúci stav ihrísk poukazuje aj - Vybavenosť obcí detským ihriskom, oddychové zóny, parky, športovo –relaxačné zóny (tabuľka).
Rozsah a oprávnené činnosti	• investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrov, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov; • zriadenie nových, prístavba, prestavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia; • investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov); • investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktov a pod.; • investície do využívania OZE vrátane investícií spojenými s úsporou energie – len ako súčasť investícií do miestnych služieb; • investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti t.j. nákup prídavných zariadení na komunálnu techniku na čistenie, údržbu zelene a zimnú údržbu ciest/miestnych komunikácií a chodníkov (malé zariadenia).
Oprávnení prijímatelia	obce vo vidieckych oblastiach pôsobiace v území MAS
Intenzita pomoci ¹³	Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov: 100 %
Oprávnené výdavky ¹⁴	1. výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia a špecifikáciou výdavkov v podkapitole 8.1 Programu rozvoja vidieka SR 2014 - 2020,

¹³ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

	vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce a vrátane nákladov súvisiacich s investíciami do využívania OZE a do úspor energie, pokiaľ sú tieto investície súčasťou iných investícií v rámci operácie; 2. všeobecné náklady súvisiace s bodom 1, špecifikované v podkapitole 8.1 Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 Definícia oprávnených výdavkov, oprávnených nákladov, všeobecných podmienok oprávnenosti a podmienok oprávnenosti špecifických pre dané podopatrenie je definovaná v Programe rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 a Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z PRV SR 2014 – 2020 a jej príloh, ktoré vychádzajú z nariadenia EÚ č. 1305/2013. Výdavky pre žiadateľa / prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods.2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1.januára 2016. Oprávnené výdavky sú vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. Apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 pís., c) nariadenia EPFRV.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Minimálna výška príspevku: nestanovuje sa Maximálna výška príspevku: 30 000 EUR					
Finančný plán		Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	300 000,00	225 000,00	75 000,00	0,00	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	300 000,00	225 000,00	75 000,00	0,00	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ¹⁵	V súlade s výberovými a hodnotiacimi (bodovacími) kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“					

¹⁴ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

¹⁵ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Povinné prílohy stanovené MAS	Bez osobitných povinných príloh stanovených MAS nad rámec povinných príloh k ŽoNFP stanovených PPA				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	7.4	Počet podporených projektov žiadateľov z verejného sektora	Počet	0	10
	7.4	Počet podporených detských ihrísk, športovísk	Počet	0	5
	7.4	Počet operácií, ktoré získali podporu na investície do miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo (7.4.)	Počet	0	10
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev				

Tabuľka č. 4F: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov
Priradenie kódu opatrenia	8.5
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Sekundárna FO predominantná: P4 Sekundárna FO doplnková : 2C
Ciele opatrenia	Výber opatrenia súvisí so zámerom „OZ Partnerstvo pre MAS Turiec, využiť potenciál, ktorý ponúka tento hodnotný región Slovenska pre rozvoj cestovného ruchu. Opatrenie prispeje k tvorbe lepších podmienok pre zvyšovanie návštevnosti územia, ochranu a udržiavanie turistických zaujímavostí a atraktivít. Opatrenie osobitným spôsobom prispieva k zvýšenej ochrane životného prostredia a ochrane biotopov. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.1.2</i>
Zdôvodnenie výberu	<i>Intervenčná logika opatrenia:</i> Opatrenie sa zameriava na riešenie potreby absencie infraštruktúry cestovného ruchu a nedostatočnej kvality služieb infraštruktúry cestovného ruchu. Reaguje na príležitosti územia: využitie

	potenciálu územia pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a využitie prírodných ekosystémov pre rozvoj poznávacej a náučnej turistiky. Územie Turca má výborné prírodné podmienky pre rozvoj cestovného ruchu uvedených prierezo v celej analytickej časti stratégie.
Rozsah a oprávnené činnosti	• Činnosť 2: budovanie a obnova občianskej a poznávacej infraštruktúry v lesných ekosystémoch (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie – mokrade, malé vodné plochy, ukázkové lesné biotopy). • Činnosť 3: zlepšenie hniezdnych príležitostí vtákov v lese a iných prvkov zvyšujúcich biodiverzitu lesných ekosystémov, a to hlavne: • výrobou a inštaláciou hniezdnych búdok pre dutinové hniezdiče (predovšetkým pôtik kapcavý, sova obyčajná, sova dlhochvostá) a hmyzožravé spevavce; • výrobou a inštaláciou iných prvkov infraštruktúry biodiverzity pre ochranu, resp. podporu chránených druhov živočíchov.
Oprávnení prijímatelia	Občianske združenie v zmysle zákona č. 83/1990 Z.z. o združovaní občanov len so súhlasom obhospodarovateľa lesa daného územia.
Intenzita pomoci ¹⁶	Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov: 100 %
Oprávnené výdavky ¹⁷	Oprávnenými nákladmi sú len náklady na jedno rázové aktivity (činnosti) a investície. Prevádzkové náklady alebo náklady na údržbu nie sú oprávnené. Činnosť 2. a 3.: 1. výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia a špecifikáciou výdavkov v podkapitole 8.1 Programu rozvoja vidieka SR 2014 - 2020; 2. všeobecné náklady súvisiace s bodom 1, špecifikované v podkapitole 8.1 Programu rozvoja vidieka SR 2014 - 2020. Výdavky pre žiadateľa / prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods.2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1.januára 2016. Oprávnené výdavky sú vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. Apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené c článku 45 ods. 2 pís., c) nariadenia EPFRV.

¹⁶ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

¹⁷ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Minimálna výška príspevku: nestanovuje sa Maximálna výška príspevku: 25 000 EUR					
Finančný plán		Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	50 000,00	37 500,00	12 500,00	0,00	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	50 000,00	37 500,00	12 500,00	0,00	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ¹⁸	V súlade s výberovými a hodnotiacimi (bodovacími) kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez osobitných povinných príloh stanovených MAS nad rámec povinných príloh k ŽoNFP stanovených PPA					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	8.5	Počet podporených projektov občianskych združení	Počet	0	2	
	8.5	Počet turistických atrakcií a bodov, ktoré boli podporené	Počet	0	2	
	8.5	Počet prvkov občianskej a poznávacej infraštruktúry v lesných ekosystémoch, ktoré boli podporené	Počet	0	2	
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev					

¹⁸ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Tabuľka č. 4.G: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev
Priradenie kódu opatrenia	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.1.
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je v zásadnej miere podporiť tvorbu a udržiavanie pracovných miest vo výrobných podnikoch a podnikoch služieb s vyššou pridanou hodnotou, ktoré prispievajú k zvyšovaniu konkurencieschopnosti regiónu a znižovaniu nezamestnanosti. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.2.1</i>
Zdôvodnenie výberu	<i>Intervenčná logika opatrenia:</i> Opatrenie je nosným opatrením z hľadiska tvorby pracovných miest prostredníctvom intervencií do výrobných podnikov a podnikov služieb. Napĺňa potrebu „nedostatok mikro a malých podnikov v sektore výroby a služieb a pracovných príležitostí priamo v území, ktorá bola stanovená na základe slabých stránok územia ako: málo pracovných príležitostí priamo v území v oblasti výroby, nízke zastúpenie obchodnej siete a absencia služieb v menších obciach. Na nízke zastúpenie podnikateľského sektora poukazuje aj analýza v časti ekonomické zdroje – oblasť podnikania.
Rozsah a oprávnené činnosti	Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev. A1 • obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest • nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb • podpora marketingových aktivít • podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností
Oprávnení prijímatelia	• samostatne zárobkovo činné osoby, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH • mikro a malé podniky s počtom do 49 zamestnancov, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH Demarkačná línia medzi opatreniami PRV a IROP

	Pri obdobných oblastiach podpory vo všeobecnosti platí, že z EPFRV sú oprávnení poľnohospodári, spracovatelia poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, obhospodarovatelia lesa, v prípade investícií do nepoľnohospodárskych činností subjekty s podielom tržieb z poľnohospodárskej a lesníckej činnosti nad 30 %. Z EFRR (IROP) sú v rámci podpory podnikania potom oprávnené subjekty, ktoré nie sú oprávnené z PRV.					
Intenzita pomoci ¹⁹	súkromný sektor v rámci schém štátnej pomoci: • EFRR: 55 % • Štátny rozpočet: 0,0 % • Prijímateľ: 45 %					
Oprávnené výdavky ²⁰	Konkretizácia ďalších aspektov oprávnenosti výdavkov (vecná a časová oprávnenosť, číselník oprávnených výdavkov, ďalšie pravidlá oprávnenosti pre najčastejšie sa vyskytujúce skupiny výdavkov) budú vo forme príručky/usmernenia upravené zo strany RO pre IROP.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Minimálna výška príspevku: nestanovuje sa Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR					
Finančný plán		Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	727 272,73	400 000,00		327 272,73	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	727 272,73	400 000,00		327 272,73	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ²¹	Tak, ako je definované v IROP 2014 -2020, kap. 2.5 Prioritná os č.5 Miestny rozvoj vedený komunitou, bod 2.5.1.2. Hlavné zásady výberu operácií					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez osobitných povinných príloh stanovených MAS nad rámec povinných príloh k ŽoNFP stanovených RO pre IROP.					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	

¹⁹ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

²⁰ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

²¹ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	5.1.1.	Počet podporených projektov žiadateľov zo súkromného sektora	Počet	0	8
	5.1.1.	Počet podporených výrobných podnikov a podnikov služieb	Počet	0	8
	5.1.1	Zamestnanosť v podporených podnikoch	Počet	0	8
	5.1.1	Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	podnik	0	6
	5.1.1	Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	podnik	0	2
Indikatívny harmonogram výziev	3/2020				

Tabuľka č. 4.H: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel
Priradenie kódu opatrenia	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.2
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je zlepšiť dostupnosť sídiel a posilniť väzby medzi obcami a okresným mestom, ktoré je prirodzeným centrom regiónu, resp. územia MAS. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.3.1</i>
Zdôvodnenie výberu	<i>Intervenčná logika opatrenia:</i> opatrenie napĺňa potrebu nevybudovanej infraštruktúry resp. nevyhovujúceho stavu základnej infraštruktúry v obciach patriacich do územia OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“. Na jednej strane slabé stránky územia ako sú zlý technický autobusových zastávok, parkovísk zabezpečujúcich spojnici medzi obcami a okresným mestom Martin, zároveň vytvárajú príležitosť na odstránenie toho nežiadúceho stavu. Okolité obce sú na

	okresné Mesto priamo naviazané - dochádzka do zamestnania, využívanie zdravotníckych a sociálnych služieb, dochádza do škôl. Opatrenie chce prispieť odstráneniu nedostatkov v oblasti dostupnosti mesta a na druhej strane dostupnosti okolitých vidieckych obcí. Je tu teda priama interakcia mesta a obcí.					
Rozsah a oprávnené činnosti	Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel: B2 - výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk, na linkách prepájajúcich obec s mestom; - budovanie prvkov a podpora opatrení na zvyšovanie bezpečnosti dopravy v mestách; B3 - nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôbovaných osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie B1 - zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do a zo zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjaciach staníc pre elektrobicykle a pod.,					
Oprávnení prijímatelia	obce vo vidieckych oblastiach vrátane miest					
Intenzita pomoci ²²	verejný sektor (obce/mestá) : - EFRR: 95,0 % - Štátny rozpočet: 0,0 % - Prijímateľ: 5,0 %					
Oprávnené výdavky ²³	Konkretizácia ďalších aspektov oprávnenosti výdavkov (vecná a časová oprávnenosť, číselník oprávnených výdavkov, ďalšie pravidlá oprávnenosti pre najčastejšie sa vyskytujúce skupiny výdavkov) budú vo forme príručky/usmernenia upravené zo strany RO pre IROP.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Minimálna výška príspevku: nestanovuje sa Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR					
Finančný plán		Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	282 783,25	268 644,09		14 139,16	-
	VR	-	-	-	-	-

²² Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

²³ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	Spolu	282 783,25	268 644,09		14 139,16	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ²⁴	Tak, ako je definované v IROP 2014 -2020, kap. 2.5 Prioritná os č.5 Miestny rozvoj vedený komunitou, bod 2.5.1.2. Hlavné zásady výberu operácií.					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez osobitných povinných príloh stanovených MAS nad rámec povinných príloh k ŽoNFP stanovených RO pre IROP.					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	5.1.2	Počet podporených projektov žiadateľov z verejného sektora	Počet	0	6	
	5.1.2	Počet projektov zameraných na zlepšenie dostupností obcí a miest	Počet	0	6	
	5.1.2	Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	Počet	0	6	
Indikatívny harmonogram výziev	B2 - 2/2020 B1 – 3 /2022 B3 – 3/2022					

Tabuľka č. 4.I: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Sociálne služby a komunitné služby
Priradenie kódu opatrenia	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV /	5.1.2

²⁴ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

špecifickému cieľu IROP	
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je vytvoriť nové a skvalitniť poskytovanie existujúcich komunitných sociálnych služieb. Opatrenie aktívne prispieva k zlepšovaniu starostlivosti o komunity vrátane sociálne znevýhodňovaných skupín obyvateľstva. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.3.2</i>
Zdôvodnenie výberu	<i>Intervenčná logika opatrenia:</i> Intervencia opatrenia je zameraná na riešenie potreby nedostatku komunitných služieb, ako odstraňovania slabých stránok – nedostatku zariadení poskytujúcich komunitnú sociálnu starostlivosť, resp. sociálne služby. Tu sa zároveň otvára nová príležitosť pre územie práve v oblasti rozvoja tejto formy služieb, prostredníctvom rekonštrukcie a modernizácie zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb, skvalitňovania vybavenia týchto zariadení ako aj rozvojom komunitných centier. Vzhľadom na demografický vývoj územia bude práve zabezpečovanie komunitných sociálnych služieb zohrávať dôležitú oblasť spoločenského života nielen v mestách ale aj na vidieku.
Rozsah a oprávnené činnosti	Sociálne služby a komunitné služby: C1 • zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia • zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb • infraštruktúra komunitných centier C2 • rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb
Oprávnení prijímatelia	obce vo vidieckych oblastiach vrátane miest
Intenzita pomoci ²⁵	verejný sektor (obce/mestá) : • EFRR: 95,0 % • Štátny rozpočet: 0,0 % • Prijímateľ: 5,0 %
Oprávnené výdavky ²⁶	Konkretizácia ďalších aspektov oprávnenosti výdavkov (vecná a časová oprávnenosť, číselník oprávnených výdavkov, ďalšie pravidlá oprávnenosti pre najčastejšie sa vyskytujúce skupiny výdavkov) budú vo forme príručky/usmernenia upravené zo strany RO pre IROP.

²⁵ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

²⁶ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Minimálna výška príspevku: nestanovuje sa Maximálna výška príspevku: 50 000 EUR					
Finančný plán		Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	105 263,16	100 000,00	-	5 263,16	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	105 263,16	100 000,00	-	5 263,16	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ²⁷	Tak, ako je definované v IROP 2014 -2020, kap. 2.5 Prioritná os č.5 Miestny rozvoj vedený komunitou, bod 2.5.1.2. Hlavné zásady výberu operácií.					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez osobitných povinných príloh stanovených MAS nad rámec povinných príloh k ŽoNFP stanovených RO pre IROP.					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	5.1.2	Počet podporených projektov žiadateľov z verejného sektora	Počet	0	2	
	5.1.2	Počet podporených projektov v oblasti poskytovania komunitných sociálnych služieb	Počet	0	2	
	5.1.2	Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	Počet	0	2	
Indikatívny harmonogram výziev	Prioritizácia výziev. C1 - 4/2020 C2 – 3/2022					

Tabuľka č. 4.J: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD
-----------------	--

²⁷ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Priradenie kódu opatrenia	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.1 - Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je zabezpečiť efektívne riadenie implementácie stratégie CLLD prostredníctvom činnosti kancelárie a manažmentu MAS. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.4.1</i>
Zdôvodnenie výberu	<i>Intervenčná logika</i> vychádza z potreby zabezpečiť činnosti spojené s administráciou implementácie stratégie CLLD vrátane realizácie aktivít súvisiacich s jej oživením.
Rozsah a oprávnené činnosti	A) personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie) B) vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD C) náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS D) finančné náklady (napr. bankové poplatky) E) náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS) V súlade s pravidlami IROP a definíciou oprávnených činností, aktivít a výdavkov pre špecifický cieľ 5.1.1 - Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií a oprávnenú aktivitu - financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD.
Oprávnení prijímatelia	Miestna akčná skupina (menej rozvinutého regiónu) vybraná RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja v súlade s pravidlami IROP s právnou formou občianske združenie – v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov..
Intenzita pomoci ²⁸	neziskové organizácie: • EFRR: 95,0 % • Štátny rozpočet: 0,0 % • Prijímateľ (MAS): 5,0 %

²⁸ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

Oprávnené výdavky ²⁹	A) personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie) B) vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD C) náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS D) finančné náklady (napr. bankové poplatky) E) náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS) V súlade s pravidlami IROP a definíciou oprávnených činností, aktivít a výdavkov pre špecifický cieľ 5.1.1 - Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií a oprávnenú aktivitu - financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Maximálna výška príspevku je stanovená v súlade s definíciou v IROP a metodickom pokyne pre spracovanie stratégie CLLD s povinným spolufinancovaním prijímateľa. Celková výška príspevku na prevádzku a oživenie nesmie presiahnuť 20 % celkových nákladov, ktoré vznikli v rámci implementácie stratégie miestneho rozvoja.					
Finančný plán		Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	294 736,84	280 000,00	0,00	14 736,84	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	294 736,84	280 000,00	0,00	14 736,84	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ³⁰	V súlade s IROP					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez osobitných povinných príloh stanovených MAS nad rámec povinných príloh k ŽoNFP stanovených RO pre IROP.					

²⁹ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

³⁰ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	5.1.1	Počet podporených MAS	Počet	0	1
Indikatívny harmonogram výziev	-				

Tabuľka č. 4.K: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora na prevádzkové náklady a oživenie
Priradenie kódu opatrenia	19.4
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Primárna fokusová oblasť: 6B
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je realizovať širokú škálu aktivít zameraných na oživovanie stratégie CLLD. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.4.2</i>
Zdôvodnenie výberu	<i>Intervenčná logika vychádza z potreby zabezpečiť činnosti spojené s oživovaním stratégie CLLD vrátane realizácie aktivít súvisiacich s jej oživením.</i>
Rozsah a oprávnené činnosti	Podpora v rámci operácie bude poskytovaná na náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území schválených miestnych akčných skupín.
Oprávnení prijímatelia	Miestna akčná skupina (menej rozvinutého regiónu) vybraná RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja v súlade s Programom rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 a nariadením EÚ (č. 1305/2013) s právnou formou občianske združenie – v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.
Intenzita pomoci ³¹	100 % (grant)

³¹ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

Oprávnené výdavky ³²	Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: a) propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; b) výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; c) vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov. V súlade s pravidlami Programu rozvoja vidieka SR 2014 - 2020 a definíciou oprávnených činností, aktivít a výdavkov pre podopatrenie 19.4 Podpora na prevádzkové náklady a oživenie Na financovaní chodu MAS a animácie sa budú podieľať obidva fondy využité pri realizácii nástroja CLLD (EFRR a EPFRV). Nakoľko podporené budú len multifondové stratégie (financované z obidvoch fondov v rámci CLLD – EFRR a EPFRV) nebude sa uplatňovať lead fund, ale financovanie bude nasledovné: Prevádzkové náklady na chod MAS (s výnimkou MAS na území Bratislavského kraja) budú hradené z EFRR a náklady na oživenie všetkých stratégií (animácie) budú hradené z EPFRV. Z EPFRV budú tiež hradené prevádzkové náklady na chod MAS nachádzajúcich sa na území Bratislavského kraja. V prípade zmiešaných MAS (nachádzajúcich sa na území Bratislavského aj Trnavského kraja) budú prevádzkové náklady hradené len z EPFRV.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Náklady súvisiace s oživovaním stratégie (animácie) musia tvoriť min. 15 % a max 25 % z celkových výdavkov v rámci operácie Chod miestnej akčnej skupiny a animácia. Celkové náklady na prevádzkové náklady a náklady na oživenie nesmú presiahnuť 20 % celkových nákladov, ktoré vznikli v rámci implementácie stratégie miestneho rozvoja. Časť výdavkov súvisiacich s chodom MAS a animáciou bude hradená formou paušálnej platby, ktorá bude stanovená na základe výpočtov a analýz primeranosti nákladov.					
Finančný plán		Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	60 000,00	45 000,00	15 000,00	-	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	60 000,00	45 000,00	15 000,00	-	-

³² v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ³³	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))				
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez osobitných povinných príloh stanovených MAS nad rámec povinných príloh k ŽoNFP stanovených PPA				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	19.4	Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení - (len časť z PRV)	EUR	0	60 000
Indikatívny harmonogram výziev	-				

Tabuľka č. 4.L: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Príprava a vykonávanie činností spolupráce miestnej akčnej skupiny
Priradenie kódu opatrenia	19.3
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Primárna fokusová oblasť: 6B
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je realizovať projekty národnej a medzinárodnej spolupráce miestnej akčnej skupiny s verejno-súkromnými partnerstvami, resp. miestnymi akčnými skupinami. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.1.2.</i>
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie vychádza z potreby zlepšiť podmienky zachovávaní a ochrany prírodných, kultúrnych a historických hodnôt, rozvíjať tradície a prostredníctvom zavádzania inovatívnych postupov rozvíjať rôzne formy spolupráce.

³³ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Rozsah a oprávnené činnosti	V rámci podopatrenia projektov spolupráce, môže ísť o 2 typy spolupráce: 1. Národná – MAS, ktorá je vybraná a schválená RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja v spojení s inou schválenou MAS a/alebo s verejno-súkromnými partnerstvami, ktoré pracujú na princípoch LEADER/CLLD na území SR; 2. Nadnárodná – MAS, ktorá je vybraná a schválená RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja v spojení s inou schválenou MAS v EÚ a/alebo s verejno-súkromným partnerstvom, ktoré pracujú na princípoch LEADER/CLLD, na území EÚ alebo tretích krajín. Miestnym akčným skupinám môže byť pridelená tiež predbežná technická podpora pre projekty spolupráce v rámci národnej alebo nadnárodnej spolupráce pod podmienkou, že miestne akčné skupiny preukážu, že plánujú realizáciu konkrétneho projektu, t.z., že musí byť možné prinajmenšom identifikovať ciele a charakter plánovaného projektu. Prijatie takejto podpory neznamená povinnosť neskôr projekt zrealizovať.
Oprávnení prijímatelia	Miestna akčná skupina (menej rozvinutého regiónu) vybraná RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja a verejno súkromné partnerstvo pracujúce na princípoch LEADER/CLLD (bez štatútu MAS) zo SR v súlade s PRV (resp. nariadením EÚ (č. 1305/2013)
Intenzita pomoci ³⁴	Maximálna miera podpory z celkových oprávnených výdavkov: do 100 % v závislosti od uplatňovaných pravidiel pomoci de minimis Pre predbežnú technickú podporu stanoví maximálny limit riadiaci orgán v metodologickej príručke, príp. vo výzve.
Oprávnené výdavky ³⁵	Oprávnené sú výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia a špecifikáciou výdavkov v podkapitole 8.1 Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 Oprávnené budú náklady v súlade s čl. 44/1 nariadenia č. 1305/2013 na: predbežnú technickú podporu národného alebo nadnárodného projektu spolupráce o náklady oprávnené v rámci predbežnej technickej podpory môžu byť: - o náklady v súvislosti s výmenou skúseností (napr. organizovanie stretnutí potenciálnych partnerov, cestovné, ubytovanie, poplatky na tlmočníkov a pod.); - o náklady na vývoj projektu (napr. štúdie uskutočniteľnosti projektu, konzultácie špecifických problémov, náklady na preklady, ďalšie náklady na zamestnancov a pod.); realizáciu národného alebo nadnárodného projektu spolupráce - o náklady súvisiace s realizovaním konkrétnej aktivity s jasne identifikovanými výstupmi, ktoré budú mať dopad na príslušné územia;

³⁴ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

³⁵ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	- o náklady súvisiace s budovaním kapacít, a výmenou skúseností v oblasti miestneho rozvoja – napr. spoločné publikácie, semináre, twinningové opatrenia (výmenné pobyty manažérov, zamestnancov a pod.) vedúce k prijatiu spoločnej metodológie a pracovných postupov alebo k vypracovaniu spoločných alebo koordinovaných rozvojových dokumentov; - o spoločné náklady partnerov spolupráce – náklady, ktoré zdieľajú viacerí partneri projektu spolupráce (napr. náklady na vytvorenie webového sídla, spoločných brožúr a pod.). Podrobnejší zoznam oprávnených, resp., neoprávnených nákladov bude uvedený v metodologickej príručke, týkajúcej sa projektov spolupráce, ktorá bude vypracovaná a zverejnená v súlade čl. 44 (3) nariadenia (EÚ) č. 1305/2013.				
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Irelevantné, minimálnu a maximálnu výšku príspevku stanoví riadiaci orgán v metodologickej príručke, príp. vo výzve.				
Finančný plán	Finančný plán opatrenia je nerelevantné stanoviť, nakoľko MAS nevyčleňuje finančné prostriedky na realizáciu opatrenia v rámci stratégie CLLD.				
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ³⁶	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))				
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez osobitných povinných príloh stanovených MAS nad rámec povinných príloh k ŽoNFP stanovených PPA				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	19.3	Počet subjektov zapojených do projektov národnej a medzinárodnej spolupráce	Počet	0	2
	19.3	Celkové verejné výdavky (v EUR) – príprava a vykonávanie činností spolupráce miestnej akčnej skupiny	EUR	0	N/A (stanový príslušná výzva)

³⁶ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Indikatívny harmonogram výziev	Stanovuje RO
--------------------------------	--------------

Tabuľka č. 4.M: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Zamestnanie
Priradenie kódu opatrenia	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	-
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je realizovať projekty zamerané na tvorbu pracovných miest pre uchádzačov o zamestnanie, obzvlášť znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.1.1. 1.3, 1.4</i>
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie vychádza z potreby podporovať tvorbu pracovných miest, obzvlášť keď ide o zamestnávanie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie. Opatrenie je vhodné na kombináciu s opatreniami v špecifických cieľov 1.1. 1.3, 1.4
Rozsah a oprávnené činnosti	V zmysle OP Ľudské zdroje
Oprávnení prijímatelia	V zmysle OP Ľudské zdroje
Intenzita pomoci ³⁷	V zmysle OP Ľudské zdroje
Oprávnené výdavky ³⁸	V zmysle OP Ľudské zdroje
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	V zmysle OP Ľudské zdroje

³⁷ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

³⁸ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Finančný plán	Finančný plán opatrenia je nerelevantné stanoviť, nakoľko MAS nevyčleňuje finančné prostriedky na realizáciu opatrenia v rámci stratégie CLLD.				
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ³⁹	V zmysle OP Ľudské zdroje				
Povinné prílohy stanovené MAS	Nerelevantné				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	-	Počet znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie zamestnaných v podnikoch s podporenou investíciou v rámci stratégie CLLD	Počet	0	5
Indikatívny harmonogram výziev	Stanovuje RO				

Tabuľka č. 4.N: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Zlepšenie prístupu k cenovo prístupným, trvalo udržateľným a kvalitným službám vrátane zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb všeobecného záujmu
Priradenie kódu opatrenia	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	-
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je realizovať projekty zamerané na vytváranie podmienok pre rozvoj sociálnych služieb s osobitným zreteľom na podporu projektov

³⁹ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	komunitných sociálnych služieb. <i>Príspevok opatrenia k špecifickému cieľu stratégie č.2.1</i>				
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie vychádza z potreby zmeniť systém poskytovania sociálnej starostlivosti na poskytovanie komunitných sociálnych služieb na území celého regiónu OZ Partnerstvo pre MAS Turiec. Neprekrývanie podpory z opatrení 5.1.2 – Komunitné sociálne služby je zabezpečené rozdielnou výšou oprávnených výdavkov na projekt.				
Rozsah a oprávnené činnosti	V zmysle OP Ľudské zdroje				
Oprávnení prijímatelia	V zmysle OP Ľudské zdroje				
Intenzita pomoci ⁴⁰	V súlade so Stratégiou financovania EŠIF pre programové obdobie 2014 - 2020				
Oprávnené výdavky ⁴¹	V zmysle OP Ľudské zdroje				
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	V zmysle OP Ľudské zdroje				
Finančný plán	Finančný plán opatrenia je nerelevantné stanoviť, nakoľko MAS nevyčleňuje finančné prostriedky na realizáciu opatrenia v rámci stratégie CLLD.				
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií ⁴²	V zmysle OP Ľudské zdroje				
Povinné prílohy stanovené MAS	Nerelevantné				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota

Merateľné

ukazovatele

⁴⁰ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

⁴¹ V prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

⁴² v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	-	Počet podporených projektov zameraných na Zlepšenie prístupu k cenovo prístupným, trvalo udržateľným a kvalitným službám vrátane zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb všeobecného záujmu.	Počet	0	4
Indikatívny harmonogram výziev	Stanovuje RO				

Tabuľka č. 4Y: Opatrenie PRV – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Názov opatrenia	6.4 Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	2A, 2B, 5C, 6A			
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	454 545,45	250 000,00	204 545,45
	VR	-	-	-
	Spolu	454 545,45	250 000,00	204 545,45
Názov opatrenia	6.3. – Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti na rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	2A, 6A			
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			

Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	60 000,00	60 000,00	0,00
	VR	-	-	-
	Spolu	60 000,00	60 000,00	0,00
Názov opatrenia	4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	2A, 3A			
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	200 000,00	100 000,00	100 000,00
	VR	-	-	-
	Spolu	200 000,00	100 000,00	100 000,00
Názov opatrenia	4.2 Podpora na investície do spracovania/uvádzania na trh a/alebo vývoja poľnohospodárskych výrobkov			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	3A, 6A			
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	125 423,64	62 711,82	62 711,82
	VR	-	-	-
	Spolu	125 423,64	62 711,82	62 711,82

Názov opatrenia	7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B			
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	200 000,00	200 000,00	0,00
	VR	-	-	-
	Spolu	200 000,00	200 000,00	0,00
Názov opatrenia	7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B			
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	250 000,00	250 000,00	0,00
	VR	-	-	-
	Spolu	250 000,00	250 000,00	0,00
Názov opatrenia	7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie			

Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B			
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	50 000,00	50 000,00	0,00
	VR	-	-	-
	Spolu	50 000,00	50 000,00	0,00
Názov opatrenia	8.5 Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	4A			
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	50 000,00	50 000,00	0,00
	VR	-	-	-
	Spolu	50 000,00	50 000,00	0,00
Názov opatrenia	19.4 P Podpora na prevádzkové náklady a oživenie			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B			
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	25 000,00	25 000,00	0,00
	VR	-	-	-

	Spolu	25 000,00	25 000,00	0,00
--	--------------	------------------	------------------	-------------

Tabuľka č. 4.Z: Opatrenia IROP – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Názov opatrenia	Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev			
Priradenie k ŠC IROP0	5.1.1.			
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s IROP			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	636 363,64	350 000,00	286 363,64
	VR	-	-	-
	Spolu	636 363,64	350 000,00	286 363,64
Názov opatrenia	Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel			
Priradenie k ŠC IROP0	5.1.2.			
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s IROP			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	301 838,72	286 746,78	15 091,94
	VR	-	-	-
	Spolu	301 838,72	286 746,78	15 091,94
Názov opatrenia	Sociálne služby a komunitné služby			
Priradenie k ŠC IROP0	5.1.2.			

Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s IROP			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	105 263,16	100 000,00	5 263,16
	VR	-	-	-
	Spolu	105 263,16	100 000,00	5 263,16
Názov opatrenia	Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD			
Priradenie k ŠC IROP0	5.1.2.			
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s IROP			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	131 578,95	125 000,00	6 578,95
	VR	-	-	-
	Spolu	131 578,95	125 000,00	6 578,95

Hodnotiaca otázka B.3 Riadiaci a implementačný proces

Implementačné procesy v rámci Stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ sú popísané v súlade s riadiacimi dokumentmi PRV SR 2014 – 2020 a IROP prostredníctvom odkazov na relevantnú dokumentáciu, ako aj priamym opisom. Súhrn daných procesov zahŕňa minimálne požadované prvky: postupy vyhlásenia výzvy MAS, postupy hodnotenia /ŽoNFP/ŽoPr a postupy výberu /ŽoNFP/ŽoPr.

Akčný plán v rámci každého plánovaného opatrenia/podopatrenia obsahuje minimálne údaje v zmysle Prílohy č. 1 k príručke: Metodický pokyn na spracovanie stratégie CLLD.

Výberom opatrení na základe cieľov Stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ a identifikovaných potrieb sa zabezpečilo vzájomné prepojenie analytického, strategického, implementačného rámca Stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ v súlade s intervenčnou logikou a podmienkami podpory.

5.3 Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD

5.3.1 Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD

Pre potreby monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ bol vytvorený „Hodnotiaci rámec“ (plán, druhy a postupy hodnotenia stratégie CLLD, spôsob zapracovania výsledkov hodnotenia do stratégie CLLD) vrátane siedmich kľúčových znakov LEADER pozostávajúci z povinných ukazovateľov PRV SR 2014 – 2020, z povinných ukazovateľov IROP, dodatočných vlastných monitorovacích indikátorov a ukazovateľov sebahodnotenia MAS.

Samotné hodnotenie stratégie CLLD sa uskutoční v nasledujúcich časových horizontoch:

- a) v strednodobom horizonte, v polovici implementácie stratégie CLLD (v roku 2020, najneskôr do 30.6.2020) s cieľom posúdiť výstupy a výsledky intervencie. Strednodobé hodnotenie (mid-term) predkladá MAS spolu so „Správou o implementácii stratégie CLLD“.
- b) po ukončení implementácie stratégie. Záverečné hodnotenie (ex-post) bude vykonané na základe vyhodnotenia monitorovacích ukazovateľov s ohľadom na ich prínos pre naplnenie cieľov stratégie CLLD a prínos pre územie MAS. Hodnotenie bude zamerané na celkovú účinnosť a efektívnosť vynaloženia finančných prostriedkov.

Strednodobé a záverečné hodnotenie vykoná nezávislý hodnotiteľ.

V prípade vzniku požiadavky riadiaceho orgánu pre PRV a IROP na hodnotenie implementácie v častejších intervaloch MAS bude schopná takéto hodnotenie operatívne uskutočniť.

Spôsob hodnotenia bude priebežne realizovaný zberom vstupných údajov v rámci stanovených povinných a dodatočných vlastných ukazovateľov monitorovania a hodnotenia. Vyhodnotenie stanovených ukazovateľov uvedených v stratégii CLLD zabezpečí kancelária MAS (minimálne jeden krát ročne). Správu z vyhodnotenia kancelária MAS predloží Monitorovaciemu výboru, ktorý ju prerokuje, zhodnotí plnenie cieľov stratégie a ak predloženú správu schváli, tak sa pokračuje v stanovenej línii implementácie programu. V prípade odklonu smerovania stratégie Monitorovací výbor navrhne opatrenia, ktoré predloží výkonnému orgánu združenia a najvyššiemu orgánu na prerokovanie a schválenie.

Následne kancelária MAS vypracuje monitorovacie správy a predloží ich Monitorovaciemu výboru, ktorý ich prerokuje a zhodnotí plnenie cieľov stratégie na svojich zasadnutiach minimálne raz ročne. Monitorovací výbor predloženú správu buď schváli, a vtedy sa pokračuje v stanovenej línii implementácie programu, alebo v prípade odklonu smerovania stratégie, Monitorovací výbor navrhne opatrenia a tie predloží výkonnému orgánu združenia a najvyššiemu orgánu na prerokovanie a schválenie. Správy slúžia ako podklad pre strednodobé hodnotenie (mid-term) a záverečné hodnotenie (ex-post).

V prípade strednodobého hodnotenia správa nezávislého hodnotiteľa slúži Monitorovaciemu výboru na sledovanie plnenia cieľov stratégie a návrhy na zmeny v prípade zistenia odklonu od cieľov stratégie.

Hodnotiacia záverečná správa nezávislého hodnotiteľa (po ukončení implementácie stratégie) v sebe zahŕňa zhodnotenie efektivity vynaložených finančných prostriedkov, účinnosti vybraných opatrení a činností; a viac či menej vplyv pozitívnych/negatívnych dopadov na trvalodržateľnosť územia.

Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD pozostáva z nasledovných monitorovacích a hodnotiacich častí:

- a) *spôsob podávania pravidelných správ orgánom MAS a riadiacim orgánom pre PRV a IROP:*

Kancelária MAS spolu s Monitorovacím výborom každoročne pripravuje a vypracováva „Správu o implementácii stratégie CLLD“, správu o monitoringu za ročné obdobie, ktorú predkladá výkonnému orgánu. Po schválení výkonným orgánom MAS predkladá raz ročne „Správu o implementácii stratégie CLLD vždy k 31.3 roka n+1 podľa požiadaviek RO pre PRV a IROP.

b) *míľniky implementácie stratégie, na základe ktorých je možné posúdiť napĺňanie jej cieľov:*

- 1) **prvým míľnikom implementácie** je monitoring a hodnotenie, ktoré sa vykonáva priebežne po fyzickom ukončení projektov žiadateľov. *Odôvodnenie:* na základe ukončenia fyzickej realizácie projektov (predložením záverečnej ŽoP a monitorovacej správy projektu) dokáže MAS v reálnom čase sledovať naplnenie vybraných indikátorov – výstupov ukončených projektov.
- 2) **druhým míľnikom implementácie** je monitoring a hodnotenie na úrovni špecifických cieľov, ktoré sa vykonáva v trojročných intervaloch. *Odôvodnenie:* na základe monitoringu a hodnotenia vybraných indikátorov dokáže MAS v reálnom čase sledovať naplnenie vybraných indikátorov – výsledkov na úrovni definovaných špecifických cieľov.
- 3) **tretím míľnikom implementácie** je monitoring a hodnotenie na úrovni priorít a strategického cieľa, ktoré sa bude vykonávať v roku 2020 a po ukončení programu v roku 2023. *Odôvodnenie:* na základe monitoringu a hodnotenia dokáže MAS v reálnom čase sledovať naplnenie vybraných indikátorov – dopadov na úrovni priorít a strategického cieľa.

Prostredníctvom sledovania a hodnotenia vyššie uvedených míľnikov implementácie stratégie, je MAS schopná operatívne reagovať a uskutočňovať nápravné opatrenia pre zabezpečenie naplňovania cieľov stratégie CLLD (v prípade identifikácie odchýlky, neplnenia stanových ukazovateľov).

c) *súbor merateľných ukazovateľov, zdôvodnenie nastavenia cieľovej hodnoty ukazovateľov, spôsoby ich výpočtu,*

Súbor merateľných ukazovateľov pozostáva z povinných a dodatočných vlastných ukazovateľov na úrovni výstupov, výsledkov a dopadov (tabuľky v rámci bodu 5.3.2).

Dodatočné vlastné ukazovatele implementácie stratégie vychádzajú z charakteru zvolených špecifických cieľov, ktoré rešpektujú princípy SMART. Spôsob stanovenia cieľovej hodnoty ukazovateľov:

- dodatočné vlastné monitorovacie ukazovatele vychádzajú z typov činností a alokácie opatrení prislúchajúcich k špecifickému cieľu, ku ktorému boli tieto ukazovatele priradené.
- cieľové hodnoty indikátorov odrážajú reálu potrebu územia a úsilie MAS dosiahnuť čo najväčší pozitívny dopad implementácie stratégie na svoje územie.
- cieľová hodnota indikátorov je vypočítaná ako podiel alokácie na dané opatrenie a maximálnej výšky príspevku na projekt.

d) spôsob každoročného vykazovania hodnôt merateľných ukazovateľov

- merateľné ukazovatele sa budú každoročne vyhodnocovať v rámci spracovania Správy o implementácii stratégie CLLD, ktorá bude zasielaná vo vyššie uvedenom termíne podľa požiadaviek RO pre PRV a IROP.
- plnenie stanovených ukazovateľov na úrovni opatrení, špecifických cieľov, priorít a strategického cieľa bude vykazované formou spracovania prehľadnej hodnotiacej tabuľky s uvedením názvu indikátora/ukazovateľa, počiatočnej hodnoty na začiatku implementácie stratégie CLLD, skutočnej dosiahnutej hodnoty, predpokladaným vývojom v nasledujúcom období a vymenovaním konkrétnych skutočností, ktoré prispeli k plneniu/neplneniu ukazovateľa.
- Zároveň MAS v spolupráci s riadiacim orgánom pre PRV a IROP vyhodnocuje povinné indikátory stanovené v PRV SR 2014 – 2020 a v IROP.

e) postupy samohodnotenia orgánov MAS a činnosti MAS – budú využité nasledovné nástroje a postupy:

- Jednoduchým a predovšetkým relevantným hodnotením činnosti MAS je poznanie samotných obyvateľov o aktivitách, vyhlásených výzvach a vôbec pôsobení MAS na predmetnom území. Za účelom hodnotenia činnosti MAS budú každoročne monitorované a vyhodnocované stanovené ukazovatele sebahodnotenia MAS v nasledovných oblastiach:
 - Implementácie stratégie CLLD vrátane 7 kľúčových znakov Leader

- Implementačného procesu
- Riadiaceho procesu
- Propagácie a vzdelávania členov MAS
- Samohodnotenie orgánov MAS bude pozostávať z vyhodnocovania práce jednotlivých orgánov vo vzťahu k úlohám a povinnostiam vyplývajúcich zo stanov MAS v týchto oblastiach:

Funkčnosť existujúcej organizačnej štruktúry MAS, jednotlivých orgánov MAS

Flexibilitu, účinnosť a oprávnenosť rozhodovacích postupov o implementácii stratégie a podporených projektoch

Schopnosť MAS zabezpečiť monitoring a hodnotenie projektov

5.3.2 Monitorovacie ukazovatele

Pre potreby zabezpečenia monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD boli zadané nižšie uvedené povinné ukazovatele:

a) PRV SR 2014 – 2020:

- na úrovni programu: povinné ukazovatele Riadiaceho orgánu pre PRV
- na úrovni fokusových oblastí: povinné ukazovatele Riadiaceho orgánu pre PRV

b) IROP:

- na úrovni programu: povinné ukazovatele Riadiaceho orgánu pre PRV
- na úrovni špecifických cieľov: povinné ukazovatele stanovené Riadiacim orgánom pre IROP

c) Dodatočné (vlastné) ukazovatele MAS:

- ukazovatele priorít
- ukazovatele špecifických cieľov/fokusových oblastí
- ukazovatele opatrení/podopatrení

d) Sebahodnotenia MAS v oblastiach:

- implementácie stratégie CLLD vrátane 7 kľúčových znakov LEADER
- implementačného procesu
- riadiaceho procesu
- propagácie a vzdelávania členov MAS

Dodatočné (vlastné) monitorovacie ukazovatele budú slúžiť pre monitorovanie priebehu a výsledku realizácie projektov v rámci implementácie stratégie a činnosti MAS vzhľadom k stanoveným cieľom. Sledovanie plnenia ukazovateľov bude zabezpečovať manažér MAS spolu s výkonným orgánom, monitorovacím výborom, pričom dosiahnuté hodnoty týchto ukazovateľov budú prezentované na začiatku každého roka pre všetky orgány občianskeho združenia.

Vo väzbe na stanovené ciele stratégie (špecifické ciele/fokusové oblasti a strategický cieľ) priority a opatrenia, ktoré boli definované tak, aby ich napĺňovanie bolo možné hodnotiť, resp. monitorovať bol miestnou akčnou skupinou prijatý súbor dodatočných vlastných ukazovateľov stavu napĺňovania stratégie CLLD.

Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020

Názov cieľového ukazovateľa	Cieľová hodnota v roku 2023
Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb	75 000
Počet obyvateľov podporenej MAS	75 000
Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (LEADER/PRV) (oblasť zamerania 6B)	8

Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020

Názov ukazovateľa výstupu	Cieľová hodnota v roku 2023
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie CLLD (len časť z PRV)	1 000 000,00
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení - (len časť z PRV)	60 000,00

Tabuľka č. 7: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020

Názov ukazovateľa výstupu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet podporených podnikov	podnik	8
Zamestnanosť v podporených podnikoch	FTE	8
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	podnik	6
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	podnik	2
Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	8

Tabuľka č. 1.15: Dodatočné vlastné ukazovatele

Názov ukazovateľa výstupu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023	Priradenie k špecifickému cieľu stratégie
Počet podporených projektov žiadateľov zo súkromného sektora	Počet	PRV – 7 IROP - 8	1.1, 2.1, 2.2
Počet podporených projektov žiadateľov z verejného sektora	Počet	PRV – 17 IROP - 8	3.1, 3.2
Počet podporených projektov občianskych združení	Počet	2	1.2
Počet zariadení cestovného ruchu s intervenciou do zariadení doplnkových služieb	Počet	5	1.1
Počet podporených činností / operácií (4.1. a 4.2.)	Počet	4	2.2
Počet podporených projektov v oblasti poskytovania komunitných sociálnych služieb	Počet	2	3.2
Počet turistických atrakcií a bodov, ktoré boli podporené	Počet	2	1.2
Počet prvkov občianskej a poznávacej infraštruktúry v lesných ekosystémoch, ktoré boli podporené	Počet	2	2.2
Počet podporených detských ihrísk, športovísk	Počet	5	3.1
Počet projektov zameraných na zvyšovanie atraktívnosti a bezpečnosti verejných priestranstiev	Počet	7	3.1
Počet projektov zameraných na zlepšenie dostupnosti obcí a miest	Počet	6	3.1
Počet operácií, ktoré získali podporu na investície do miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo (7.4)	Počet	10	3.1

Počet operácií, ktoré získali podporu na investície do infraštruktúry malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie (7.2)	Počet	7	3.1
---	-------	---	-----

Tabuľka č. 1.16: Dodatočné vlastné ukazovatele dopadu – sledovanie naplňovania strategického cieľa

Názov ukazovateľa dopadu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023
Celkový počet vytvorených pracovných miest	Počet	16

Ukazovateľ dopadu – Celkový počet vytvorených pracovných miest predstavuje záväzok OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ vytvoriť vďaka podpore projektov v rámci realizácie stratégie CLLD 16 nových pracovných miest

Tabuľka č. 1.17: Ukazovatele sebahodnotenia MAS

Implementácia stratégie CLLD vrátane 7 kľúčových znakov LEADER				
Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východiskový stav	Cieľová hodnota	Spôsob overovania, frekvencie a získavania monitorovacích ukazovateľov
Rozloha súvislého územia	km ²	0	537,955	Zber a spracovanie údajov administratívnym spôsobom 1x ročne
Implementácia stratégie CLLD na základe jej tvorby prístupom zdola nahor	počet	0	1	
Fungujúca MAS	počet	0	1	
Počet aplikovaných inovácií	počet	0	2	
Integrované rozvojové ciele a opatrenia	počet	0	1	
Počet nových poznatkov a skúseností na základe vytvárania sietí	počet	0	3	
Počet realizovaných projektov na báze spolupráce	počet	0	1	
Implementačný proces				
Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východiskový stav	Cieľová hodnota	Spôsob overovania, frekvencie a získavania monitorovacích ukazovateľov
Uznášaniaschopnosť výkonného orgánu na zasadnutiach	%	0	85	Zber a spracovanie údajov administratívnym spôsobom priebežne
Počet zasadnutí monitorovacieho výboru	počet	0	5	
Počet zasadnutí výberovej komisie	počet	0	22	
Flexibilita rozhodovacích postupov	%	0	85	

Riadiaci proces				
Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východiskový stav	Cieľová hodnota	Spôsob overovania, frekvencie a získavania monitorovacích ukazovateľov
Funkčnosť a flexibilita výkonného orgánu	%	0	80	Zber a spracovanie údajov administratívnym spôsobom priebežne
Počet rokovaní najvyššieho orgánu	počet	0	6	
Počet rokovaní kontrolného orgánu	počet	0	6	
Propagácia a vzdelávania členov MAS				
Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východiskový stav	Cieľová hodnota	Spôsob overovania, frekvencie a získavania monitorovacích ukazovateľov
Počet propagačných podujatí	počet	0	5	Zber a spracovanie údajov administratívnym spôsobom priebežne
Počet účastníkov, ktorí úspešne dokončili vzdelávaciu aktivitu	počet	0	10	

V rámci implementácie stratégie CLLD boli identifikované možné riziká s cieľom identifikovať potenciálne problémy skôr, než sa vyskytnú a nastaviť postupy na zníženie pravdepodobnosti výskytu týchto problémov, prípadne minimalizáciu ich dopadov na ciele stratégie CLLD.

Identifikácia možných rizík implementácie stratégie CLLD, ktoré môžu ovplyvniť je úspešnosť a popis opatrení na ich elimináciu vrátane zodpovedných subjektov:

- výška získanej dodatočnej finančnej alokácie, ktorá bude nižšia ako 1,9 násobok základnej alokácie, ktorá neumožní MAS dosiahnuť stanovené špecifické ciele, priority a strategický cieľ stratégie CLLD. Opatrenie: zabezpečenie finančných zdrojov v rámci dodatočnej výkonnostnej alokácie na implementáciu stratégie, zodp: Riadiaci orgán PRV a IROP.

- nedodržanie stanovených lehôt pri hodnotiacom procese predložených projektov zo strany Riadiaceho orgánu pre PRV a IROP. Opatrenie: zabezpečenie hladného priebehu implementačného procesu výberu a hodnotenia Žiadostí o NFP, zodp: Riadiaci orgán PRV a IROP.
- financovanie opatrenia 4.1.2 Chod MAS refundáciou. Riešením bude zabezpečenie úverových zdrojov na prefinancovanie prevádzkových nákladov a nákladov na oživenie, zodp.: výkonný orgán združenia.
- procesné riziká pozostávajú najmä z častých zmien Systému riadenia CLLD a príslušnej legislatívy. Časté zmeny predmetných dokumentov a zákonov (napr. zákon o VO) prinášajú neúmernú záťaž na kanceláriu MAS a predsedu OZ, ktorí predmetné zmeny musia naštudovať a zapracovať do interných vykonávacích predpisov, stanov a Stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“.
- ľudské zdroje sú najrizikovejším faktorom v projektovom manažmente. Za výber projektového manažéra a zároveň manažéra kancelárie MAS je zodpovedný v zmysle stanov Výkonný orgán združenia na čele s predsedom OZ. Predmetné výberové konanie bude vykonané v súlade s podmienkami výzvy 21/PRV/2017 v spolupráci s odborníkmi v oblasti rozvoja vidieka a projektového manažmentu. Štatutárny zástupca OZ má dlhoročné skúsenosti s činnosťou MAS ako aj s riadením obce, pričom aj jednotliví členovia MAS sú aktívni v spoločných činnostiach.

Proces hodnotenia multiplikačných efektov Stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ bude prebiehať súbežne s procesom monitorovania a hodnotenia stratégie – konkrétne monitoring a hodnotenie realizácie projektov, ich dopad na socio-ekonomické činnosti v regióne, ako aj prostredníctvom príkladov dobrej praxe a procesov sebahodnotenia MAS (napr. činnosť manažmentu v procese realizácie a diseminácie výsledkov stratégie).

Hodnotiaca otázka B.4 Monitorovanie a hodnotenie stratégie

Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ definuje všetky povinné monitorovacie ukazovatele PRV SR 2014 – 2020 a IROP v zmysle Prílohy č. 1 Metodický pokyn na

spracovanie stratégie CLLD a monitorovacie ukazovatele identifikovaného špecifického cieľa IROP a fokusovej oblasti PRV.

Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ identifikuje možné riziká implementácie stratégie CLLD (z hľadiska finančného, procesného a ľudských zdrojov) a popis opatrení na ich elimináciu vrátane zodpovedných subjektov

Hodnotiaci rámec Stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ je vypracovaný (plán, druhy a postupy hodnotenia stratégie CLLD, spôsob zapracovania výsledkov hodnotenia do stratégie CLLD) vrátane siedmich kľúčových znakov LEADER v zmysle kapitoly 10. Systém riadenia CLLD.

6. Finančný rámec

6.1 *Financovanie stratégie CLLD*

Celkový rozpočet stratégie CLLD Miestnej akčnej skupiny OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ je v zmysle prílohy č. 4 – Tabuľka maximálnej základnej alokácie pre VSP k výzve na predkladanie ŽoSS MAS určený vo výške: **2 121 620,67 EUR**.

Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP

	SPOLU EUR
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (maximálny limit podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	2 121 620,67
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	1 781 620,67
Chod MAS a animácie	340 000,00

Tabuľka č. 9: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov

	Fond	Typ regiónu	Spolu v EUR
--	------	-------------	-------------

Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (maximálny limit podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	EPFR V	MR	1 072 976,58
	EFRR		1 048 644,09
	-	VR	-
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	EPFR V	MR	1 012 976,58
	EFRR		768 644,09
	-	VR	-
Chod MAS	EFRR	MR	280 000,00
	-	VR	-
Animácie	EPFR V	MR	60 000,00
	-		-

Pozn.: Financovanie chodu MAS vrátane animácií musí byť v súlade s kapitolou 6.2 Systému riadenia CLLD.

Tabuľka č. 10: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy výdavkov v rámci príslušných programov

	región	PRV				IROP				SPOLU			
		EPFRV	ŠR	VZ	spolu	EFRR	ŠR	VZ	spolu	fondy	ŠR	VZ	spolu
operácie v rámci stratégie CLLD	MR	759732,4 3	253244,1 5	386363,6 3	1399340,2 1	768644,09	0,0 0	346675,0 5	1115319,14	1528376,5 2	253244,1 5	733038,6 8	2514659,3 5
	VR												
chod MAS	MR					280000,00		14736,84	294736,84	280000,00		14736,84	294736,84
	VR												
animácie	MR	45 000,00	15 000,00		60000,00					45000,00	15000,00		60 000,00
	VR												
SPOLU	MR	804732,4 3	268244,1 5	386363,6 3	1459340,2 1	1048644,0 9	0,0 0	361411,8 9	1410055,9 8	1853376,5 2	268244,1 5	747775,5 2	2869396,1 9
	VR												
	spolu	804732,4 3	268244,1 5	386363,6 3	1459340,2 1	1048644,0 9	0,0 0	361411,8 9	1410055,9 8	1853376,5 2	268244,1 5	747775,5 2	2869396,1 9

6.2 Finančný plán pre opatrenia

Nasledovné tabuľky uvádzajú prehľad podľa opatrení stratégie CLLD, v členení podľa fondu (EPFRR/PRV, EFRR/IROP), kategórii regiónu a podľa zdrojov financovania v nadväznosti na vyvážený pomer medzi fondmi vyplývajúci z indikatívnej výšky finančnej alokácie na stratégiu CLLD.

Tabuľka č. 11: Sumárna tabuľka finančného plánu

Opatrenie stratégie CLLD	Fond	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
6.4 Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností	EPFRRV	MR	454 545,45	187 500,00	62 500,00	204 545,45	
		VR					
4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov	EPFRRV	MR	200 000,00	75 000,00	25 000,00	100 000,00	
		VR					
4.2 Podpora na investície do spracovania/uvádzania na trh a/alebo vývoja poľnohospodárskych výrobkov	EPFRRV	MR	181 818,18	75 000,00	25 000,00	81 818,18	
		VR					
7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie	EPFRRV	MR	212 976,58	159 732,43	53 244,15	0,00	
		VR					
7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry	EPFRRV	MR	300 000,00	225 000,00	75 000,00	0,00	
		VR					

8.5. – Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov	EPFRV	MR	50 000,00	37 500,00	12 500,00	0,00	
		VR					
5.1.1. Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	EFRR	MR	727 272,73	400 000,00	0,00	327 272,73	
		VR					
5.1.2 Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel	EFRR	MR	282 783,25	268 644,09	0,00	14 139,16	
		VR					
5.1.2 Sociálne služby a komunitné služby	EFRR	MR	105 263,16	100 000,00	0,00	5 263,16	
		VR					

Tabuľka č. 12: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu

	PRV (EPFRV) : IROP (EFRR)
Stratégia CLLD mimo BSK (menej rozvinutý región):	56,86 : 43:14*
Stratégia CLLD v rámci BSK (viac rozvinutý región):	-

*Poznámka: bez započítania výdavkov na chod MAS (prevádzkové výdavky + animácie)

Tabuľka č. 13: Zameranie stratégie podľa sektorov

Názov opatrenia stratégie CLLD	Rozpočet na opatrenie	Oprávnený prijímateľ – verejný sektor	Oprávnený prijímateľ – neverejný sektor
		<i>(označiť „X“)</i>	<i>(označiť „X“)</i>
6.4 Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností	250 000,00		X
4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov	100 000,00		X
4.2 Podpora na investície do spracovania/uvádzania na trh a/alebo vývoja poľnohospodárskych výrobkov	100 000,00		
7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie	212 976,58	X	
7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry	300 000,00	X	
8.5. – Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov	50 000,00		X
5.1.1. Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	400 000,00		X
5.1.2 Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel	268 644,09	X	
5.1.2 Sociálne služby a komunitné služby	100 000,00	X	
Celkový rozpočet podľa sektorov		881 620,67	900 000,00
Percentuálny pomer zamerania stratégie		49,48	50,52

7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť

Už samotné vypracovanie stratégie je veľkým prínosom pre riešené územie. Dlhé obdobie príprav, stretávaní pracovných skupín, komunikácie s verejnosťou, ale aj vzájomná konfrontácia členov z radov podnikateľov, občianskych združení, zástupcov samospráv, ale aj fyzických osôb sa ukázalo ako veľmi prínosné z hľadiska rozvoja dialógu o spoločnej predstave ako má región vyzerat' a ktorým smerom sa má ďalej rozvíjať.

7.1 Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia

Z hľadiska prínosov k ekonomickému rozvoju predkladaná stratégia plní úlohu akéhosi „štartéra“. Prostredníctvom **cielenej podpory podnikateľských aktivít** v oblasti výroby a služieb bude prispievať k rastu konkurencieschopnosti nielen intervenovaných podnikov, ale aj celého regiónu. Základným merateľným ukazovateľom prínosu stratégie na miestny ekonomický rozvoj je predovšetkým tvorba pracovných miest. Stratégia počíta s vytvorením až **16 nových pracovných miest**, z toho **8 v podporených projektoch PRV** (Tabuľka č. 5: *Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020*) a **8 v podporených projektoch IROP** (Tabuľka č. 7: *Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020*), prostredníctvom implementáciu stratégie CLLD. Podporou vytvárania krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov chce združenie prostredníctvom realizácie stratégie CLLD v plnej miere využiť historický potenciál územia na rozvoj podnikania v oblasti domácej poľnohospodárskej prvovýroby a spracovávanía. Osobitnou oblasťou podpory podnikateľských aktivít je rozvoj foriem cestovného ruchu, ktorý chce naplno využiť potenciál regiónu Turca – prírodný, historický, kultúrny.

Konkrétne opatrenia stratégie CLLD v rámci ktorých sa predpokladá tvorba pracovných miest:

- 5.1.1. Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev (*predpoklad tvorby 8 pracovných miest*)
- 6.4 Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností (*predpoklad tvorby 4 pracovných miest*)

- 4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov (*predpoklad tvorby 6 pracovných miest*)
- 4.2 Podpora na investície do spracovania/uvádzania na trh a/alebo vývoja poľnohospodárskych výrobkov (*predpoklad tvorby 1 pracovné miesto*)

Podiel rozpočtu stratégie CLLD k počtu predpokladaných novo vytvorených pracovných miest: $2\,121\,620,67 / 135\,000 = 15,71$ tj. **16 pracovných miest.**

Zásadné prínosy stratégie k posilňovaniu MER – miestneho ekonomického rozvoja:

- *Podpora zamestnanosti – vytvorenie min. 16 nových pracovných miest.*
- *Rozvoj mikro a malých výrobných podnikov využívajúcich zdroje územia vrátane ľudského kapitálu produkujúcich výrobky z vysokou pridanou hodnotou, o ktoré je na trhu záujem.*
- *Rozvoj mikro a malých podnikov služieb v dynamicky sa rozvíjajúcom regióne – dlhodobý nárast dopytu obyvateľov po službách.*
- *Rozvoj cestovného ruchu, ako jedného z dominantných odvetví služieb, ktoré naplno využije potenciál regiónu, vytvorí pracovné miesta a priláka turistov, vďaka ktorým sa v regióne môžu rozvíjať nadväzujúce odvetvia (obchod, služby, a pod.).*
- *Rozvoj poľnohospodárstva a spracovávaní poľnohospodárskych komodít v tradičných oblastiach (chov oviec, výroba mliečnych a mäsových výrobkov...) s dôrazom na rozvoj odbytových kanálov priamo na území MAS – to čo sa v regióne vyprodukuje sa aj v regióne spotrebuje!*
- *Zavedenie prvkov ekonomickej spolupráce podnikov predovšetkým v oblastiach spoločného odbytu produktov.*
- *Posilnenie ekonomickej spolupráce podnikov vo vzťahu mesto (Martin) – vidiek (okolité obce). Mesto vystupuje ako prirodzený rozvojový pól, ktorý rozvíja svoje zázemie v podobe okolitých obcí. Z hľadiska ekonomického rozvoja práve zintenzívnenie spolupráce mesto – vidiek prináša najväčšie efekty.*

Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec chce v plnej miere využiť miestne špecifiká, ktoré chce pretaviť do konkurenčnej výhody regiónu:

- *Región s vhodnými klimatickými podmienkami pre rozvoj cestovného ruchu – turistika, bežecké lyžovanie, lyžovanie, agroturistika, kultúrny cestovný ruch.*
- *Unikátna historická hodnota regiónu (dejatelia, historicky významné osobnosti)*
- *Ľudský kapitál – pracovitosť a pohostinnosť miestnych obyvateľov využiť v prospech rozvoja cestovného ruchu, mikro a malých výrobných podnikov a podnikov služieb*
- *Prítomnosť prírodných špecifik – CHKO Malá Fatra, Natura 2000*
- *Nízka úroveň znečistenia prostredia, kvalitné životné prostredie*
- *Tradičná poľnohospodárstva výroba – malé rodinné farmárčenie.*

7.2 Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV

Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec prispieva prioritne k plneniu dvoch strategických cieľov PRV SR 2014 – 2020:

- a) Posilnenie konkurencieschopnosti pôdohospodárskeho sektora
- b) Vyvážený územný rozvoj vidieckych hospodárstiev a komunít vrátane vytvárania a udržiavania pracovných miest

Prínosy stratégie CLLD k napĺňaniu cieľov PRV najmä v oblasti konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, lesníctva a potravinárstva

Príspevok stratégie k naplneniu strategického cieľa: *Posilnenie konkurencieschopnosti pôdohospodárskeho sektora* – stratégia konkrétne prispieva k naplňovaniu nasledovných identifikovaných potrieb v rámci PRV SR 2017 – 2020:

- **Potreba č.2 „Zvýšiť efektívnosť všetkých výrobných faktorov a dosiahnuť nárast pridanej hodnoty podnikov v poľnohospodárstve, potravinárstve a lesníctve“** – prostredníctvom intervencií do poľnohospodárskych a potravinárskych podnikov v rámci opatrení 4.1, 4.2, 6.3 chce MAS zvýšiť efektívnosť výroby týchto podnikov, zvýšenie kvality a bezpečnosti produktov. Nové výrobné technológie prispievajú k zvyšovaniu efektívnosti výroby, resp. rastu pridanej hodnoty výroby. Cieľom stratégie MAS je podporiť miestnych prvovýrobcov a spracovateľov, tak by boli schopní vyrábať bezpečne, efektívne a s čo najväčšou pridanou hodnotou.
- **Potreba č.4 „Podpora predaja domácej produkcie cez odbytové organizácie výrobcov a rozvoj krátkych dodávateľských reťazcov“** – v rámci opatrenia 16.4 v kombinácii s možnosťou podpory v opatreniach 4.1 a 4.2, 6.3 chce MAS priamo podporiť domácich producentov poľnohospodárskych produktov a potravín. Celá

schéma nastavenia opatrenia 16.4 (vrátane 4.1,4.2) smeruje k podpore vzniku krátkych dodávateľských reťazcov a podpore miestnych trhov. Zámerom je „vyrábať a vo väčšej miere spotrebúvať“ tradičnú domácu poľnohospodársku produkciu priamo území MAS

- **Potreba č.5 „Rast pridanej hodnoty zvyšovaním kvality domácej poľnohospodárskej produkcie a stimuláciou živočíšnej výroby v chovoch AW“** – v nadväznosti na riešenie potrieb č.2 a č.3 identifikovaných v PRV SR 2014 – 2020 sa prostredníctvom implementácie stratégie bude naplňať aj potreba č.5. Podporou miestnych farmárov s dôrazom na finalizáciu produktov poľnohospodárskej prvovýroby, ktoré majú charakter „domácich výrobkov“ a sú vyrobené a spotrebúvané priamo v regióne v ktorom vznikli sa naplní aj táto potreba, ktorá je zároveň identifikovanou potrebou územia.

Realizácia stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ tak plne korešponduje s cieľmi PRV SR 2014 – 2020 v oblasti rozvoja poľnohospodárstva a potravinárstva.

Prínosy stratégie CLLD na podporu znevýhodnených/marginalizovaných skupín pri rozvoji ekonomického potenciálu územia:

Príspevok stratégie k naplneniu strategického cieľa: *Vyvážený územný rozvoj vidieckych hospodárstiev a komunít vrátane vytvárania a udržiavania pracovných miest:*

- **Potreba č.13 Vytváranie nových pracovných miest a posilnenie ekonomickej stability/životaschopnosti malých podnikov na vidieku** – príspevok stratégie k riešeniu uvedenej potreby a následne strategického cieľa je jednoznačný. Vďaka intervenciám do podnikateľského sektora (4.1, 4.2, 6.4, 6.3) sa plánuje vytvoriť až 18 pracovných miest, z toho **8** v rámci intervencií opatrení PRV. Podporou podnikateľských aktivít v oblasti cestovného ruchu využívajúceho prírodný, kultúrny a historický potenciál sa posilní ekonomika regiónu. Podniky cestovného ruchu budú môcť rozvíjať a skvalitňovať svoje služby s cieľom oslovenia a získania väčšieho počtu klientov a následného posilnenia príjmovej stránky, resp. ekonomickej stability.
- **Potreba č.14 Zlepšenie kvality života na vidieku a podpora rozvoja vo vidieckych obciach s dôrazom na zachovanie miestneho kultúrneho a historického rázu územia** – naplnenie potreby bude dosiahnuté sústavou intervencií do zlepšovania podmienok pre život obyvateľov obcí a mesta nachádzajúcich sa na území MAS.

Intervencie sú zamerané na vytváranie atraktívnych a bezpečných verejných priestranstiev dostupných pre širokú verejnosť, budovanie prvkov pre aktívne trávenie voľného času (detské ihriská, športoviská, a pod.), modernizáciu objektov slúžiacich na komunitné účely.

Princípy ochrany a zlepšenia životného prostredia:

Všetky opatrenia a aktivity obsiahnuté v rozvojovej stratégii berú ohľad na ochranu životného prostredia a citlivé využívanie prírodných hodnôt regiónu. Územie MAS je súčasťou CHKO Malá Fatra, na území sa nachádzajú viaceré významné chránené lokality so vzácnou faunou a flórou. Ochrana týchto významných prírodných prvkov a lokalít je súčasťou implementovanej stratégie.

Opatrenia 7.5 a hlavne 8.5 sa priamo zaoberajú podporou významných prírodných ekosystémov, ktorá je spojená nielen so zlepšovaním infraštruktúry týchto významných lokalít, ale tiež s ochranou živočíchov (ochrana vtáctva v lesných ekosystémoch). Stratégia podporuje aj rozvoj tradičných foriem poľnohospodárstva, ktoré je typické pre tento región. Aj tieto aktivity napomáhajú k zvýšenej ochrane životného prostredia a racionálnemu využívaniu prírodných zdrojov.

Stratégia CLLD rieši napĺňanie nasledovných fokusových oblastí PRV:

- **1A** Podpora inovácie, spolupráce a rozvoja vedomostnej základne vo vidieckych oblastiach
- **2A** Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie.
- **3A** Zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií

- **4A** Obnova, zachovanie a zvýšenie biologickej diverzity vrátane na územiach sústavy Natura 2000 a v oblastiach s prírodnými alebo inými špecifickými obmedzeniami a v poľnohospodárskej činnosti s vysokou prírodnou hodnotou a obnova, zachovanie, ako aj zlepšenie stavu krajinných oblastí Európy
- **6A** Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest
- **6B** Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach

7.3 Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP

Stratégia CLLD prispieva priamo k napĺňovaniu globálneho cieľa IROP, ktorým je *prispieť k zlepšeniu kvality života a zabezpečiť udržateľné poskytovanie verejných služieb s dopadom na vyvážený a udržateľný územný rozvoj, hospodársku, územnú a sociálnu súdržnosť regiónov, miest a obcí*. Stratégia CLLD, podobne ako stratégia IROP zároveň zohľadňuje stratégiu Európa 2020 a prispieva k plneniu jej priorít, najmä k udržateľnému a iluzívnemu rastu a reflektujú potreby a výzvy konkrétnych regiónov smeruje k:

- rozvoju vybraných oblastí/komponentov podmieňujúcich kvalitu života a konkurencieschopnosť v danom území a
- rozvoju/posilneniu hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti na regionálnej a subregionálnej úrovni ako predpokladu znižovania prehlbovania medzi a vnútroregionálnych rozdielov prostredníctvom zabezpečenia
- efektívneho a udržateľného poskytovania verejných statkov a služieb zabezpečovaných z miestnej a regionálnej úrovne a
- efektívneho využitia vnútorných zdrojov regiónov s cieľom zvyšovania konkurencieschopnosti a kvality života obyvateľov.

Medzi hlavné prioritné oblasti riešené prostredníctvom prístupu stratégie CLLD Miestnej akčnej skupiny vo vzťahu k IROP patria:

- *rozvoj miestnej ekonomiky a zamestnanosti využitím vnútorných zdrojov a zavádzaním inovácií a podpora rôznych foriem zamestnávania, ochrana ŽP, adaptácia na dôsledky klimatickej zmeny, efektívne a udržateľné hospodárenie so zdrojmi – azda najväčší prínos stratégie k napĺňaniu cieľov IROP spočíva v podpore podnikateľských subjektov výroby*

a služieb s dôrazom na tvorbu udržateľných pracovných miest. Prostredníctvom implementácie stratégie chce MAS vytvoriť **8 nových pracovných miest (IROP) v rámci opatrení 5.1.1 (pre oblasť výroby a služieb)**

- *budovanie kapacít a rozvoj občianskej spoločnosti v regiónoch* – prostredníctvom intervencií o modernizácie školských zariadení, budovania a rozširovania kapacít sociálnych komunitných služieb **v rámci opatrenia 5.1.2 v oblasti sociálnych a komunitných služieb**
- *zlepšenie kvality a bezpečnosti vybavenosti a fyzickej regenerácie vidieckych oblastí podľa špecifických potrieb podľa úrovne ich rozvinutosti* – prostredníctvom podpory projektov zameraných na zlepšenie dostupnosti a prepojenia mesta a obcí budovaním technickej infraštruktúry **v rámci opatrenia 5.1.2 v oblasti dopravného prepojenia a dostupnosti služieb.**

Podpora z IROP, orientovaná na trh práce v miestnom kontexte, sa sústreďí na rozvoj a rast udržateľných pracovných miest bez ohľadu na sektor alebo odvetvie vrátane oblasti zelených technológií, s výnimkou podpory tých investícií v poľnohospodárskej prvovýrobe, investícií v spracovaní, vývoji a uvádzania na trh poľnohospodárskych produktov, alebo v prípade podpory subjektov, ktoré majú tržby z poľnohospodárskej, akvakultúrnej alebo lesníckej činnosti presahujúce 30% z ich celkových tržieb, a ktoré sú predmetom podpory PRV.

7.4 Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD

7.4.1 Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať

Na území MAS OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec (okres Martin) sa plánujú, resp. realizujú nasledovné stratégie:

- Jednotlivé Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí a mesta Martin
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoj VÚC Žilinský kraj
- Regionálna integrovaná stratégia Žilinského samosprávneho kraja
- Program INTERREG V-A Slovenská republika – Česká republika
- Operačné programy (predovšetkým OP Ľudské zdroje)

7.4.2 Synergie a komplementarity

Predkladaná stratégia vytvára synergiu voči ostatným stratégiám, resp. operačným programom. Vo vzťahu k OP Ľudské zdroje stratégia obsahuje opatrenia dvoch strategických priorít:

- Zamestnanie – zamestnávanie osôb zo znevýhodnených skupín uchádzačov o zamestnanie – prostredníctvom podpory rozvojových projektov súkromného sektora v oblasti výroby a služieb (vrátane podpory poľnohospodárskej prvovýroby, spracovania ako aj vidieckeho cestovného ruchu) dôjde k tvorbe zamestnanosti. Vzhľadom na aktuálny vývoj pracovného trhu stratégia pri plánovanom vytvorení 15 pracovných miest počítá najmä s využitím znevýhodnených/marginalizovaných skupín obyvateľstva.
- Zlepšenie prístupu k cenovo prístupným, trvalo udržateľným a kvalitným službám vrátane zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb všeobecného záujmu -stratégia v sebe integruje opatrenia zamerané na vytváranie a rozširovanie ponuky sociálnych služieb (Opatrenie 5.1.2 Sociálne služby a komunitné služby, ale aj Opatrenie 7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry). Stratégia CLLD nenarúša ciele daného operačného programu, skôr naopak, nepriamo prispieva k ich napĺňovaniu.

Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ plne korešponduje s PHSR členských obcí ako aj mesta Martin. Zvolené opatrenia stratégie CLLD pôsobia synergicky k strategickým rozvojovým dokumentom jednotlivých obcí/mesta. Stratégia taktiež je v súlade s PHSR VÚC Žilina, kde prispieva k napĺňovaniu strategického cieľa: Žilinský samosprávny kraj dosiahne do r. 2020 pozitívnu zmenu vedúcu k zvýšeniu kvality života jeho obyvateľov v integrujúcej sa Európe. Stratégia priamo nadväzuje na strategické ciele PHSR Žilinského samosprávneho kraja:

- **Strategický cieľ 2** - Zvýšiť konkurencieschopnosť ekonomiky a zlepšiť Podnikateľské prostredie v kraji
- **Strategický cieľ 3** - Dosiahnuť vyššiu uplatniteľnosť ľudského kapitálu na trhu práce a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených skupín

- **Strategický cieľ 4** - Rešpektovaním a rozvíjaním špecifických črt regiónov na území kraja podporovať rast ich atraktívnosti

Vo vzťahu k RIUS Žilinského samosprávneho kraja bude mať realizácia stratégie CLLD pozitívny dopad na naplňovanie nasledovných strategických oblastí RIUS:

- Špecifický cieľ 1.2.2 – Zvýšenie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb v Žilinskom kraji – prostredníctvom opatrenia 5.1.2 Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel
- Špecifický cieľ 2.1.1 – Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadeniach z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni v Žilinskom kraji – prostredníctvom opatrenia 5.1.2 Sociálne služby a komunitné služby

Globálnym cieľom RIUS ŽSK je *Zlepšenie kvality života obyvateľov Žilinského kraja, zabezpečením dostupných a kvalitných verejných služieb, bezpečnosti dopravy a možností rozvoja sebarealizácie*. Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ so všetkými svojimi opatreniami priamo prispieva k dosiahnutiu globálneho cieľa RIUS. Stratégia CLLD teda **nie je v rozpore, má komplementárny charakter**

Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ tiež komplementárne prispieva k plneniu stratégií programu cezhraničnej spolupráce:

- Program cezhraničnej spolupráce Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika – opatrenia stratégie CLLD prispievajú k naplňovaniu strategického cieľa programu cezhraničnej spolupráce – č.3 Zachovanie, ochrana, propagácia a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva; ochrana a obnova biologickej rozmanitosti, ochrana a obnova pôdy a podpora ekosystémových služieb, vrátane siete NATURA 2000 a ekologickej infraštruktúry;

Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ nie je v rozpore so stratégiami realizovanými na území MAS, pôsobí komplementárne a umožňuje vytvárať synergické efekty.

7.5 Popis multiplikačných efektov

Implementácia stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ vytvára nasledovné multiplikačné efekty:

- *Šírenie výsledkov a výstupov implementácie stratégie CLLD a realizácie projektov beneficentov* – pozitívne výsledky realizovaných projektov, ktoré boli podporené v rámci implementácie stratégie CLLD podnietia ďalších záujemcov uchádzať sa o podporu vlastných rozvojových projektov prostredníctvom MAS, alebo priamo cez jednotlivé operačné programy, resp. iné dotačné tituly. Šírenie výsledkov a výstupov pomocou moderných komunikačných nástrojov osloví a aktivizuje širokú skupinu potenciálnych beneficentov, čím sa dosiahne multiplikačný efekt v podobe vyššieho počtu záujemcov o projekty, vyššieho počtu realizovaných projektov (v rámci stratégie CLLD a mimo nej), tvorby vyššej pridanej hodnoty, väčšieho počtu pracovných miest, lepších služieb, rastu výroby a pod.
- *Vyvážený socio-ekonomický rozvoj územia na základe aktivizácie endogénnych zdrojov územia* – prijaté opatrenia stratégie CLLD reflektujú na potreby územia, zároveň sú vyvážené a vzájomne previazané, tak aby efekt z realizácie podporených projektov mal širší dosah vo vzťahu k územiu MAS. Projekty zamerané na rozvoj podnikateľských aktivít prispievajú k zvýšeniu konkurencieschopnosti územia MAS, k rastu HDP, zamestnanosti a budú na seba viazať vznik, alebo rozšírenie ďalších podnikateľských aktivít (v oblasti priemyselnej výroby, poľnohospodárskej výroby, rozvoja služieb vrátane cestovného ruchu), čím sa prejavujú multiplikačné efekty intervencií stratégie CLLD. Zlepšovanie dostupnosti územia, zvyšovanie bezpečnosti, skvalitňovanie a rozširovanie ponuky verejných služieb podnietia vznik nadväzujúcich aktivít (projektov) realizovaných tak verejným ako aj súkromným sektorom. Zároveň dôjde k zintenzívneniu spolupráce medzi týmito sektormi s pozitívnym dopadom na vyvážený a udržateľný rozvoj územia MAS OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“

Multiplikačné efekty realizácie stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ v oblasti socio-ekonomického rozvoja sa prejavujú v dvoch rovinách:

o Priame

- Rozvoj medzisektorovej spolupráce (samospráva – podnikatelia – neziskové organizácie) – nárast počtu väzieb medzi aktérmi rozvoja, nárast počtu spoločných aktivít a rozhodnutí, vytvorenie nových väzieb dopadom na rast ekonomiky, zvýšenie záujmu o verejné rozhodovanie, zvýšenie záujmu podieľať sa na aktivitách tretieho sektora (zo strany samospráva a podnikateľov)
- Tvorba spoločných rozvojových koncepcií a postupov – aktívna participácia na rozvojových stratégiách (vo fáze prípravy a následnej realizácie), vyšší stupeň zapojenosti verejnosti, podnikateľov, neziskového sektora pri tvorbe stratégií = tvorba reálnejších rozvojových stratégií, ktoré budú akceptované širšou skupinou aktérov.

o Nepriame

- Rozhodovanie o rozvoji územia – zapájanie širokého okruhu vidieckych aktérov do rozhodovania o ďalšom rozvoji svojho územia
- Prienik inovácií – intenzívna spolupráca uľahčuje prienik a využívanie inovácií vo výrobe, službách, rozhodovaní, resp. riadení a pod.

Spôsob hodnotenia multiplikačných efektov

Pre sledovanie a hodnotenie multiplikačných efektov použije MAS nasledovné ukazovatele:

1. Počet a typ aktivít kde sa miestni aktéri podieľajú na rozhodovaní komunity, obce a MAS na jednu MAS prostredníctvom rôznych cieľových skupín (členovia MAS, nečlenovia, beneficianti a pod.) – *zdroj overenia: monitoring aktivít organizovaných MAS, resp. členmi MAS.*
2. Podiel inovatívnych projektov (inovácia je definovaná riadiacim orgánom a/alebo MASS) z celkového počtu projektov MAS (beneficientov) – *zdroj overenia: monitoring MAS.*

3. Počet záujemcov (potenciálnych beneficentov), ktorí podali ŽoNFP na základe odporúčaní, šírenia výsledkov – *zdroj overenia: dotazníkový prieskum u záujemcov o program.*

Hodnotiace kritérium B.6 Prínosy stratégie CLLD k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia, k napĺňaniu cieľov PRV, k ochrane a zlepšovaniu životného prostredia a viacodvetvový charakter stratégie:

- Podiel rozpočtu stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ k počtu predpokladaných novovytvorených pracovných miest max. 135 tisíc €. V rámci stratégie sa z rozpočtu **2 121 620,67 €** základnej alokácie plánuje vytvoriť 16 novovytvorených pracovných miest, čo predstavuje sumu na 1 pracovné miesto **nižšiu ako stanovený limit** 135 tisíc € (132 601,3 EUR/1pracovné miesto)
- Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ uvádza konkrétne opatrenia/podopatrenia, ktoré sú zamerané na zvyšovanie konkurencieschopnosti v určitých oblastiach a konkrétne opatrenia na riešenie prierezových cieľov a opatrenia na podporu znevýhodnených skupín pri rozvoji ekonomického potenciálu územia

Hodnotiace kritérium B.7 Prínosy stratégie CLLD k napĺňaniu cieľov IROP

- Stratégia OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ napĺňa ciele IROP prostredníctvom príspevku aktivít stratégie CLLD k špecifickým cieľom Prioritnej osi 5 IROP. Na aktivitu ŠC 5.1.1 IROP je vyčlenených v rámci stratégie 52 % alokácie z finančných prostriedkov pre aktivity podporované z IROP mimo zdrojov na chod MAS (min. 30 %) a zároveň MAS plánuje vytvoriť z podpory 400 000,00 € celkovo 8 novovytvorených pracovných miest, čo predstavuje podporu menej 50 000,00 € na 1 pracovné miesto

Hodnotiace kritérium B.8 Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD

- Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ uvádza ďalšie relevantné stratégie na lokálnej, regionálnej a nadnárodnej úrovni, pričom ich vzájomná doplnkovosť a synergický efekt s týmito stratégiami sú konkretizované a vecne zdôvodnené. V stratégii je uvedený súlad s PHSR členských obcí MAS, Programom hospodárskeho a sociálneho rozvoj VÚC Žilinský kraj, Regionálnou integrovanou stratégiou

Žilinského samosprávneho kraja, Program INTERREG V-A Slovenská republika – Česká republika, Operačné programy (predovšetkým OP Ľudské zdroje) - (min. 3 stratégie)

Hodnotiace kritérium B.11 Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD

- Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ popisuje multiplikačné efekty ako napr. šírenie výsledkov a výstupov, ako aj priame resp. nepriame vplyvy na rozvoj socio–ekonomických činností územia MAS
- Stratégia CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ obsahuje aj popis a spôsob hodnotenia multiplikačných efektov, ktorý bude prebiehať súbežne s procesom monitorovania a hodnotenia Stratégie OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ – konkrétne monitoring a hodnotenie počtu a typu aktivít kde sa miestni aktéri podieľajú na rozhodovaní komunity, obce a MAS na jednu MAS prostredníctvom rôznych cieľových skupín; podielom inovatívnych projektov z celkového počtu projektov MAS; počtom záujemcov (potenciálnych beneficentov), ktorí podali ŽoNFP na základe odporúčaní, šírenia výsledkov.

8.Prílohy Stratégie CLLD OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“

- Príloha č. 1: Vymedzenie územia a obyvateľstva MAS
- Príloha č. 2: Doklad o súhlase všetkých obcí so zaradením do územia pôsobnosti MAS
- Príloha č. 3: Mapa územia pôsobnosti OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec
- Príloha č. 4: Zoznam členov MAS podľa sektorov (vrátane obcí)
- Príloha č. 5: Dokumenty preukazujúce proces tvorby a formovania partnerstva
- Fotodokumentácia z vybraných stretnutí členov MAS, Zápisnice z ustanovujúcich zasadnutí združenia
 - Informačné články publikované v regionálnych periodikách
- Príloha č. 5.1: Dokumenty preukazujúce proces tvorby stratégie CLLD
- Dotazník + vyhodnotenie dotazníkového prieskumu obyvateľov okresu Martin pre spracovanie stratégie
 - Fotodokumentácia zo stretnutí pracovných skupín k príprave stratégie CLLD
 - Informačná aktivita – printscreen webstránky OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ – prehľad uverejnených článkov.
 - Printscreen web stránky občianskeho združenia s informáciou o zbere projektových zámerov pre účely tvorby stratégie CLLD
- Príloha č. 6: Zoznam zdrojov (analýzy) a vstupných dokumentov
- Príloha č. 7: Organizačná štruktúra OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“
- Príloha č. 8: Personálna matica OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“
- Príloha č. 9: Návrh Stanov OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“
- Organizačný poriadok OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“